Den Norsk-lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna korta version av norska kyrkans bekännelseskrifter utkom i 3:e utgåvan 1884. Boken digitaliserades i november 2012 av norska Nasjonalbiblioteket, varifrån de scannade bilderna och OCR-texten i juni 2017 kopierades till Projekt Runeberg för att kunna korrekturläsas. Tyvärr håller OCR-texten mycket låg kvalitet. Vi har gjort detsamma med **den längre versionen**.

Bm røk-ltttjrøke Strte Be!ie«belfe*f!riftet 3 norjf ©berfcettetfe übgionc af §. $>. §aspari og ©is(e goøttfott. 3bie Dplag. (£ljnfttanta. $aa ben norffe Suti&erftiftelfeg forlog, tr9« i fa et Steenfte SBoatrpfferi 1884.©ibe V. I. ©en apoftotijfe SBefjenbelfe — 1. 11. ©en ntcænfle SBefjenbelfe — 2. 111. ©en atljanaftattffe SBeljenbelfe — 3. IV. ©en augSburgffe tonfeåfton — 5. V. SutljerS ItHe flatedjtémuS — 54. , :IV •V Ben norfMutJjerffe $irfe3 grefter Ijaoe ifølge ben oeb bereå Orbination anorbnebe @b ot forftmbe „ben gubbotn* melige Sære, fom inbeljotbeé i be profetifte og apoftotifte (Sfrifter og i beit norjMutrjerffe ®irfeå ftotnbotfre 93øger." 2)tøfe oor SirfeS følnbotffe 93øger etter 33efjenbetfeåffrtf* ter ere ifølge Sljrifttan beit <$etttteå Sftorfle Sod I—2 føtgenbe: $)en apoftotiffe Sefjenbetfe, bett ntccenffe 93e= fjenbelfe, bett attyanafianffe 93efjenbetfe, bett uforanbrebe auggburgile SBefjenbelfe og SntfjerS litte ®ated()téttm§. 1 Mm apßstaliskE Ifckjtnifetoe. 2)etttte Sefjettbelfe er ogfao bteoen Mbt „slpoftle= ne 3 ©tombol", „Xroeåregeten", „Xroen", «Credo» (b. e. „jeg tror"), „be tre Stroeåarttfter.", „£roe3befjenbelfen", „2)aabåbefjenbevfen." Hngaaenbe bett§ Dprtnbelfe ljår ber ittbettfor bett crjriftne &Hrfe oceret forjtjettige 9tteninger. gra oe tre førfte Slarljunbreber fjettbe oi ittgett Übtatelfe berom. S bet fierbe 2larf)unbrebe ftnbe oi inbenfor ben øfter= lanbfre ®irfe bett 2ftening, at £)aab3oefjettbelfett oar fammenfat af be Vettige ©frifter og paa ©ruttb of fit apoftoliffe Snbfjolb biet) betegttet font „apøftolijf." 3 bett oefterlattbffe $irfe tttøber o§ fra fatttme Xib af bett 9ttening, at bett oar forfattet af Slpoftlenc, enten ftrafé før be flitter ab for at brage ub tit åtte golf tneb ©oangetteté gorfonbetfe, etter paa pntfefeften ftrafé efter ben £ettig*2tanb§ Übgtibetfe. Sen naonfunbige ftirfefaber røuguftin anfaa ben berimob fom fammenfat af<sfrif*VI terne, og cmbre oeftertanbffe Æitfelcerere, fom antoge, at ben fjibrørte fro 2lpofttene, mente bog, at be Ijaobe ftiHet ben fammen af bet gamle £eftamente og af fine egne ©frifter. g°r oen n*)ere r omerff*fatf)otff e ®irfe ftaar ben§ apoftotiffe Oprinbetfe fom en Xroeåfag, mebenå berimob be reformerte Birier i ben fun fe et fort 23egreb af ben Sære, fom inbefjotbeå i ben fjettige ©frift. Sutter übtater fig iffe attib ganjfe paa famme Sftaabe om ©agen; fnart betegner f)an Sefjenbeffen fom et Üb= brag af ©friften, fnart fom forfattet af Époftene, fnart fom et $erf enten af Stpoftlene feto etter bog af bereå bebfte SDifcipte, fom Ijaobe fammenbraget ben af bereå ©frift etter SBlanbt be gamle luttj er ff e oare 9J?eningerne belte; mebenå nogle tjofbt bet for fanbftjnligt, at Sefjenbetfen f)ibrørte fra tene, oar ber anbre, fom negtebe bette, og atter anbre, fom tobe bet uafgjort. £oab åtte oare ehige om, oar, at ben§ Snbljotb jjettigjennem er apoftotijf, og at ben inbetøofber ben djriftelige !£roe<§ føooebfum. Sbenntiefte STib tjar 33iffop ©run bto i g i 2)anmarf paaftaaet, at ben i £igtjeb meb $aberoor er et Orb af ,f)errenå egen Sftunb, af #ani mebbett §an§ $)ifciple før himmelfarten. SDen norff=lutfjerffe ®irfe ljår oeb at Ijenregue ben btanbt fine „ft)tnbolffe 23øger" ftittet ben i ®la§fe, iffe meb be apoftotiffe ©frifter, men meb ben niccenjfe og ben atfjanafianjfe Sefjenbetfe, ben augåburgffe ÆonfeS* fion og Sutljerå titte åatedjtéme. ®en apoftotiffe Sefjenbetfe er üben £oiot fremfom* met beroeb, at man fanbt bet fornøbent at affrceoebem, ber ffufbe bøbeé, en noget übførtigere 23efjenbetfe af bere§ Xro, og benne $)aab§befjenbetfe biet» ba paa ©runbtag af S)aab3befatingen i 9ftattf). 28, 19 ganfte naturlig en Sefjenbetfe tit §aberen, ©ønnen og ben SOien nåar benne 23efjenbetfe er bteoen tit, og fra f)Oem ben fjibrører, laber fig iffe meb S3eftemtt)eb afgjøre. slt= terebe i ben

fibfte |jatobet af bet anbet 2larf)mtbrebe Bteo ber oeb SDaaben brugt en SBefjenbetfe, fom i bet SScefettt* Uge fatbt fammen meb oort apoftofijfe ©tombol, og bet er faatebeS iffe urimetigt, at bette i fin ©runbform er bleoet tit atterebe i bet førfte Starljunbrebe etter ben apo*VII [tottffe £tb, maaffe i bette SlarijunbrebeS anben $aMd, t)bort bett ftrfettge ©übstjenefte ooerfiooebet fif en mere beftemt og üboiftet ©Wfetfe. 3 ben gorm, ot nu t)ooe Det, og ljoori oi nu Ijaoe mobtaget bet frct ben ro= merffe Ætrfe, møber bet og førft i 'bet femte Storfinn brebe. 3 ben ætbre £ib tøb SaabSbefjenbelfen i ben ro merffe Strie faatebeå: „3eg tror poa ©ub gaber, 2lt mægttge. Og paa Befu§ (£l)rtftu<§, £an<3 enbaarne ©øn, dor £erre, fom er føbt af ben £eMg-2ianb og jomfru Wlana, fom er forSfæftet unber $onttu3 og be graoen, trebje 2)ag odftanben fra be $øbe. £)g toao ben Mtg-2lanb, en fjeWg Æirfe, ©dnberneS ftorrabetfe, Æjøbeté Opftanbetfe." . en *• ebeå bet ™ enb fan* fig meb benne Sefjenbelfeg Dorinbelfe, faa er ben bog i fin ©runbform ben ælbfte Manbt åtte firfelige Sefjenbetfer. £en er ben umtbbelbare firfelige ©jenldb af 2tyofttene§ munbtlige og ptftltge gorfdnbeffe of (Sdangetiet, ÆirfenS førfte, umib- Delbare ©dar paa benne gorfdnbetfe, et fort Snbbegreb af be oæfentligfte i ben apoftoliffe og ben frtfteltge £ro. derfor er ben ogfaa ÆirfenS ©nmb befjenbelfe, alle be ørige firfetige SefjenbelferS ©runbdolb. %. Mtn mrønstø Mjenirels** ®enne «Befjenbeffe er fremfalbt oeb be arianffe ©trtbtgtjeber etter be Æamde, fom fra Segrmbetfen af bet 4be Slarijunbrebe i Æirfen bteoe førte om ©firifti ©übbom. kreften 2lriu<3 i Slterunbrien tærte, at @üb<s ©øn oar ffabt af 3ntet oeb gaberenå «ilje, og negtebe aitfaa #anS fanbe- ©übbom. $or at bitægge ben Ijeroeb opfomne ©trib fammenfalbte ben romerjfe Æejfer Æon ftanttn ben ©tore i Slaret 325 en alminbetig ®irfe forfamltng t Øhcæa i SiHeaften, og Übbtottet af bette fløm gorfjanbttnger oar en Sefjenbelfe, fom af 9J?øbe ftebet ftf STCaon af ben nicæuffe Sefjenbetfe. SDenne Sefjenbelfe fnnbe bog if!e ftrafs trcenge igjennem i SHr fen; dampen forlfatteS enbnu i et t)att)t Slarfjunbrebe, tnbttt ben anben almtnbelige tirfeforfamling, fom unber flejfer SljeobofiuS ben ©tore bleo ljotbt i ®onVIII ftanttnopel i Staret 381. £er Mett beit mcænfle 93c lienbetfe ille alene ftabfæftet, men ogfaa forøget meb nogte Silfætuinger, fom ttare fremlatbte tteb nogle t 2Memttbert oplomne ntoe SSitbfaretfer, og benne ntoe SBefienbetfe, fom egenttig burbe talbeg beit lonftanttno* potitanfle etter nicænfMonftantinopotitanfle, er bct nu, fom fenere i Strien v)ax gaaet nnber Sftattnet: „ben st* cænfle Sefjettbelfe." 3 ben tteftertanbffe Sirle, fittor dampen meb Slrianerne enbnu ttebttarebe gjennem flere Storfiunbreber, Mett benne Seljenbelfe feneret)en igjen ænbret i et $ar og i benne fin ttefterlanbffe ©filletfe er ben ba ogfaa Metten ttebtagen af t>or Strie, ©en nicænfle SBefjenbelfe er egentlig !un en mbere Übttilting og ncermere Seftemmetfe af ben apoftoltfle JBe* lienbetfe, opriubetig fremgaaen af benne t ben ©ftllelfe, fittori ben i SBegtonbetfen af bct 4be Slarfjunbrebe Mett brugt i ©æfarea i derfor er ben ogfaa t ben øftertattbfle Strie Metten brugt fom ©aabsbeljen* belje, førft i fin oprinbelige, nicænfle ©Itlletfe og ber* efter, fra ©totningen af bet ste Startjunbrebe ttge ttl ttore ©age, i fin fettere, lonftantinopotitanfle gortit. Ogfaa inbenfor ben oeftertanbfle Strie blett ben nattnltg i «Rom en Sibtang brugt fom ©aabSbeljenbetfe, ttgefom ben baabe i Øften og i SSeftcn ttar i atminbeltg Srug tteb ben bagtige ©üb&ienefte etter tteb „2Jtøfen", Jjmß Soppunlt ttar ben tjetlige ftabtterb. 9tteben3 ben apo* ftotifle SBefjettbelfe i ben ©lilletfe, f)ttori tti nu {jatte ben, lun brugeå i ben ttefterlanbfle tirle, er bertmob ben nicænfle Seljenbelfe anerljenbt i t)ele ben øfterlanbfle og ttefterlanbfle Sirle. ©in færegne 93etti> ntng ljår ben beri, at ben «art og beftemt übtater Str* feng %xo paa ©ømtenS og ben §ellig=9tanb3 ©übbom eller ben§ £ro paa ben treenige ©üb. 3. Ira atjianasiansfo BdtjwfolSß. ©enne «Beljenbetfe ljår fit Ølattn af 9ltt)anafiu3, SBiflop i Sttejanbrien (f 373), SirlenS toptterfte £al3manb og ftorfttarer i ben arianfle ©trib. Smtbtertib lau ben of flere ©runbe ille ttære forfattet af benne Sirletærer,IX blanbt Slnbet forbi ben forubfætter ftjætterier, fom førft opfom tænge efter f)an§ 2)øb. Sftaar og fjoor beit er bteoen tit, (aber fig iffe meb 93eftemtljeb angtoe. ®un faa SKeget er oift, at ben er bteoen tit inbenfor ben oe= ftertanbjfe ®irfe i STiben mettem Sflibten af bet ste og SDftbten af bet 7be Slarljunbrebe. 2)en atfjanafianffe 93efjenbetfe fremfcetter førft ben rette djriftelige Zxo og Sære om ben treenige ®ub og om Sljrifti gubmenneffetige $erfon i 9ftobfcetning tit åtte be Æjætterier, fom i ben gamle Sirfe tjaobe reift fig mob ben, og gjentager berpaa tilftut en 2)et Seb af ben apo* ftoliffe 93efjenbetfé§ anben og trebje Slrtifet. $>en er faatebeS en nærmere gorftaring og ttærmere Üboifting af ben nicænffe 93efjenbelfe og bermeb ba tidige, fom Sutter jjar fatbt ben, „et gorfoarStømbot for bet førfte (bet apoftotiffe) ©tombol." ©en er ben mobnefte grugt af ben gamle $irfe£ $amp og Slrbeibe for at tjceobe ben rette Zxo paa ©ub og &t)riftu§, og fom faaban er ben ba iffe blot atminbetig anerfjenbt i ben oeftertanbffe

SHrfe, men ben .f)ar ogfaa inbenfor ben øftertanbjle SHrfe efterfjaanben ounbet abjfittig Slnerfjenbelfe. & Stn augsburgske Bmiføsura. 9fteben3 bet apoftotiffe, bet nicænffe og bet atfjana* fianffe ©tombol ere 93efjenbetfer, fom ere bleone til i ben gamle Æirfe, og fom oor norfMuttjerffe $irfe (jar fcetteå tatfalb meb alte be øorige oeftertanbffe Æirfeafbetinger, er berimob ben augSburgffe ®onfe3fion (etter 93e= fjenbetfe) en færtig tutrjerff Sefjenbetfe, et af be 93efjen* betfeSffrifter, ljoori ben tirfe i jßeformationS* tiben t)ar aftagt SSibnegbbrb om ben ntie, ftarere og fut bere (Srfjenbelfe af ben i ©üb3 Orb aabenbarebe ©anb* fom £erren tjaobe ffjænfet ben oeb SutfjerS SRe* formation. gor at faa ben oeb Sdeformationen fremfalbte Sfte* tigionSftrib bitagt fammenfatbte ben ttijfe ®e|fer St avi ben gem te i Staret 1530 en SRigSbag i Augsburg. $)e eoangettffe Sftigåftænber meb Æurftirft 8of) a n af ©actjfen i ©pibfen beftuttebe at tttjtte ben Sejtigljeb, fom tyer&eb gaoe§ bem tit offentlig at befjenbe fin tvoX og Sære, og fturftorften paalagbe berfor SHjeologerne i Wittenberg, Sutfjer, 3ona3, 23ugen|agen og 2ft ela ttdjtott, at tåge be omtoiftebe SDroeåtærbomme og $irfeffiffe unber ©oeroeielfe og fnareft mufigt gioe en gremftiEing af bem, fom funbe fremtæggeS paa bagen, <$aa ©runb af SibenS Ænapfjeb maatte be mb* f!ræn!e fig til at forelægge ®urft)rften et fort SBegreb af ben fceHeå £ro og Sære, fom be Staret forub fyafåe op= ftiHet (be fdjttmbadjffe Støtffer), og fom be nu Ijaobe forøget meb nogte Stffjanbfinger om Sttriejßflene. ©fterat bette Übfaft faa igjen oar Meoet oibere bearbejbet af Wiel a newton unber SRaabførfet naonlig meb Sutter, fom tilftut erffærebe, at fjan iffe oibfte noget beri at forbebre elter ænbre, bted bet omfiber i 2lug§burg oeb* tåget af be forfamtebe edangetiffe (Stænber og paa Sftigg* bagen ben 25be Suni 1530 ooerteoeret ®ejferen i en bobbelt paa Satin og Xt)ff. $)en augåburgffe ÆonfeSfion fatber i to £ooebbete. 2)en førfte omfatter be „fornemfte STroeåartif* ter", 9ftibbelpunftet banner ben fjerbe Slrtifet „om !Ret= færbiggjørelfen". 3 be tre forangaaenbe Slrtifter übtater SBefjenbelfen fig om SRetfcerbiggjøretfenS elter gretfenå gorubfeetninger („om ©üb", r ,om Stroeftmben" og ~om ©übå ©øn"), i be to ncermeft føtgenbe („om bet firfe= tige Gsmbebe" og „om ben ntje Stjbtgtjeb") om 2ftaaben, fjoorpaa oi !omme tit ben retfcerbiggjørenbe Zxo, og om benne Sroe§ berpaa i 7be—l7be Slrtifet om be £roenbe§ ©amfunb efler ®irfen, og faa enbelig i 18be—21be Slrtifet om enfette oigtige Særbomme, fom ben* gang færlig fyafåe oæret ©jenftanb for SKobftanberneg Slngreb. %aa benne $onfe£fionen§ førfte |>ooebbet fom ©runbootb tjoiter faa igjen ben an ben fom i ft)o Strtifler omfjanbter „be afffaffebe 2)£i3brug" eller be oigtigfte $unfter, tjoori man Ijaobe feet fig nøbt tit at afffaffe abffitlige af ben romerffe ®irfe§ ©fiffe og Orb* ninger. 3 btéfe 28 Slrtifter oar bet attfaa, be eoangetiffe SftigSftænber fremtagbe fin 23ef jenbetfe, faatebeS fom bereS SjSrcebifanter rf af be fjetlige @frifter og ©nbø rene Drb" jjibtil tjaobe forebraget og i 2Kenigf)eberne forftmbt Særen i bereå Sanbe, og fom be frembeteå oare.berebte tit übfør* tigere at forftare ben „iOoerenåftemmetfemeb ©frtfterne."XI £igefom ben augSburgjfe ÆonfeSfion er ben etmngelifl* tutfjerffe Æirfeé førfte offentlige Sefjenbelfe, faatebeS er ben ogfaa benne ®itfe3 alminbelige 93efjenbetfe. Ooeratt i SSerben, lj»ør en e&angeliff4utf)erjf 2Renigljeb f}ar dæret at finbe, t)ar ogfaa benne 23efjenbelfe oceret bene „£Sie* ften", bet Sanner, Jjoorom ben famlebe fig. ©aatebeS |ar ben ba ogfaa tigefiben 9foformationen§ Snbførelfe i oort £anb (1537) oæret oor norfMutfjerffe tirfø Se* fjenbetfe, efterat ben aflerebe i 1533 oar bfeoen ooerfat i oort @prog af en af SutfjerS og SJtøfandjtøonS SDtfcipte, Sørgen Senfen ©abolin. 9?aar ben i f,9?orffeSoo" betegneå fom „ben uforanbrebe auggburgjfe Sefjen* belfe", faa er tjermeb uttatt, at bet er tonfeSfionen i benS oprinbetige ©ftffelfe, oor &irfe anerfjenber fom fin Sefjenbetfe, i!fe „ben foranbrebe augåburgffe SonfeSfion" eller ben i Staret 1540 übfomne ntie Übgaoe af #onfe&= ftonen, f)Oori 2Relandjton, gtemmenbe, at ben „iffe oar §am, men tirfenS Sog", fjar tillabt fig at foretage ab* flittige goranbringer, naonlig i ben lObe Slrtifet. 5. fritlrø lillt latEdjisimis. gor at raabe Sob paa ben ftore aanbetige Sanhm* bigljeb, fom Sutter naonttg unber en ÆirfeoifitatS i <satf)fen, tjoori tjan i Staret 1528 bettog, Ijaobe funbet iffe åtene btanbt Rottet, men ogfaa btanbt be unber $a* oebømmet opoofifebe grefter, übarbeibebe fjan ©ommereu 1529 fin „Wte $atedji§mu§." Orbet „®ated)tému3" brugteg i ben gamle ®irfe om ben llnberoténing i @t)ri* ftenbommenå ©runbtærbomme etter SegtjnbetfeSgrunbe, jom bleo mebbelt be Soféne, ber ffutbe forberebeå tit s)aa? ben, og be Sørn, fom oeb ®aaben oare optagne i ®ir= fenå ©amfunb. ©jenftanb for benne Unberoténing oar nærmeft ©aabåbefjenbetfen og gaberoor, og fertil fom faa feneretien i Søbet af Sftibbetatberen be 'ti Sub og tit* befé ogfaa ©aframenteme og |m§taoten. SDiøfe Særeftof* fer, fom Sutter faalebeå atterebe forefanbt i Srug oeb ben djriftetige Unberoténing, optog §an nn ogfaa i fin ®ated)téme. gra førft af inbefjofbt ben

fira be fem $ooebftyffer: be ti Sub, be tre Sroelartifter, gaberoor, 2)aaben og SKaboerben. ©eneretjen optog t)an meltemXII bet fjerbe og bet femte £ooebftt)ffe et nt)t 2iffnit om, „ljoortebe3 man flat lære be ©nfotbige at flrifte." Sin* gaaenbe ben Drben, rjoori Ijan ftittebe be tre førfte §ooeb* fttoffer, t)ar Ijan fel» übtatt fig i fin „ftore®ated)tému3." $et førfte ©tyffe tærer o§, „f)Oab ©ub oit, oi flutte gjøre og fobe." ®et anbet figer 08, „t)oab ©ub gjør og gioer o3" for at fjjætpe o§ tit at Ejotbe be ti 93ub, Mb oi maa oente at mobtage af ©üb", foråt oi flutte funne gjøre, tyoab oi efter 23ubene flutte, men af egen toft iffe funne gjøre. Gmbelig tærer bet trebje ©ttoffe 08, „I)Oor* tebe§ oi flutte bebe", foråt ©ub flat funne „opf)olbe og forøge o§ STroen og be ti SBub§ Oofotbetfe og bortrrjbbe Sttt, t)Oab ber f)inbrer o§ t)eri." SutfjerS titte ®atedji§me er meb fßette bteoen beteg* net fom en „2ægmanb3bibet, fjoori att bet er fortetig fatn* menfattet, fom i ben Vettige ©frift er übførtig omtjanbtet, og fom et §at $et)oo at oibe tit fin ©aligrjeb." ©fjønt ben oprinbetig iffe oar nogeti offcnt* lig, i ÆirfenS ftaon forfattet Sefjenbetfe, opnaaebe ben bog fnart paa ©runb af $orfatteren§ Sftaon og fin egen $ppertigt)eb fombotjt «nfeelfe i ben tutljerffe Rirfc. 3 oort ©prog bteo ben førft ooerfat af ©abotin (1532) og berefter af $eber $tabe (1537). btéfe oor norfMutfjerffe ®irfe§ Sefjenbet* fedrifter gioe§ ber ogfaa nogle anbre, fom t)aoe opnaaet offentlig Stnerfjenbetfe i anbre tutljerffe. ftirfefamfunb, nemlig: „®en augéburgffe £onfe§fion3 apologi" (forfat tet af 3ttetaud)ton i staret 1530), „$e rømatfatbtfle Strtifter" (forf. af £utfjer 1537), ftore tåte* dJtéme" (1529) og „®onforbieformelen" (for?, af nogte af 2utr)er§ 2)ifcipte 1577). Stéfe ©frifter, fomaflefammen ere at betragte fom oibere $orftaringer bel§ af ben aua> burgfle ftonfeSfion, belg af SuttjerS titte Sated&iSme, fm* be§ fammen meb be ooenfor omtatte, af oor Sirfe oeb-- tagne SSefienbetfeSjtrifter i „tonforbiebogen etter ben eoangetijMutfierffe SirfeS S3eljenbetfe§ffrifter. 8 norfl Ooerfættetfe übgioen af (S. $. ©aSpari og ©iste Sotjnfou. (SÉjriftiania (3. tyhtoad) 2bet Dpiag 1881.1 $en rtyøftoliffe ©elienMfe 3eg tror paa ©ub $aber, SUmægtige, himmelens og 3orben3 ©faber. Og paa 3efu§ (StjriftuS, £°n 3 enbaarne @øn, bor §erre, fom er unbfangen af ben føbt of jomfru aparta, pint itnber $ontiu§ $UatuB, forgfæftet, oøb og begraoen, nebfor til |jeloebe, opftob trebje 2)ag fra be 2)øbe, opfor tit fibber f)o§ ©üb§, ben atmægtige $aber§, f)øj[re |>aanb, l)an flat fomme at bomme Seoenbe og £)øbe. Seg tror paa ben £eHig=2tanb, en fyellig djriftelig*) $irfe, be $eEige§ ©amfnnb, gortabelfe, &'jøbet3 Opftanbétfe og et eoigt Sip. Simen. *) 2)en larinffe %e%te§ «catholica» (alminbelig) er af Sutfier gjengibet meb „djriftelig". Dm benne Dberfættelfe, fom aue rebe før Sutter Dar i 93rug i Strien, og fom gjennem Ijam biet» alminbeltg tnbenfor ben lutljerffe $irfe, übtater Ijan fig fet» faalebeS: „Catholica !an man if!e Del otoerfætte bebre, enb, fom er fleet, beb djriftelig, b. e. ljbor ftnbeS i al SSerben."2 Sett tttcomffe ©eliettJielfe. Seg tror paa een ©nb, ben almægtige gaber, $im= melenS og 3orben<§, alt bet StyntigeS og UfønligeS @faber. Og paa een fjerre, 3efu§ (&{)rtftu*, ©üb§ enßaarne ©øn, føbt of gaberen før alle Siber, ©ub af ©üb, St)§ af £d<§, fanb ©ub af fanb ©üb, føbt, tffe ffabt, af famme SSæfen fom $aberen; oeb Ijoem Silt er ffabt; fom for o§ Hftenneffer og til oor $retfe nebfteg fra himmelen og bleo ®jøb oeb ben $eHtg=2tanb af jomfru 9flaria og biet) 3}?enneffe; fom ogfaa biet» forgfceftet for og unber $ontiu£ tyiiatuå, leb og bleo begraoen og opftob paa ben trebje 2)ag efter ©frifternc og opfor til £rimmel§, fibber IjoS føjre |>aanb og ffal fomme igjen i £erligf)eb at bømme Seoenbe og 2>øbe; paa §tiiB SRige ber ej ffal oære @nbe. Og paa ben fom er fjerre og gjør teoetibe, fom übgaar fra $aberen og @ønnen, fom til* Übe§ og æres titltgemeb gaberen og ©øtmen, fom f)ar talt gjennem Og een, |etiig, og apoftoliff Æirfe. Seg befjenber een ®aah til ©tmbemeå gorlabelfe og forbenter be SDøbeS Opftanbetfe og ben tilfommenbe SBerbenS Sto. slmen.3 $en atljttttttfiattife ©eliett&elfe (Snrjtier, fom »i(blioe falig, maa fremfor sl(t Ijatie ben rette djriftetige £ro. ©netter, fom iffe bebarer benne rjel og uforfalffet, mt üben Stoibl cjaa etrig fortabt. Wien bette er beit rette djriftettge %vo, at bi ære een ©ub i en Srefolbigljeb (af og SCrefolbtgfjeben. i (Snfjeben, ibet bi f)Oerfen fammenbtanbc eller abfEiHe SScefenet. (Sn er nemlig $aberen3 en an* ben @ønnen§, en anben ben $eutg*2lanb3. 3ften %abe* rene og @ønnen§ og ben ©übbom ereen; er lige ftor, Sftajeftæten lige ebig. @om $a* beren er, foaban er ©ønnen, faaban ben §eKig=9tanb. Uffabt er $aberen, nffabt er @ønnen, uffaSt ben Rettig* 2lanb. Umaalelig er $aberen, umaalelig er ©øitnen, umaalelig ben @trig er gaberen, emg er ©ønnen, emg er ben £>ettig=slanb. Dg, bog er ber iffe tre (Strige, men een ©trig, ligefom ber iffe er tre Uffabte, tjetler iffe tre Umaalelige, men een Uffabt og een Umaa* lelig. Sligemaabe er almcegtig, ©ønnen atmæg= rig, ben £)eEig*slanb almægtig, og bog er ber iffe tre Sllmcegtige, men een Sllmægtig. ©aalebeS er $aberen ©üb, @ønnen ©üb, ben ©üb, og bog er ber iffe tre ©über,

men een ©üb. @aatebe3 er $aberen £>erre, ©ønnen .perre, ben £>etlig=2tanb fjerre, og bog er ber iffe tre |jerrer, men een §erre. Stu' ligefom ben djriftelige @anbf)eb brjber og ot befjenbe enfjoer fon for fig fom ©ub og £>erre, faalebeS forbtyber ben4 crjriftelige SCro 08 at næone tre ©über og tre |jerrer. gaberen er iffe bannet, rjetter iffe ffabt, r)etter iffe føbt af Skogen. @ønnen er of goberen åtene, iffe bannet, Kjetter iffe ffabt, men føbt. £>en £ettig=2lanb er af $a* beren og ©ønnen, iffe bannet, rjetter iffe jfabt, fetter iffe føbt, men nbgaaenbe. $)er er attfaa een gaber, iffe tre gcebre, een ©øn, iffe tre @ønner, een §ettig=slanb, iffe tre Dg i benne Strefotbigtjeb er 3n* tet tibtigere etter fenere, Sntet ftørre etter minbre. 9ften åtte tre ere inb&OrbeS Uge eotge og tige [tore, \aaat i 2ltt, fom allerebe fortjen er fagt, haatt Srefot* bigljeben maa æres i Gmrjeben og i Xrefotbig* rjeben. ©en, fom altfaa oit bfioe fatig, maa tænfe faa tebe3 om 9#en bet er nøboenbigt tit eoig (Satigrjeb, at t)an ogfaa ærlig tror oor §erre§ 3efu Sfjrifti ÆjøbSpaatagelfe. $et er altfaa ben rette $ro, at Oi tro og befjenbe, at oor $erre 3efu§ ©r)riftu§, @üb<3 @øn, er ©ub og 3ftennejle, ©üb, føbt af gaberetiS 23æ= fen før at Zib, og Sttenneffe, føbt af 2ttoberenå SScefen i Xiben, futbfommen ©üb, fulbfomment 9Wennejfe, be= ftaaenbe af en fornuftig éjæt og et mennejfetigt Segeme, lig $aberen efter fin gubbommelige Statur, ringere enb gaberen efter fin menneffetige Sftatur. ©nbffjøtit Dan er ©ub og 9ftennej!e, bog iffe to, men een (St)rU ftu3, een, iffe oeb ben gubbommelige Natura $oroanb= ting til tjøb, men oeb ben menneffelige Natura Dora* gelfe i ©üb, ooerfjooebet een, iffe oeb SScefenetå @am* menblanbing, men oeb $erfon3*(Snr)eb. £r)i tigefom ben fornuftige @jcel og Segemet er eet Sftenneffe, faalebeSer ©ub og 2ftenneffe een &f)riftu§, fom leb til oor $retfe, nebfor til opftob trebje $)ag fra be SDøbe, op* for til £>immel§, fibber fjo3 ©übS, ben almægtige %a* ber§, rjøjre #aanb, fjoorfra $an ffat fomme at bømme Seoenbe og $)øbe. Dg oeb §anå tomme maa alle 9ftennejfer opftaa meb fine Segemer og aflægge SRegnffab for fine ©jerninger, og be, fom tjaoe gjort ©obt, ffutte inbgaa til bet eoige £io, tuen'be, fom tjaoe gjort Dnbt, til ben eoige 31b. Ssette er ben rette crjriftelige £ro; rjoo ber iffe tror ben ærlig og faft, fan iffe btioe falig.5 2>ett OttgSlJtttjiffc tonfegfton etter bett SroeS&efienbetfe, fom 6te» obenraft Æetfer ®avl beit ste paa JRiggbogen i StugS&urg Stor 1530. $eg tater om btne 93ibne3bt)rb for $ott' ger og gammer mig iffe. $fatme 119, 46. Japfi til SaJ[q f at[l kn stø. 1. UotJeroinbeligfte, ftormcegtigfte Æeifer, allernaa* bigfte £>erre! ©fterfom (SberS ®eiferltge 9ttajeftæt tjar übffreoet en SRigSbag tit Augsburg „for at raabflaa om mob Storfen, bet djrtjtne batong og (Sljri= ftenbommenå grumme, gamle fjoortebeå man nemlig fan mobftaa f)an3 fßaferi og Slnflag oeb oarig og oebtjotbenbe Ærigéruftning, — berttæft ogjaa om Uenigfjeberne angaaenbe oor fjeltige Religion og lige £ro, forât be forfEjeHige partere Sanfer og 9Jdenin= ger i bette fßeUgion§antiggenbe funne meb gjenfibig $jærligf)eb, Ooerbærenljeb og gorbragettgljeb blioe of* fentlig fjørte, fjenbte og ooeroetebe, og faatebeg meb Dpgioelfe og IRettelfe af, fyuab ber i ben fjettige ©frift paa begge @*iber maatte ocere minbre rtgttgt üblagt efler forftaaet, ©agen oorbe bilagt og bragt tilbage til een enfolbig @anbf)eb og tfjriftetig (Snigfjeb, faa oi grefter funne fjaoe og beoare en ren og fanb Religion og jaa* lebe3, ligefom t>t ere og ftribe unber ben ene (sf)rtftu§,ogsaa samdrægtigen leve i en christelig Kirke"Disse Ord ere tagne af den keiserlige Udskrivning., — og eftersom Vi underskrevne Kurfyrster og Fyrster med vore øvrige Medforbundne, ligesom de andre Kurfyrster, Fyrster og Stænder, ere blevne stævnede til ovennævnte Rigsdag: saa have vi for lydigen at efterkomme den keiserlige Befaling i betimelig Tid indfundet os i Augsburg og — hvab der være sagt uden Selvros — været her iblandt de Første.

2. Da nu Eders Keiserlige Majestæt ogsaa her i Augsburg ved Begyndelsen af denne Rigsdag blandt Andet har af Kurfyrsterne, Fyrsterne og de øvrige Rigsstænder begjæret, at Rigsstænderne skulle i Kraft af den keiserlige Udskrivning, hver for sig, paa Tysk og Latin opsætte og fremlægge sin Tanke og Mening, og da vi efter derom afholdt Raadslagning sidst forløbne Onsdag have svaret, at vi for vort Vedkommende paa førstkommende Fredag vilde fremlægge for Eders Majestæt vor Bekjendelses Artikler: saa fremlægge vi herved for at efterkomme Eders Majestæts Vilje vore Prædikanters og vor egen Bekjendelse i dette Religionsanliggende, saaledes som de af de hellige Skrifter og Guds rene OrdEfter den tyske Text: "paa (eg. udaf) den guddommelige hellige Skrifts Grund." hidtil have foredraget og i Menighederne forkyndt Læren i vore Lande, Fyrstendømmer, Herskaber og Stæder.

3. Saafremt ogsaa de øvrige Kurfyrster, Fyrster og Rigsstænder i lignende Skrifter paa Latin og Tysk ville ifølge ovennævnte kejserlige Begjæring fremsætte sine Meninger i dette Religionsanliggende, saa erklære vi os for

Eders kejs. Maj. som vor allernaadigste Herre beredte til i al Venlighed at forhandle med de nævnte Fyrster og vore Venner om de lempeligste Midler og Udveje, forat vi, forsaavidt det lader sig gjøre paa en forsvarlig Maade, kunne komme overens, og saaledes, efterat Sagen mellem begge Parter uden Hadskhed og Strid er bleven fredelig afhandlet, Uenigheden endelig med Guds hjælp kan vorde bilagt og bragt tilbage til en sand enig Religion, ligesom vi ogsaa alle ere og7 ftribe unber ben ene Sljriftu* og flutte befjenbe een ©firiftuS, fom bet f)eber i ©berS fejf. 3Kajeftæt3 Übjfrto iling, og fet btioe lebet tit ©üb§ ©anbfjeb, fioorøm ot Bebe ®ub meb be oarmefte SBønner. 4. ©futbe berimob, f)øab ben anben $art, be øo rige taforfter, gifter og ©tænber, angaar, ben Wlaahe at betjanbte «Retigionåfagen paa, fom ©berg fejf. 2Jtoje ftæt oifelig 6at forment at burbe beføtgeS, nemlig oeb en faaban gjeufibig ffriftlig gremftiEing og rotigt ©am* raab, iffe oinbe gremgang imeEem og eEer bltøe nben grugt, faa oiEe oi tjeroeb tjaoe afgioet ben aabne og utoetobige ©rflæring, at ot paa ingen Wlaabt oiEe unb ftaa o§ for Sjoget, fom !an bibrage tit at tttoeiebrtnge en djriftelig ©nigljeb, ber fan beftaa meb ©ub og en gob ©amoittigfjeb, fillet ba ogfaa ©ber* fejf. 9Jtot. faaoetfom be ørige Æurforfter og sJtig3-©tænber famt alle «Religionens oprigtige fenner, fom meb rotigt og bitligt ©inb oiEe tjøre benne ©ag, aj benne oor og SSoreé S3efjenbelfe gunftig oitte oærbigeS at f)øre og forftaa. „ 5. ©berS leif. Wa\. t)ar ogfaa tffe een, men flere ©ange naabigft titfjenbegiøet «Rigetsg Æurforfter,.. gdrfter og ørige ©tcenber, og naontig paa «RigSbagen t©peoer i Staret 1526 ifølge en af (SberS fejf. 2Kaj. gtoen 3n= ftruftion og $ufbmagt tabet offentlig foretæfe, at ©berg fejf..9flajeftæt af otéfe i (SberS fejf. 9ftajeftætg Sftaon att førte ©runbe ferten oit eEer fan afgjøre etter enbettg beftntte SRoget i bette 9Migionåantiggenbe, men berimob oit i @mbeb§ 2Jcebfør flittig antjofDe E)o8 $aoen om en atminbetig $irfeforfamting. Sigefaa er bet ©amme for et 2lar fiben bteoet nbførtig fremftiEet paa, ben ftbfte SRigSbag i ©peoer. ©er t)ar (SberS fejf. 9#aj. ifølge ffrifttig befaling gjennem (Sber§ 2flaj.3 $Rig3ftatf)olber, £err §erbinanb, Songe tit S3øt)tnen og Ungarn, oor Sett og naabige £erre, fom ogfaa gjennem (SberS ma> jeftcetS Sater og Sefutbmægtigebe btanbt Stnbet tabet Æurforfterne, og SRigetS ørige ©tænber ttt fjenbegioe, at @ber§ 9ttaj. t)aobe tåget unber Doeroejelfe ben SBetænfning, fom af SRigetS ©tattjotber, ben fejf. og be anbre ©tænberS paa 9hg3- bagen i forfamlebe ©efutbmcegtigebe oar af8 gtoen angaaenbe en atminbetig Æirfeforfamting, og ot ogfaa ©berg fejf. 9ftaj. t)aobe funbet bet gaonligt, ot en faaban btioer fammenfalbt. Og ba be gortjanbtinger, fom bengang bteoe førte mellem @ber£ fejf. Sftaj. og $aoen, oore nær oeb ot føre til c§riftetig ©nigtjeb og gorftaaelfe, og bo (SberS fejf. 2tfaj. berfor iffe toiolebe paa, at $aoen jo funbe beoægeS tit at afljolbe en at* minbelig Æirfeforfamling, faa tilfjenbegao @ber 3 fejf. 2ftaj. at oille anoehbe al $tib paa at bringe fomæonte $aoe tit i gorening meb (SberS fejf. 3ftaj. fnareft mu* tigt offentlig at übffrioe en faaban atminbetig Æirfe* forfamting. 6. § bet Xitfætbe altfaa, at ttenigtjeberne om !Re* ligionSantiggenbet mellem ol og bet anbet $arti iffe ffutbe btioe bitagte i 9ftinbetigt)eb og Æjærtigtjeb, faa titbrjbe oi oS Ijeroeb tit Doerftob i at Unberbanigt)eb for (SberS fejf. 9flaj. at oitte fremmøbe og tale oor@ag paa en faaban atminbetig fri, cfr)riftetig Æirfeforfamling, om l)oté ©ammenfatbetfe paa åtte be SRigSbage, fom nnber @beré fejf. 9ttajJ Regjering ere aft)olbte i 9ftget, Shtrfgrfter, gOrfter oq ©tænber attib t)aOe enbrægtig forrjanblet og enftemmig anbraget. £il en faaban at= minbetig tirfeforfamting faaoelfom tit (SberS fejfertige 9#ajeftæt tjaoe oi ogfaa i benne ftore og t)øjoigtige @ag atterebe tilforn paa tilbørlig 9#oabe og i retsltg gorm appellerer, og benne Stppellation tit @ber§ fejf. 9)tøj. og en t)otbe oi frembeteS faft oeb, ibet bet t)Oerfen oeb benne elter nogen fremtibig gorfjanbting er oor 2tgt elter ftaar i oor 2Jtøgt at frafatbe ben, meb* minbre Soiftigtjeberne i Ooerenåftemmelfe meb @ber§ fejf. 2Kaj.§ fibfte Übffrioning fnnbe btioe i 9Kinbettgr)eb og Æjærligtjeb bitagte og bragte tit dt)riftelig (Snigt)eb, rjoorom oi bgfaa t)er offentlig og fjøitibelig afgioe oor ©rftæring.(lfte &el). Sen førfte Hrttfel. Orø ®üb. 1 SBore SKenigljeber lære enftemmig, at beit nv cænf!e ÆirfeforfamlingS Seftemmelfe om bet gubbomme* ttqe S3æfen3 @nb.eb og be tre er fanb Ofl .«raa troeå übett nogen £oiot, ot ber nemlig er eet gubbom* meliqt Men, fom baabe fatbeß og er ©üb, eotg, ule* gemlig, übeletig, af uenbelig SKagt, ©tøbom og ©obfieb, alle Xing§, be tøntigeS og be ufønltge*, ©fober oa Op* bolber, og at ber bog er tre a? jamme goefen oa 9Kaqt og lige eoige, gaber, ©øn og §elltg*tab; Oa Orbet „serfon" bruge be i famme Setgbmng, boort be firfetige ©fribenter tjaoe brugt bet i benne ©ag, nemlig faalebeS, at bet betegner itfe en M af etter en ©genffab oeb noget Slnbet, men ljoab ber beftaar for 2 $e forbømme alle Stjætterier; fom ere op* fomne mob benne «rtifet, faafom ber an* toqe to ©runboæfener, et gobt og et onbt, Itgefaa tinianernc, Slrianerne, (Sunomianerne, 2Jtot)omebanerne) *) ©fter ben tfiffe Sert:

„XroenB og ScerenS Slrtttler." ») 2Jlanicf)æerne, ber fremftobe i Wien i bet trebie Horbun } brebe t &)v. og t)a»e fit 5TCa»n of ©riten* ©ttfcr fam, fammenßtanbebe ©tiriftenbommen meb *»ctftff tocbcnfEab. — SBalentinianerne, ber t)aoe fit Slat-n of røgrøteren Ba lentin (i bet 2bet Harb.)/ »are oe« of be faafolbte gnoftiffe ©elter, fom fammenbtanbebe gtMjywen meb qræffe gitofoferS 2lnf!uelfer og øfterlanbffe Jsolfeflag§ «eli atonWrbomme;, be tærte, ot beit ftinltae SSerben oor gt oa aioen itfe of @nb, men of et unberorbnet *«- fen oa neatebe ©t)rifti fanbe ©übbom, ibet be lun antoge at kenÅet 3efu* fra fin ®aab of inbttl fin Stbelfe Dar for enet meb en fra ben Ijøiefte @nb nbftrømmet «anb. - ««- anerne, et fjætterf! $arti, ber tiar fttftet af HrtuS, $reft t §i j/mamft aCrnta-^rttMcr1)-10 og åtte bereS Sige. $e forbømmc ogfaa ©amofatenerne, boabe be gamfe og be nde1), fom, ibet be paaftaa, at ber futt er een $erfon, bruge træjle og ugubetige Zak< maaber om Orbet og beit |jettig*slanb og ftge, at be ifte ere færjfttte $erfoner, mett at Orbet betyber bet In* betige Orb, og Slattbett ben i ©fa&nhtgerne tteblagte 9førelfe. S)en oitbett Strtifet. t*#*+i*pe " Out få^t^T" 1. Stgetebeg tære be, ot efter 2ibamS gatb otte 9ftennef?er, fom føbe§ poa naturlig SJtøabe, føbeg meb ©mtb, b. e. üben ©übåfrOgt, üben Stitttb tit @ub og meb onb 33egjærtigl)eb, famt at benne ©ogbom etter aroetige SBrøft oirfetig er ©Onb, fom forbømmer og paa* fører ogfaa nu bem ben eoige 2)øb, ber iffe gjenføbel Oeb SDaaben og ben 2. $)e forbømme 2) og *3tnbre, \omJ&4. negte, at ben aroetige Srøft er ©onb, og for at ffi&rifK ftortjenefte og SBelgjermnger B®ren at Sftettneffet oeb gornuftenS egne træfter lan blioe ret* fcerbigt for ©ub3). i 33egtinbelfen af bet 4be Start)., negtebe tigelebeé Sfjrifti ©übbom, ibet be tærte, at ljan iffe baraf jamme $Ba> fen fom gaberen, føbt af l)am fra (Sbigljeb af, men jtobt af Ijam i Siben. — ©unomianerne bare et $arti blanbt Slrianerne, fom enbnn ffarbere enb be øorige fremljæbebe, at ©ønnen bar gaberen ulig i SScefen; fit Sftabn Ijabbe be af en 93iffob (Sunomiuå. -- røatjomebanerne, £itt)ængere af ben arabiffe ©bærmer og S3ebrager 9Kab,omeb etter 2Jhtt)am» meb (bøb 632), tære, at Sbriftuå blot bar et baa obernaturtia 9ttaabe føbt ffltømejfe. ') ©amofatenerne, £tlt)ængerae af $aut af ©amofata, 93i< ffoto i Stntiocfjia i bet 3bje Start)., negtebe ©nb 3 £reenigt)eb og baaftobe, at (Sfyriftué fun bar et meb ®ub paa en færegen røaabe forbunbetSKenneffe. — B?tie ©amofatenere fatbeå be, ber paa afoformationenS Sib fremtraabte fom gornegtere af ©nb£ £reenigf)eb. 2) fjabe fit Sftabn af ben britiffe 2flnnf $ela giué, ber tebebe i ©Intningen af bet 4be og SBegtinbetfen af bet ste Stari}. 3) 2ben Strt. efter ben ttiffe £ejt: „ftrembetø tæreg b>g os, at efter Stbams galb alte SKenneffer, fom føbeS baa natnrtig Sttaabe, unbfangeé og føbe§ t ©nnb, bet er, at be alle fra 3Kober311 v 3)en trebie Slrtifel. * yr. Om ©»t>B Søn. Sigelebeå lære be, ot Drbet, bet er ©üb§@øn, ljår paatoget fig menneffelig Statur i ben benaabebe jomfru 3ftariaå £io, faa ber er to 9caturer, ben gubbommelige og ben menneftelige, uabfftHelig forenebe"i $erfonen3 ©nljeb, een (StjriftuS, fanb ©ub og fanbt 2Remtej!e, føbt of jomfru 3ftaria, i pint, foråfæftet, bøb og begraoen for at forlige gaberen meb o 3 og ocere et Offer ilfe blot for ben aroelige @ft)lb, men ogfaa for alle 9ttenneffene§ gjørlige ©mtber. £)en famme ©t)riftu§ nebfor tit £etoebe, opftob i ©anbljeb paa ben trebje $sag, otofor berefter til £immefé for at fibbe ljo§ $abt* ren§ t)øire $aanb og ftebfe regjere og Jjerffe ooer alle ©fabninger, fjelliggjøre bem, fom tro paa fyam, oeb at fenbe ben £>ellig*2lanb i bere§ hjerter til at oeitebe, trøfte og leoenbegjøre bem famt forfoare bem mob 25jæ= oelen og @tmben<S 9flagt. ®en famme ©fjriftuå jfal !omme aabenbart igjen for at bømme £eoenbe og SDøbe o. f. 0. efter ben apoftotiffe Sroeåbefjenbelfe. £)en fjerbe 3lrti!el. Om tefærbtgajørelfen. r Sigetebeå lære be, at 9Kennef!ene tffe funne blioe retfærbiggjorte for ©ub oeb egne Æræfter, gortjenefte eller ©jerninger, men at be retfærbiggjøreå uforfftolbt for ©Ijrijii ©ftilb »eb £roen, nåar be tro, at be blioe tagne til STCaabe og faa <stmberne§ gorlabelfe for (st)rifti ©fylb, fom oeb fin 2)øb l)ar gjort gtilbeft for oore ©dnber. i*io af ire fulbe of onb iibft pg SCilbøteligrjeb og af Naturen ingen fanb ©übsfrtogt, ingen fanb Sro paa ©ub funne tjabe, at ogfaa benne mebføbte ©ngbom og Slroefonb i ©anbtjeb er 6nnb og mebfører for alle bem, fom ifte oeb ©aaben og ben £ellig»2lanb atter blioe føbte paant), gorbømmelfe og @uD3 eoige SSrebe. 2)er1)03 forfafteå $elagianerne og Slnbre, fom itfe agte Slroeftonben for ©pnb, foråt be funne gjøre Naturen retfærbig oeb naturlige trcefter, til gorfmcebelfe for Sljrifti £ibelfe og12 2)enne %xo tilregner ©ub tit 9ftetfærbigf)eb for fig, morn. 3 og 41). 3) en femte 2t r til et. Om bet firfeligc 1. $orctt oi flutte fomme tit bentte £ro, er Det ©mbebe, at lære Gsoangeliet og mebbete «Saframenterne, inbftiftet. £f)i oeb Drbet og ©alramenterne fom 9ftib* ter gioeå ben |jeltig*stanb2), fom, Ijoor og nåar bet be* Ijager ©üb, oirfer Stroen i bem, fom ljøre Gsoangetiet, nemlig at ©ub ille for oore ©Itofb, men for ©tjrifti ©ttotb retfærbiggjør bem, fom tro, at be for

©fjrifti éltitb btioe tagne tit %laabe. 2. S)e forbømme ©jenbøberne og Stnbre, fom mene, at Sftenneffene faa ben £>etlig*stanb üben bet üboorteé Orb, oeb fin egen Serebetfe og ©jerning. $)en fjette Slrtilet. j^,^ Om ben ntoe Stobigfjeb. *&&£?%**-. &*f~- SigetebeS (ære be, at benne £ro jlat bære gooe $rugter, og at oi bør gjore gobe, af ©ub befatebe ©jer* ninger, forbi ©ub faa oit bet, ilfe foråt oi ffutle for* trøfte og tit oeb faabanne ©jerninger at fortjene 9ftet= færbiggjøretfe for ©üb; tt)i ©tmbSforlabetfe og SRetfær* biggjøretfe gribeå oeb Xroen, fom ogfaa (£t)rifti Orb oibner: ~-iftaar 3 £)aoe gjort att bette, ba figer: Oi ere untottige Sjenere" [Sul. 17, 10]. $)et ©amme tære og* faa ben gamle SHrleå ©Iribenter; tfji stmbroftu3 figer: ') 4be 2lrt. efter ben tt)jfe Sejt: „srembele3 tæieé, at oi oeb egen g-ortjenefte, ©jerning og golbeftgjørelfe iffe funne er- JjOerOe oå Sttnberneå gorlabelfe og 9tetfærbigf)eb for ©üb, men at Ot faa ©tonberneé gorlabelfe og btioe retfærbige for ©ub af 9Zaabe for (£b,rifti ©fglb oeb £roen, faafremt Di tro, at GJjriftuå fyar Kbt for oé, og at for IjanS ©folb Oor <sonb bliOer o 3 forlabt, 9ftetfærbigf)eb og eoigt Sio oå ffjenfet. Xfyi benne $ro tott ©ub agte og tilregne fom sJtetfcerbigt)eb for fig, fom ©t. $aulu§ figer tit jßomerne 3bie og 4be Kap." 2) ©fter ben thffe Sejt: „t)ar ©ub inbftiftet gioet ©bangetiet og ©aframenterne, oeb fibilfe fom SKibler f)an gioer ben £elfig-9(anb" ofo.13 „sette er of ®nb beflnttet, ot tjtoo ber tror poa £f)rtftn§, er frelft, ibet t)an üben ©jerninger, oeb Xroen niene, uforjlatbt mobtager ©rmberneS gorlabetfe" 1). $)en ftot-enbe 91rttfet. Om « w * cn *^^ i^^ 2igetebe§ lære be, at een oebbtioe. 9Ken ffirfen er be fioitfen Joongettet rettelig JetteTtgllpjÆ ©nf,eb er bet no!, ot mott ftemmer ooerenå om @oangehet§ Sære og ©aframenterneS goroaltning 2). ©erimob er bet tile nøbtoenbigt, ot ber ooeralt er be jamme memteffettge Dtoerleoeringer eller af 9ttennejter tnbfttftebe eller (Seremonter. Sigefom $aulu§ 'ftger: @en £ro, een ®aal), een ©ub og 2Me§ gaber o. f. to. [@f. 4, 4. 5] S)en ottenbe Strtifel. £toab Girten er. - 1. £toortoet Ætrfen egenttig er be #effigeB og i ©anbfieb £roenbe§ gorfamting, er bet bog, efterfom i bette Si» mange £t)ftere og Dnbe 3) ere t fajjrøte m* blanbebe, tiUabt at bruge ©aframenterne, om becnDfor* toatteS af Onbe 4), efter (Sfrifti Drb: „?aa WtokJ ©tol fibbe be ©friftfloge og garifæerne" o. f. to. PJI 23, 2]. Og ©aframenterne og Orbet ere $aa ©rnnb ot l) mit Drb ere tagne af en gorf låring tibltgere anfaaeå for at oære et SBert af HmbroftuS, «tfltø af åailanb (bøb 397), men fom ifølge fenere Unberføgelfer maa tilbøre en anben firfelig Sorfatter fra bet 4be «art. ») ©fter ben tøffe £ejt: „grembeleg i ære §, at ber alttb maa bære og Blttte en Mig djriftelig flirte, fom er gorfamltngen af otte Sroenbe, boS fjoitfe evangeliet præbtfeå rent og be bettige ©aframenter mebbeleå efter eoangeltet. SJi bet er no! til ben djrifteltge flirfeS fanbe enigt)eb, at man enbrægttg forfbnber e&angeliet efter betS rene SRentng og mebbeler ©aframenterne efter bet gubbommelige Ort." 8) (Sfter ben ttoffe Sejt: „mange folffc ©bnftne, filere, ogfaa aabenbare ©ttnbere." pj . *) Sfter ben tbjte Sejt: „om enb be grefter, beb Ijbem be for oalteS, iffe ere fromme."14 <£tøifti Subftiftetfe og «Befaling fraftige, om be oqfaa mebbeleS oeb Onbe. 2. $e forbømme ©onatifterne 1) og STnbre, fom •«*'/* bet i!fe t,ar tiCCabt at bru 9 e be Stjenefte x «trien, og mente, ot be Onbe<§ Sienefte oar unbttiq og umrlfom. 9 2)en nicnbc Sffrtifel. 1. Om SDaaben lære be, ot ben er nøboenbig til <baltgl)eb, og at gjennem Saaben tilbtjbeS ©üb<§ Waabe, og at JBørn flutte bøbel, foråt be oeb $aaben Me ooergtoeé til ©ub og of Ijam tageé tit mabt. 2. 2)e forbømme ® jenbøberne, fom forfafte SBarne* Daaben og patftaa, at SBørtt blioe fattge üben $)aah. Sen tienbe SCrtilcL Om £errens 9tabtoerb. Om berrene ftaboerb tære be, at (Stifti Segeme og SBlob t £erren§ ftaboerb i ©anbljeb er titftebe oa bitoer übbett tii be Sttnbenbe. Og be forfafte bem, ber lære anbertebeå 8). Sen etteote SCrtilet Om Slrifteraaalet Om (gfrtftemaatet Tære be, at ben prioate 2tflø§* mng bør betjotbeg i 9Jcenigt)eberne 3), enbffjønt bet ille er nøboenbtgt t ©friftemaalet at opregne alle fine Ooer* træbetfer, tfit bette er umutigt efter $fatmen [19, 13]: „§oo mærfer Ooertræbetferne?" *) 3>onottfterne ijaoe fit 92a»n of en afrifanfl S3tjtøb $o= natuSi bet 4be Bfors. -) ©en ttenbe «Trttfel efter ben tøffe Sejt: „0m fierø»* 9Jab« tierb blttier lært, at Gfjrtftt fanbe Segeme og «fob i ftab- Oerben er t ©anbljeb ttlftebe unber 93rø'bet3 oa SBinenå SKl telje og ber bttoer übbett og ntobtaget. ®erfor bitoer oafaa ben tnobfatte Sære forfaftet." 3) (Sfter ben tøffe Sest: „at man i Ætrfen bør betjotbe ben tort trnte StfløSmng og tffe tøbe ben falbe "15 $en tolote Slrtifet. Om Soben. 1. Om Soben lære be, at be, fom efter fin Qaah ere falbne i ©dnb, funne faa <3tmberne3 gortabetfe, naarfomfjetft be omoenbe fig, og at Girlen flat mebbele bem SlfløSning, fom faatebeS oenbe om og gjøre 930b. Wien 93oben beftaar egenttig af btéfe to ©tttlfer: bji forfo er (gørtberftmfetfen eller ben «Sfræf, fom inbjageS @amoittigf)eben oeb ©tonbenS (Srfienbelfe, bet flnbet er Sroen, fom unbfangeS af ©oangeltet etter 2lftøéningen og tror, at ©tmberne fortaber

for Sfjriftt ©tølb, og trøfter ©amoittigljeben og frier ben fra ©frceffen. ©er* efter ftøtie ogfaa følge gobe ©jerntnger, fjoitfe ere S3o= ben3 1). 2. ©e forbømme ©jenbøberne, fom lære, at be, ber engang ere retfærbiggjorte, iffe funne mifte ben $etttg*føttD, ligefom bem, ber paaftaa, at SKogfe [åtte* rebe] i bette Sio opnaa en faa ftor $utbfommenf)eb, at be iffe funne fttnbe. Jut+é^^- 3. 3)e forbømme ogfaa Sftooatianerne2), ber iffe oilbe mebbele bem SlftøSning, fom efter fin Qaah oare falbne i ©tmb, når be oenbte om og gjorbe $Bob. 4. 25e forfafte ogfaa bem, fom iffe lære, at oi faa ©tonberneå gorlabetfe oeb £roen, men fræoe, at ot flutte fortiene SKaaben oeb oore egne gtotbeftgiørdfer./^gg^ Om ©aframenterneå 93rug lære be, at ©aframen* terne ere inbftiftebe iffe blot til at oære SefjenbetfeStegn blanbt 9ftenneffene3), men meget mere tit at oære £egn og SSibneåbnrb om ©üb§ SSilje mob o§, gione til at l) (Sfter ben tnffe Sejt: „S)ernæft flat man ogfaa bebre ftg og afftaa fra ©tjnben; bette jlal oære DmtienbelfenS grugter, fom Jannes ftger SDiattf). 3, 8: SBærer Dmoenbelfenå ooer *) SRooatianerne falbeø faa efter ben romerfle tianuå, ber leOebe i bet 3bje Stari). *^ ') efter ben thfle 2ejt: „£egn, ijtiorpaa man üboorteå tan Ijenbe be e^rtftne." ©en ttettenbe 9trtifel. Om ©aftametttertteS Skitg.16 oæffe og befcefte £roen f)o8 bem, ber bruge bem. ®er* for jluue ©aframenterne brugeå faatebe3, at Xroenfom* mer til, fom tror be jforfettelfér, ber ræffeå og oife§ oå oeb ©aframenterne1). SDe forbømme berfor bem, fom tære, at ©aframenterne retfærbiggjøre of gjort ©jer* ning2), men iffe lære, at ber oeb ©aframenterneS 93rug fræoeå nogen Xro, fom tror, at ©tinbeme fortaber. $)en fjortenbe §lrtifel. Om bett firfelige ©mbebSftanb. Om ben firfeticje ©mbebgftanb (ære be, at Sngen bør i ®irfen offentltg lære etter foroalte ©aframenterne, mebminbre (jan bertil er rettelig fatbet3). $)en femtenbe Slrtifel. Om mrfeffiffe. 1. Om SHrfeffiffe4) tære be, at be ©fiffe flutte iagttageg, fom funne iagttageg üben ©toub, og fomtjene til greb og gob Orben i fåirfen, faafom otéfe Rettig* 2)age, $øjtiber og be^ttge. 2. SDog blioer golfet angaaenbe faabanne Sting paaminbet om, at ©amoittigljeberne iffe maa befoæreå, fom om faaban ©übåtjenefte jfulbe oære nøbtienbig tit ©atigfyeb. 3. 2)c oaaminbeå ogfaa om, at faabanne mennej!e= Uge SBebtægter, fom ere beftemte tit at forfone ©üb, for= tjene Sftaaben og gjøre for ©tinber, ere ftribenbe mob ©oangetiet og Særen om Xroen; berfor ere ogfaa l) ©fter ben t&ffe Sejt: „3)erfor fræoe be ogfaa £ro og blibe ba ret Brugte, nåar man mobtager bem i %xo og beroeb fttjrter Sroen.") tøapifterne lære, at man faar 2)el i @übå Sftaabe beb ben blotte SBrng af ©aframenterne fom „gjort ©jerning" (opus operatum) o: oeb ben blotte goretagelfe af fcanblingen, üben nogen gob inbre Størelfe, nåar man fun iffe forfcetlig mob fætter ftg -ftaaben. 3) @fter ben tgffe Sejt: „fom ben firfelige (SmbebSftanb lære§ ber, at Sigen ffal i firfen offentlig lære eEer præbtfe eller ræffe ©aframenterne üben orbentligt ®alb." *) 3)en ttjffe £ejt tilføier.- „fom ere inbftiftebe af SKenneffer."17 i Søfter og SBebtægter1) om ©pifer, $)age o. f. 0., ere beftemte til at fortjene laoten og gjøre ©tmber, unyttige og ftribenbe mob (Soangetiet. *fo*^_. £)en fefåtenbe Strtifel. Om be borøerlige $ørfjolbe. 1. Om be borgerlige tære be, at be lod* tige borgerltge Stnoroninger ere ©üb§ gobe ©jerninger2), ot bet er be (Sljriftne ttUabt at beffæbe OorigfjebSdofter, foroatte 2)ommerembeber, daabømme ©ager efter be \ty ferttge og anbre gjætbenbe Sode, fætbe 3)øb§bomme efter Sod og SRet3), føre retmægfig ffrig, efter Soden Ijade egen @mfi)om, aflægge (Sb, ttaar Ødrigljeben fræder bet, inbgaa $@gteffab. 2. $)e forbømme ©jenbøberne, fom forbtjbe be (Sfjriftne at befatte fig meb btéfe borgerlige Æalbøgjer* ninger4). 3. 2)e forbømme ogfaa bem, fom fætte ben edan* geliffe gutbfommenfjeb iffe i ©übåfrtygt og Xro, men bert, at man fortaber fine borgerlige Æatbågjerninger; tf)i GÉdangetiet (ærer en eoig hjertets 9ftetfærbigf)eb5); imibtertib omftøber bet iffe bet borgerlige ©amfunb og ben fjnSftge ©tanb, men fræoer toertimob daa bet ©trengefte, at man ffal beoare bem fom ©üb§ slnorb= ninger og i btéfe anorbnebe gorfjotbe øoe 2)erfor daatigger bet nøboenbigdté be ©fjriftne at abt^be l) efter ben ttoffe Xejt: „9Kunfeløfter og anbre SBebtægter." J) ©fter ben tnffe %t&: „£>m bet Borgerlige ©amfunb og bet oerbélige lære§, at al §3tirtgr)eb i SBerben, att orb» net Regimente fantt alle Sooe ere en gob, af ©ub ffabt og inbftiftet Drben." 3) (Sfter ben tuffe £ej:t: „ftraffe SJJitébcebere meb ©oærbet." 4) efter ben tofle $e£t: „fom tære, at intet af bet Coenanførte er cforifteligt." s) ©fter ben tljffe %&: „Ogfaa be blibt forbømte, fom lære, at djrifteltg gutbfommeni)eb beftaar i, at man tegemlig for taber $u§ og føjem, §uftru og S3øm og iffe længer befatter fig meb be obennæbnte Xing, mebenS bog ben rette gulbfom menfjeb alene beftaar i ret ©übgfrftgt og ret %xo paa ©üb; ttji (Soangeliet lærer ifle et üboorteS, timetigt, men et tnb oorteS, etoigt tøiertetS SSæfen og SRetfærbigtjeb."18 Øorigljeben og Sottene, unbtagen nåar be btjbe, fjoab ©tynb er, tf)i ba flutte be abttybe ©ub mere enb2ftenne* flene. slp. ©jern. 5, 29. SDen ftyttenbe

Slrttfet Om Stifti ©jenfomft tit $omrøen. 1. 2igetebe§ tære be, at &f)riftu§ oeb 95erben§ @nbe flat fomme ftmtig igjen for at t)otbe $)om og flat opocefle åtte 2)øbe, gioe be fromme og Übbatgte eoigt Sb og eoinbetig (Éiæbe, men forbømtne be ugubetige SRennefler og $)jæotene tit at pineå nben @nbe. 2. S)c forbømme ©jenbøberne, fom mene, at ber flat ocere en @nbe paa be forbømte og S)jæotene3 ©trof. 3. Sbe forbømme ogfaa Stnbre, fom nn übfprebe jøbiffe 9fténinger, at be gromme flutte før be £)øbe§ Opftanbetfe faa ooer SSerben, efterat be Ugubetige atte&egne ere unbertrtyfte1). $)en attenbe 3lrtilet. Om ben frie SSitje. 1. Om ben frie SSitje tære be, at ben mennefleticje SBitje tjar nogen grttjeb til at bringe bet tit Borgerttg SRetfcerbigtieb2) og ocetge mettem £ing, fom ere $ornuf* ten unbertagte. SDerimob tjar ben ille Æraft tit nben ben £ettig=?tanb at bringe bet tit 9?etfærbigt)eb for ©ub etter ben aanbetige Sftetfærbigtjeb8), efterfom bet naturlige Sftenneffe ilte fatter be £ing, fom fjøre ©übå 3lanb tit [1 2ox. 2, 14]; men benne #tetfærbigt)eb frembringeg i ipjerterne, når ben |)ettig*stanb oeb Orbet. l)ette figer Stuguftin meb be famme Orb i ben 3bje x) (Sfter ben ttoffe %e&: „ot før be s)øbe§ Dtoftanbetfe ibel hel lige, gromme fEutte fjabe et berbåligt 9fttge og übrtybbe olle Ugubelige." 7) (Sfter ben ttjffe Sejt: „at føre et übborteå ærbart Sto." 3) ©fter ben ttiffe Jejt: „2Jien nben ben $etttg«9lanbå, Sttaabe, og SStrfen formaar ajienneftet tfte at bære ©ub belbe- Ijageligt, af hjertet at frijgte ©ub etter at tro etter at übrijbbe ben mebføbte onbe fisft af hjertet."19 930 gaf 1): „23i tttftaa, at alle Støenneffer Ijaoe en fri SSitje og et fomuftigt Dmbømme, bog iffe faatebeS, at be beroeb ere iftanb tit übett ©üb§ §{cetp enten at begtmbe eller iatfatb futbenbe2) Sjoget ibe Xing, fom angaa ©üb, men fun i bet næroærenbe £io§ ©jerninger, be onbe faaoetfom be gobe. SSeb gobe for* ftaar jeg bem, fom rjaoe fin Dprtnbetfe fra bet gobe i f. @j. at trille btirfe Sorben, at trille æbe og brtffe, at trille rjaoe en 23en, at trille fjaoe Ætæber, at trille btigge et #üB, at trille tåge en £mftru, t)olbe ®t>æg, lære en etter anben gob $unft etter at trille noget anbet ©obt, fom fjenfjører tit bet næroærenbe Sio. %fy att bette beftaar i!!e üben ©üb3 ©ttirelfe; toertimob, af og oeb fjåm er og beftaar bet. 9#en toeb onbe mener jeg t. @£. at trille tilbebe en Slfgub, at trille begaa et 3Korb" o. f. tJ. 2. £)e forbømme og slnbre, fom tære, at tri üben ben £ettig=2lanb3 £jjætp, åtene oeb oore na* turlige Æræfter, funne elf!e ©ub ooer alle £ing famt fjotbe ©üb§ SBefatinger efter ©jerningerneå SBæfen. £r)i enbffjønt \>ox -iftatur nogentunbe fan frembringe be üb* OorteS ©jerninger (ben fan nemlig Ijotbe fra itioeri, fra 3ttorb), fan ben bog iffe frembringe be inbre 23eoægeffer fom ©übSfrtogt, Stittib til ©üb, ItyjHjeb, Saatmobigrjeb o. f. o. 2)en nittenbe Slrtifel. Om ©gnbenS €^at). Om ©tinbenS Dpljao lære be, at enbffjønt ©ub ffaber og oprjotber Naturen, faa er bog «SrjnbenS Dpljao be Dnbeø, bet er SDjæoetenS og be Ugubeligeå SBtlje, fom 1) (Sfter ben ttiffe £e£t: „£>g forât mon fan erfjenbe, at bet rjeri iffe læreS 9ißt, faa er bette 2luguftinå flare Drb bm ben frie SSilje, fom be nu r)er ere anførte af ben 3bje 930 g af §bpognoftifa." §t)p ognoftifa er Sftaonet paa et (sfrift, ber inbetjolber en ©jenbribelfe af be bigtigfte peta» gianffe SSilbfarelfer (fe © 57 Slnm. 2) og berfor t ælbre Si ber bleb tillagt $elagianerne§ fiooebmobftanbér, ben Berømte Sluguftin, ©tftojj i i Slfrifa (bøb 430). 2) SKeningen er: feet enbog, at be funbe begftnbe, faa funne be bog iatfalb iffe futbenbe. 3) Sfter ben ttoffe Xejt: „lJDab Naturen formaar."20 üben @üb§ oenber fig bort fra ©ub1), ligefom figer 3tøg. 8 [44]: „9tøar fmn [©jæoelen]'taler Søgn, taler fjott of fit (Sget." 2)en trjtoenbe Slrtifel. OttLpjbe ©jegnUtfleti. 1. golffelig befftitbeå $ore for, ot be forbtobe gobe ©jerninger. Xt)i be ©frifter, fom be fjaoe ttbgioet om be ti S3ub, faaoetfom onbre of lignenbe Snbljotb oibne om, ot be ijaoe mebbelt gaontig Unberoténing om olle SioSftitlinger og pigter, Ijoitfe Sioåftitlinger og tioitfe ©jerninger i etfjoert $alb ber befjage ©üb. Dm btéfe Xtttg lærte SJkæbifanterne tilforn futt £ibet; be breoe futt paa barnagtige og unøbige ©jerninger, fom beftemte Jelligbage, beftemte Rafter, 93roberffaber, SSalfarter, Jelgenbtorfelfer, Sftofenfranbfe, 3ftunfeoæfen og £>e§lige. t)ette begtmbe nu oore 2ftobftanbere, efterot be ere paa* minbebe berom, ot affægge; fjeller iffe præbife be nu foo meget om btéfe untottige ©jerninger, fom tilforn. 2>etf)o§ begtonbe be ot tole om £roen, ljoorom ber før oor en paafalbenbe XauSfjeb. -Ku lære be, ot oi retfær* biggjøreå iffe of ©jernincjer olene, men be floa Xro og ©jerninger fommen og ftge, ot tri retfærbiggjøreS oeb Xxo og ©jerninger, — en Sære, fom oiftnof er taale* ligere, enb ben forrige, og fan bringe mere Srøft, enb bereS gamle Sære. 2. ©fterbi nu Særen om $roen, fjoitfen bør oære i Strfen, faa længe t)ar fyenligget ufjenbt, ligefom ogfaa Sille maa inbrømme, at ber om Stroenå SRetfcerbigfieb ljår Ijerffet ben bbbefte £au§f)eb i SPræbi* fenerne, mebetté alene Særen om ©jerningerne f)ar oæret affjanblet i 9ftenigf)eberne, faa Ijaoe SSore gioet 2ftenig= f)eberne en faaban om £roen: gørft at oore ©jerninger iffe funne forfone ©ub etter fortjene ©tonberneS

gorlabelfe og Sftaabe og SKetfærbiggjøretfe, x) (Sfter ben ttjfle £e£t: „faa er bet bog ben foroenbte SBilje, font btrfer ©nnben f)o§ alle Dnbe oa ©übåforagtere; tlji beite er ©jæoeleng og otte UgubeligeS SBilje, Jjoilfen, faafnart ©ub ljår flaaet tøaanben af bem, Ijar toenbt fig bort fra ©ub til id Dnbe."21 men bettc opnaa oi Oeb Xroen olene, nåar bi tro, ot oi for (Størifti ©fylb tage§ til 9caabe; t§i $an olene er fot til en SJiibter og $orfoner, oeb f)Oem $aberen for* lige§ meb o§ [1 £im. 2, SJ. ®en berfor, fom forlober fig paa, ot fjan oeb ©jerninger fortjener 9Jaaben, f)an forogter (£f)rifti gortjenefte og Sftaabe og føger üben oeb menneffelige $ræfter, SSejen til ©üb, ba bog @f)riftu§ fjar fagt om fig felo: „3eg er SSejen, ©anbljeben og Sioet" [§o|. 14, 6]. 3. $)enne Sære om Xroen affjonbteå ooeralt £)Oå $auiu§; faalebeS. (Sf. 2 [8]: „2lf ereS frelfte formebelft Stroen, og bet iffe af eber, bet er en ©übå ©aoe, iffe of ©jerninger" o. f. o. Og forot iffe nogen ffal üben ©runb beffolbe o§ for, ot oi Ijaoe übtænft oå en no. Üblægning of $aulu§, bo ljår fjefe benne ©ag SBibneåbtirb for fig. Sluguftin Ijæober nemlig i mange ©frifier Sftaaben og £roen 3 SRetfærbigljeb mob ©jerningerneå gortjenefter. ' SDet fomme lærer og slm brofiuå i fin 930 g ff om |)ebningerne§ SMbetfe" 1) og paa anbre ©teber. Xt)i faalebeå figer Ijan i fin S3og om £jebniugeme3 „©jentøåningen oeb GHjrifti 2310 b oilbe blioe ogtet ringe, og be menneffelige ©jer* ningerå $orbringer oilbe iffe blioe unberfagte ©üb3 SBarmf)jertigf)eb, ljoté SRetfærbiggjørelfen, fom ffer oeb Sftaaben, ffulbe ffolbeå fombgangne faa ben iffe bleo ben ©ioenbeg ©aoe, men ben slrbejben* be§ Søn." 4. ' 9ften enbjfjønt benne Sære agteS ringe af be Uerfarne, faa erfare bog be gubfrOgtige og ængftebe ©amoittigljeber, at ben ffjenfer faare megen $røft; tljt ©amoittigl)eberne funne iffe blioe beroligebe oeb nogen ©jerning, men alene oeb Sroen, nåar be fjolbe fig fulbt forotéfebe om, at be for (Stifti ©fotb Ijaoe en forfonet ©üb, fom $autu3 lærer: „setfærbiggjorte oeb £roen, fjaoe oi ftreb meb ©üb" SRorn. 5 [I]. £ete benne Sære maa fjenføreå til t)in ben forfærbeDe ©amoittigljebg $amp l) SDette mob $Petagianewe (fe ©. 10 2tnm. 2) rettebe ©frift, fom forbum biet» tillagt 2lmbroftu§ (fe ©. 12 Slnm. 2), maa antageS at bære forfattet af en af ste SlarljunbrebeS tftrtelærere.22 og fan üben temte Stamp iffe forftaaeS. derfor bømme uerfarne og oerbsligfinbebe Sftemtejfer ilbe om benne @ag, ibet be brømme om, at ben djriftelige Sftetfærbigrjeb inte.t Slnbet er enb ben borgerlige og fitofofiffe 3ftet* færbigfyeb. 5. $orbum plagebe§ (Samoittigrjeberne meb Særen om ©jerningerne, fif Sntet at fjøre af ©oangetieté $røft. Sftogte breo ub i Ørfenen eller inb i ®(oftrene, ibet be Ijaabebe ber at fortjene Siftaaben oeb SJfttnfetio. Slnbre übtcenfte anbre ©jerninger for at fortjene -Kaaben og gjøre for fine @onber. 2)er* for oar bet faare fornøbent paant) at forebrage og for* ntie benne Sære om Xroen paa SrjriftnS, foråt be æng* ftebe ©amoittigljeber iffe ffntbe fattes SErøft, men at oe funbe oibe, at oeb Stroen paa 9?aabe, ©rjnbsforlabetfe og SRetfærbiggjørelfe. 6. Ogfaa paaminbeå om' at oet r 0 »2ta>" rjer iffe betegner ben rjiftoriffe ®unbffab åtene, faaban fom ben finbe» ogfaa f)oå be Ugubelige og SDjæoeten, men at bet betegner en £ro, fom tror iffe blot 1), men ogfaa §iftorien§ SSirfning, nemlig benne Strtifel, ©tinberneå at ot oeb ©rjriftuå Ijaoe -iftaabe, SRetfærbigljeb og ©OnbSforlabetfe. 7. ®en, fom nu oeb, at f)an formebelft SrjriftuS ljår en forfonet $aber, fjon fjenber i jt tilføjer: „at ©Ijriftuø tøar libt og er opftanben fra be $øbe". 2) 2)en trjjfe SEejt ttlføjer Ijer: „6aalebeS, fom f)er er toift, taler ogfaa ©friften om Sroen; ben falber iffe en faaban tfunbffab, fom ®jæt)le og ugubelige SKennefter fjaoe, %xo. %bx faalebeS læres om £roen §ebr. 11 [I], at bet at tro er iffe alene at fjenbe føiftorien, men at Ijabe ben liQib til ©üb, at man tåger imob Ijanø £ilfagn."23 8. ©eSforuben lære SBore, at bet er fornøbent at gjøre gobe ©jerninger, iffe foråt tot ffulle ftole paa t»eb bem ot fortjene Sftaaben, men forbi ©ub faa oil bet.1) åutt oeb £roen gribeå ©tinbåfortabetfe og Sftaabe. Og efterbt ben £>etlig*9tanb oeb £roen, btioe forntoebe og iførte ntoe Sitbøjetigljeber, faa at be funne frembringe gobe ©jerninger. Z§i faa figer HmbrofiuS: „£ro er ben gobe SBiljeS og ben retfærbtge ©jerningg Sttober." Üben ben £eHig*slanb ere nemlig be mennejfelige Æræfter fulbe af ugubelige Silbøieligfje* ber og for foage tit at frembringe gobe ©jerninger, fom ffutbe funne beftaa for ©üb. S)ert)oå ere be i 3DjceOeten3 Sftagt, fom brioer 2ftennejfene til atjfenø "Støtt* ber, tit ugubelige 9fleniuger, til aabenbare $orbrdbetfer, faatebeå fom man fan fe fjo3 gitofofeme, fom, enbjfjønt be f)aoe beftræbt fig for at føre et btobigt Sio, bog iffe Ijaoe formaaet bet, men f)aoe befmittet fig meb mange aabenbare Safter. <saa ftor er Sftenneffeté (Soagfjeb, nåar bet er üben £ro og üben ben £jettig*9lanb og alene fttirer fig felo oeb egne mennejfelige Ærcefter. 9. £eraf fee§ ha flarlig, at benne Sære iffe bør anftageå for at forbtibe gobe ©jerninger, men fjeUer berømmeå, forbi ben oifer, fjoortebeå oi funne gjøre gobe ©jerninger. £tji üben £ro fan ben mennejfelige Ølatur ingenlunbe gjøre be ©jerninger, fom bet førfte og anbet Sub fræoer. Üben

%xo paafatber ben iffe ©üb, oenter fjetler iffe floget af ©üb, forbrager fjeHer iffe $orfet, men føger menneffelig £)jætp og fcetter fin gortrøftning bertil.2) <Saalebe§ fjerjfe alle Segjcerligljeber og menne* ffelige Sftaab i hjertet, når $ro og Sittib til ©ub mangler. derfor figer ogfaa @f)riftu§: „Üben mig funne 3 flet Sntet gjøre" Sol). 15 [s]. Dg ®irfen fønger: „Üben bin ben ©übbomSmagt er i og flet ingen ®raft; Sitt i os forbæroet er."9) *) ©fter ben ttojle Xejt: „3Ken for" @üb3 ©Jtolb og ©ub til 2(Sre". 3) ©fter ben ttijfe Sejt: „Xlji üben %vo og übenfor Sl)riftu3 er mennejteltg SRatur og fraft altfor fbag til at gjøre gobe ©jerninger, baatalbe ©üb, bære taatmobig i Sibelfe, eljfe Sftceften, nteb fjlib opf&lbe fine (Embeblpligter, bære lt)big, unbgaa onb Stift". 3) 2lf en gamntel ffiirlefang: („fiotn, fcettig.Slanb").24 SDett enogttyoenbe 2lrtifel. Om #elgenetB $t)r?elfe. Om §etgenerå lære be, at man oiftnof fan ifmfomme be |jeflige og fremftitte bere§ Sit), foråt oi funne eftertigne bere§ $ro og gobe ©jerninger1), ©nfjoer efter fit $atb; faalebeS fan Æeiferen efterltgne $)aoib3 ©jempet i at føre ®rig for at forbrioe Styrfen fra gæbrenelanbet, tfji be ere begge longer. 9Jien ©friften lærer iffe at paafalbe be |jellige etter føge $jætp f)o§ be |jettige; tlji ben fremftitter (tfjriftuS alene fom oor SJcibter, $orfoner, gtøperftepreft og Xafémanb [1 Stim. 2, 5. gtom. 8, 34]. £an flat paafatbeS, og tjan Ijar looet, at t)an oil tjøre oore 23ønner, og ben 2)Orfelfe er Ijam fremfor Slit Oetoetjagelig, at bi paafalbe Ijam i al oor 9?øb; 1 Sot). 2 [1]: „s)erfom Sftogen ftjnber, ha fjaoe oi en £at§manb f)oø ®üb" o. f. o. SDette er omtrent «Summen af ben Sære, fom f)o§ o§ forfrmbeS. $eraf fan fee§, at ber i famme Sntet finbeé, fom afoiger fra ©friften etter fra ben alminbelige $irfe etter fra ben romerffe $irfe, forfaaoibt man fjenber ben af ®a bette forljotber fig faa, fælbe be en umilb 2)om, fom toaaftaa, at oore Særere ffulbe l)otbe§ for Æjættere2). 2ften Uenigtjeberne ere om otéfe l) (Sfter ben ttoffe Xejt: „forat Di funne fttorfe oor £ro, når bi fe, Ijborlebeø -ftaabe er bem beberfaren, og IjborlebeS be ere btebne Ijjulpne beb %xo, og ot oi bertjoå funne tåge (Sy empet of bere§ gobe ©jerninger". *) ©fter ben ttoffe Serh „s)ette er omtrent (Summen af ben Sære, fom er præbifet og lært i bore ftirfer ©ambittigljebeme tit ret, cfiriftelig Unberbténing og Xrøft famt be Sroenbe tit grembæffi, ligefom oi ogfaa ligeoberfor ®ub nøbig bitbe fætte bor egen ©jæl og ©ambitttgtjéb i fjøiefte og ftørfte gare tieb at miøbruge bet gubbommelige Stfabn og Drb etter labe oore 93ørn og ©fterfommere arbe en anben Sære enb ben, ber [temmer meb bet rene gubbommelige Drb og djriftetig ©anbljeb. s)a nu benne fioere er Hart grunbet i ben ©frift og berfjos, faabibt man fan ffjønne af gæbreneå ©mf ter, feiter iffe ftriber mobben alminbelige cjjriftelige fttrfe, enb iffe mobben romerffe, faa mene bi ogfaa, at bore SDtob-25 StøiSbrug, fom üben nogen ftffer og gtylbig §jemmel Ijaoe inofneget fig i Sirferne; og felt) om ber nu i btéfe $ing ffulbe ocere nogen Uooerengftemmelfe, anftob bet bog 23if!operne at oife faaban 50iiIbJ)eb, at be formebetft beit 33efjenbelfe, oi nu Ijaoe aflagt, taalte SSore, efterfom iffe engang Sirfelotiene ere faa ftrenge, at be fræoe be famme Sirfeffiffe ooeralt, ligefom feller i!!e ©fil og S3rug nogenfinbe fjar oæret en§ i alle $irfer, og bog blioe l)o§ o 3 be gamle Sirfeffiffe for en ftor $)el om* ftøggelig iagttagne. £§i at alle ©eremonier, alle gamle Snbretninger afjfaffeS i oore Sirfer, er en falff Seftytb* ning. 2ften ber er bleoenført offentlig Slage ooer, at StøiSbrug funbet ©teb i be alminbelige Sirfeffiffe; ba btéfe iffe meb gob ©amoittigfjeb funbe billigeS, ere be for en M bleone rettebe. (2ben $el). §* irttkkr, i fattt åt aflkfåt JKia- ®a Æirferne i)o§ ol iffe i nogen SEroeéartifel afoige fra ben alminbelige Sirfe1), men fun labe nogle faa 9#tébrug fare, fom ere ntoe og toertimob Sirfelooene§ Silje opfomne oeb £iberne§ ©ftitb, faa Übt oi, at ©ber§ Sejf. SWajeftcet naabig oil fjøre, baabe fioab ber er bleoet foranbret, og Starfagerne, forfor golfet iffe er bleoet tounget til mob fin ©amoittigfjeb at iagttage Ijine 2fti§* brug. feller iffe fæfte ©berg Æejf. 9Jtøjeftæt Zxo til ftanbere t?!e funne ocere uenige meb o§ i be obenanforte arttfter. SJerfor Ijanble be, fom üben nogen faft ©runb i gubbommelige 93ub eller ©friftfteber foretage fig for bereé ©ftilb ot übeluffe, forfafte og ffr) SBore, gamle übenlig, üblibt og mob ol djriftelig ©nbrægfigljeb og åjærligljeb." !) (Sfrer ben thjle Sejt: „ben Vttige ©frift etter ben alminbelige djriftelige flirte."26 bem, ber for at optambe ftottø &ab mob SBore übforebe urimelige Sagoajfetfer blanbt HØtøngben. tyaa benne SKoobe t)aoe be t>eb at opirre rettcenfenbe 9Jtønbß ©inb fra 23egtjnbetfen af gioet Slntebning tit benne ©ptib, og oeb famme ®unftgreb ftrcebe be nu at forøge Uenigfyeben. Zfy ©berg flejf. SKajeftæt flat üben SDriol bringe i @r* faring, at bet haabe meb Sære og Æirfeffiffe ftaar bebre tit t)o§ 08, enb übitlige og itbefinbebe 3flenneffer beflrioe bet. %\i ©anbfjeben fan man ba fetter i!!e fomme oeb at tytte tit $otfefnaf etter gienber§ 33agoaffelfer. Stfen bet er tet at ffjønne, at Sntet tjener mere til at beoare sHrfeffiffene§ SBærbigljeb og nære ©übåfrtigt og f)o£ $olfet, enb at ©fiffene paa rette SERaabe iagttageS i ®irferne. $)en

toogttjoenbe Strtilel. 1. Sægfotf btioer i |jerren3 Sftaboerb ©aframentet mebbett nnber begge ©ftlfetfer, forbi benne ©ftf f)ar £erren§ «Befaling for fig 9ttatty. 26 [27]: „2)riffer aUe beraf!" £er ljår (£r)riftu3 meb f tare Orb befalet om Æatfen, at 2ltte flutte briffc beraf. 2. Og forât iffe SKogen f!at funne fomme meb ben ttbftugt at bette Orb gjætber åtene faa anfører $autu§ i SBreoet tit Æorintyieme [1 ®or. 11, 16] et ©jempet, fjooraf bet fremtyfer, at fjete 9Kenigrje* ben t)ar brugt begge ©fiffelfer. Og benne ©fif oebtige* fyotbt fig tænge i åirfen, og bet er iffe befjenbt, nåar tter oeb Ijoem ben er bteoen foranbret, ffjøut forbinat ©ufamté 1) beretter, nåar er bteoen ftab* fæftet. ©tiprianug 2) oibner paa nogte ©teber, at 23tobet bteo gioet $otfet. 3)et ©amme oibner £ierontomu3 8), fom figer: „srefterne foroatte-iftaboerben og übbete ©fjri* fri SBtob tii golf et." Sa enbog $aoe ©elaftuS fororbner 4), J) g&icolauS a f (Sufa, 93ijIop i Stigen, bøb 1464. 2) (£toprtanit§, 93tffop i ftartfjago, bøb fom 9Kartbr 258. s) §teront)tnuå, en loerb 9Kunf, gorf. af ben lattnffe 93t6el= oberfættelfe (Vulgata), bøb 420. 4) $a»e ©elaftuø iøit 497. Sett gororbmng, Ijbortil l)er ftgteS, ftttbeø i ben romerffe Sir fes fiobbog «Corpus juris canonici> p. b. anf. St. Om begge ©fiffclfer i SJlabberb.27 ot ©aframentet iffe maa beleé (dist. 2 de consecratione cap, «Comperimus»). Æun »eb en ©æbbane, fom iffc er ftjnberttg gammel, er het blebet anberlebeS. 9ftert M er Mft, at en ©fif, fom er inbført imob ©übå Sin orbntng, tffe maa billigeS, tigefom bibne (dist. 8, cap. «Veritate» sqq.). 9ften benne ©fif er tnbført tffe olene mob ©friften, men ogfaa mob be gamle Ætrfetobe og ttrfenS ©jempet. 9?aar berfor yiogle feller fjabe t>iaet annamme ©aframentet unber begge ©ftffelfer. faa burbe man iffe fjabe tbunget bem til meb Sefbærelfe for ©amt>ittigt)eben at gjøre anbertebeS. Og efterbt ©aframentet deling tffe fremmer meb (£f)ri fe Snbfttftetfe, blejer man fjoS o<§ ogfaa at labe ben rjtbttt brugeltge 1) bortfatbe. * 2)en treogtbbenbe Slrtifel. Om 2@gteffab. 1. SDer ljår bæret alminbetig $lage ober be (Sjemb ler, ber gabe§ af grefter, fom førte et ufbbffl Sebnet. #borfor ogfaa %ate $iu3 [ben Stnben] ffal fjabe fagt, jj* oer titftnof t)ot)be bæret ©runbe tit at negte «Sgtejlab, men at ber bar langt begtigere ©rnnbe til tøjen at titftebe bem tet. ©aatebeS beretter nemlig &fø tuta») ©a nu t)os o 3 bitbe unbgaa faabanne offentlige ftorargelfer, t)abe be giftet fig og tært, at bet [tøfl bem frtt for at inbgaa SÆgteffab, førft forbi 9ku* lu3 ftger: „gor ©fjørlebneté ©ftjlb rjabe enfiber fin egen Jjuftru", ligefaa; „seterbebre at gifte fig enb at «f [1 Æor. 7, 2 9]. gor het Slnbet ftger Gfriftø: «SKe SMe fatte berte ©rb" [2Kattb. 19, 121; Jer lærer fjon, at iffe Sille ere ffiffebe til at tebe i ugift ©tanb, efterfom ®ub ljår ffabt attenneffet til at for #£*£ ftfll SRof. 1 [28]. SDet ftaar feller iffe i men neffeltg 2Wagt üben færegen ©üb3 ©obe og #iætb at foranbre ©fabningenS Silfaar. 2)erfor bør be, fom ei ere ffiffebe tit enlig ©tanb, tnbtræbe i SÆgteftab. 2r)i) fierbeb ftgteS hl ben Sfif i ben romerfle Ætrfe, at SKabberb brøbet bltber baoret om i «Proceåfion tfær paa Gnrifli Se -2) platina-, pabeltg tøtftortejfrtber og SBibhotljefar, bøb 1481.28 ©üb§ Snbftiftetfe og Slnorbning fan ingen menneffelig Soo og intet Søfte optjceoe. Slf biife Storfager lære ta at bet ftaar bem frit for at inbgaa SÆgtejfab. 2. 3>et er ogfaa oift, at i ben gamle &irfe bare gifte. $f)i enbog $autu§ figer: „Xil 93tfEop bør oætge<§ @n, fom er gift" [1 Sim. 3, 2]. Og i£#= tanb ere førft for 400 Siar fiben meb 9flagt bteone tonngne tit ugift ©tanb; men be fatte fig faa al* oortig berimob, at (Srfebifpen af Wlain%, fom ffutbe funb* gjøre ben romerffe $aoe§ S3efating om benne ©ag, nær oar bteoen bræbt af be forbitrebe grefter i et Oprør1). Og faa ootbetig gi! man titoerfé i benne «Sag, at man iffe åtene forbøb for gremtiben at inbgaa siSgteffab, men enbog tob be atterebe inbgangne opløfe, toertimob alte gubbommetige og mennefletige Sooe, ja enbog toertimob fetoe Æirfetooene, fom oare gione iffe åtene af spaoerne, men ogfaa af be meft anfeebe SHrfe* forfamtinger. Og ba nu ben mennefletige Sftatur btioer flrøbetigere, attefterfom SSerben ætbe§, er bet paa f)øj Sttb at brage Omforg for, at iffe ftere Safter inbfnige fig i SEtofftanb. 3. ©Ub f)ar enboibere inbftiftet 2@gteffabet tit gore* boggelfe af ©frøbeligtjeb. ©eloe Æirfetooene fige, at ben gamle ©trengfjeb i be fenere Xiber ftunbom bør for* mitbe§ formebelft 2ttenneffene§ ©frøbetigfjeb, og bet oar at ønffe, at bette ogfaa maatte ffe i benne ©ag. $)et er iffe urimetigt, at ben Xib fan fomme, ta Æirferne oitte mangle grefter, faafremt SSgteffab ffat formeneS bem. 4. Utten uagtet man rjer f)ar ©üb§ 3nbftiftetfe> uagtet ®irfen§ ©æboane er oittertig, uagtet r)in urene enlige ©tanb afføber mangfotbig gorargelfe, £>or og anbre Safter, fom fortjente at ftraffeS af enfjoer retfinbig 00= rigtjeb, faa er ber bog, forunbertigt nof, ingen ©ag, t)Oori man gaar frem meb større |jaarbrjeb, enb $re* fterneS 2©gtef!ab. ©Ub ljår befalet at rptbe SÆgtejfabet t 2@re. Sooene fjaoe i alle oetorbnebe ©tatéfamfunb, enbog r)o§ §ebningerne, ljolbt bet i r)øiefte Stgt og SSre. 3Ken nu btioe golf og M grefter toertimob ÆirfetooenS SBitje ftraffebe meb oinefulb $>øb af ingen anben©runb, *) 2)enne

SBegibenljeb tilbrog fig i (Srfurt omtrent 1074.29 enb forbi be Ijabe inbgaaet 2@gteff ab. $aulu§ falber bcn Sære, fom forbtjber $@gteftab, bjæoetff 1 %im. 4 [1 fig.]. $)ette er nuomftunber let at forftaa, bo SSgte* ffabSforbubet btioer fjceobet oeb ftige ©traffe. 5. 9Ken ligefaatibt, fom nogen mennefletig £00, fan noget Søfte opf)æoe ©üb3 Snbftiftetfe. SDerfor raa* ber ogfaa ©ttørian tit, at be ®oinber, fom iffe rjotbe fit ÆobfffebStøfte, ffutle gifte fig. £an 3 Drb ere btéfe i førfte 93og§ elleote 93reO: „2Ken berfom be iffe funne eller iffe t»ttte btioe beftanbige, ha er bet bebre, at be gifte fig, enb at be formebetft fine Stjfter ffuEe fatbe i Slben; i alte galb maa be iffe oolbe 95røbrene etter ©øftrene nogen f^rargelfe". 6. ©etoe Æirfetooene oife Semfælbigrjeb mob bem, fom, efter r)oab ber t)ibtit f)ar oæret bet ©æboantigfte, fjaoe aftagt Søftet, førenb be ere fomne til ©fjetø Siar og Sltber. $)en fireogtrjoenbe 3lrtifet. Om 2Jtøfen. 1. gatfletig befft)lbe§ oore tirfer for, at be af* ffaffe 2Jtøfen'); tlji SJtøfen btioer befjotbt f)o3 o 3 og forrettet meb ben ftørfte 2@refrogt og Slnbagt. SigelebeS ooertjolbeå uæften alle be fæboantige SHrfeffiffe, unb* tågen at ber paa nogte ©teber ibtanbt be tatinfle ©ange brugeå ttjffe, fom ere tilføiebe for at unberoife golfet. tertit alene ere fomøbne, at unberoife be Uftjnbige. Sile alene $autu§ foreffrioer [1 $or. 14, 2 fig.], at ber i 9ttenigf)eben flat bruge§ et Sungemaat, fom forftaar, men berte er ogfaa fororbnet oeb mennefletig Soo. 2 golf et oænneS. tit at ntibe ©aframentet i %ov* ening, faa 9ttattge, fom bertit ere ffiffebe; bette forøger ogfaa SSrefrOgten ogslnbagten oeb ben offentlige ®üb§* tjenefte. • Qngen titftebeé nemlig Slbgang, mebminbre t)an i goroejen er prøoet. $olfet paaminbeS ogfaa om SSærbigtjeb og rette $rug famt om, tjoor J) SSeb „9Keéfen" forftaaeé tyer altergangen fom en s)ef af ben fitfeltfle ©übétjenefte,30 ftor $røft te bringer be oengftebe ©amoittigfjeber, forået be funne lære ot fætte finfiib til ®ub og af rjam oente og begjcere alt ©obt. 2)enne ©übgbbrfelfe ber)ager©ub; en faaban 23rug af ©aframentet nærer bet fromme ©tube* lag mob ©üb. derfor ftoneg Sftegfen iffe at blioe rjolbt meb ftørre Slnbagt fjog oore Sftobftanbere, enb $08 og. 3. Wien bet er oittertigt, at alle retfinbige 2Jtønb længe rjaoe følt alminbelig og Ijøjrøftet Slage ogfaa ber ooer, at man ffammeligen r)ar oanrjeltiget 97?egfen oeb at anoenbe ben til SSinbing. SDji bet er i!fe übefjenbt, rporlebeg benne Up er otbt übbrebt i åtte Sirfer, fjoab bet er for golf, fom fjolbe 3ttegfe alene for Søn og 33e* taling, fjoor mange ber er, fom fjolbe ben toertimob Sirfe looeng Jorbub. 3J?en $aulug truer tjaarbeligen bem, fom uoærbeligen omgaaeg meb ©aframentet, ibet t)an figer: „£oo fom ceber bette S3røb etter briffer §erreng Satt uoærbetigen, fym er ffgtbig i terreng Segeme og ©lob" [1 Sor. 11, 27]. (Efterat berfor $08 og ere bteone paaminbebe om benne ©rjnb, ere be ftitte SOføgfer1) Ijog og opljørte, faafom ber næften ingen ftitte 3Kegfer bleoe tjotbte üben for S3inbingg ©fylb. 4. 23ijfoperne Ijat-e feller iffe oceret uoibenbe om btgfe 2ttigbrug, og fjaobe be rettet bem itibe, ffulbe ber nu rjaoe oæret minbre ©plib. $orbum tjaobe be oeb at fe gjennem fingre labet mange 9ftigbrug inbfnige fig i Sirfen. 9?u begtmbe be fent nof at flage ooer Sirfeng 9tøb, ba bog ben næroærenbe goroirring ingen anben lutebning Ijar rjaot, enb netop fjtne Sftigbrug, fom oare faa aabenbare, at be iffe længer funbe taateg. 2)er tjar rejft fig ftore Soiftigrjeber om 3ttegfen, om ©aframentet. SJJaaffe nu SBerben ftraffeg for ben langoarige 23an§etligelfe af 3)Jegferne, fom be, ber baabe funbe og burbe rjaoe raabet S3ob berpaa, i faa mange Slarfjunbreber fjaoe taalt i Sirferne. $t)i ber ftaar ffreoet ibe ti Sub: „#oo fom tåger ©übg 9? aon forfængetigt, ffal iffe blioe uftraf* fet" [2 2Kof. 20. 7]. 9Keu fra SSerbeng 83egt)nbelfe af l) „Btitle 9Jtøje" etter „prioat 9tteåfe" falbeS i ben romerfle ®irfe ben SDtøje, ljooroeb ingen Übbeting of Sftaboerben finber g« bes ©tjubev.31 føttes albrig noget §elligt at oære Meoet faatebeS mté* brugt til SSinbing, fom Sfteåfen. 5. fertil fom enbttu en SKening, jom formerebe be prioate SJJeåfer i bet Uenbelige, nemlig at (SfyriftuS oeb fin Sibelfc fyar folbeftgjort for Slroeftinben og mb* ftiftet 2J?e3fen, forået ber oeb ben jfulbe (fe et Offer for be bagtige ©mtber, baabe ©øbåfønber og tilgioelige ©tin* ber. Seraf opfom ben atminbelige lening, at SrøeSjen er et $erf, ber oeb gjort ©jerning1) übfletter £eoenbe§ og $>øbe§ ©rmber. éaa begtmbte man ba at toifte om, fyooroibt en Stteåfe, fom bfeo tæft for glere, oar tigefaa Iraftig, fom en for §oer ifcer. SDette Soiftemaat fyar fremfatbt fyin uenbelige 9flangfolbigfyeb af 9ReSfer. 6. Slngaaenbe btéfe Sfteninger fyaoe SSore paa* minbet om, at be aftrige fra ben fyettige ©frift og frænfe (Sfyrifti SibelfeS 2@re. £fyi (Sfyrifti Sibetfe oar et Offer og en tffe alene f°r Slroeftmben, men og for aEe øorige ©tinber, fom ber ftaar f!reoet i 23reoet til fiebræerne [10, 10]: „93i ere fyetliggjorte oeb Sefu ©fyrtftt Ofring een ©ang." SigetebeS [10, 14]: f,9Seb eet Offer fyar fyan for ftebfe fnlbfommet bem, fom gjøreS". 7. Sigetebeå tærer ©friften, at oi retfcerbiggjøreå for ©ub oeb Xroen paa (SfyriftuS, nåar oi tro, at oore ©rmber forlabeg o 3 for (Sfyrifti ©ftitt). 2)erfom nu afteSfen übfletter SeoenbeS

og SDøbeS ©rmber oeb gjort ©jerning, ba opnaaeå SRetfærbiggjøretfen oeb 9KeSfenS ©jerning, i!fc oeb STroen. 3ften bette tiifteber ©friften iffe. 8. 2Nen (SfyriftuS bfyber at gjøre bette tit fyanS Sfyufommelfe [Suf. 22, 19]. derfor er Seifen inbftiftet, for at £roen fyoå bem, fom mobtage ©aframentet, jfal fomme ifyu, fyoitfe SBetgjerninger ben mobtager oeb (Sfyri* ftuS, famt opreife og trøfte ben amgftebe ©amoittigfyeb; tf)i bet er at ifyufomme SfyrtftuS, at ifyufomme fyanå $et= gjerninger og erfjenbe, at be i ©anbfyeb blioe o§ titbel. Set er iffe nof, at fomme £iftorien ifyu, tfyi ben funne ogfaa 3øber og Ugubeltge ifyufomme. £it ben (Snbe frat berfor 9fle3fen fyolbeS, at ©aframentet ber fan blioe mebbeft bem, fom tnenge tit STrøft, tigefotn Stmbrofiuø x) £)m S3ett)bmngen fe ©. 15. *nm. 3.32 figer: „sotbi jeg attib ftonber, moa jeg altib toge £æge* bom inb". 1) 9. 2J£en efterbi 2fte3fen nu er en faaban 9ftebbe* letfe af ©aframentet, faa blioer ber f)oå oi ftabig fjolbt een alminbelig 2Jtøfe t)oer §eQtgbag famt ogfaa anbre 2)age, faafremt ber gioel -iftogen, fom oit bruge ©afra» mentet, og ba ræffeå ©aframentet bem, fom begjcere bet. Og benne ©fif er t)eHer iffe nt) i SHrfen. XBi be ©amle før ©regor næone åntet om fcrioat 9JieSfe. Om ben al= minbetige SJtøfe berimob tote be ofte. figer, at kreften ftoor baglig for Sltteret og falber til SftaboerbenS Sftbbelfe, atøolber Stnbre 2) Og af be gamle ®irfelooe fer man, at @en f)ar Ijolbt SKeåfen, og af Ijam Ijaoe be øorige grefter og ©iafouer annammet terreng Segeme; tf)i faalebesS Itibe Orbene i ben nicænffe irfetoo: r,s)iafonerne ffulle ifølge fin Orben efter $re* ftertte mobtage ben fjeHige -ftaboerb af 93if!open eller kreften". Og $autu3 btober om [1 s¥or. 11, 33], at ben Gnte f!al bie paa ben anben, foråt 3)eltagelfen fan oære fcetleå. 10. $)a nu 9fte3fen, fom ben bruge§ l)o§ o§, t)ar ifølge ©friftenå og $æbrene£ 23ibne§btjrb ®irfen§ @;rem= bel for fig, faa fortrøfte oi o£ til, at ben iffe ffal funne i ©ærbeleåfjeb ba be offentlige SHrfejtiffe for en ftor £)el oberfjolbeg i Sigtjeb meb, tjibab fjtbtit oar ©li! og Srug. $un er Slntatlet af SJtøfente §o% o§ forffjeHigt, ba bet formebelft be ftore og aabenbare 3ftté= brug oar til ©abn at inbffrcenfe bet. $t)i forbum bleo ber iffe engang i be talrigfte 9Wenigt)eber j)olbt Stteåfe Jjber $)ag, fom „Historia tripartita" 3) 9be 330 g 38te kapitel oibner: „3f sllermtbria blioe ©frifterne t)ber OnSbag og læfte og af Særerne üblagte, og sllt blioer forrettet, unbtagen ben fjøjtibelige Offertjanbling". ') 2)téfe £>rb ere togne af et gammelt ©frift „om 6aframen* terne", font tibligere ble» tillagt Slmbrofiué, men maa antageé at tilføre en fenere %\b. *) ©firrjfoftomué, SBtffoto i ftonftanttnopcl, en ifcer for fin SSettalenrjeb berømt Sirfefaber, tøt 407. 3) @t firfelnftoriff SSert af ben øftgotljiffe ©tatåmanb, fenere 2Jhtnf Saéfioborué, ber leoebe i 2)cibten af Ut 6te Stari).33 $)en femogtrjttenbe Slrtifel. Om ©friftemoalct. 1. ©friftemaafet er if!e afjlaffct iftirferne §0* og. %fy man pleier iffe at mebbele terreng Segeme üben tit bem, fom forub cre ttrøttebe og afløfte. Og golfet blitter poa bet Omftøggetigfte unberttift om at tro Stf* legningen, bttorom ber før benne£ib ljår ttæret en ftor Xaugtjeb. Sftenigmanb unberttifeg om, at be flutte agte Slfløgmngen faare tjøit, forbi ben er ®übg SRøft og til* figeg efter ®übg SBefaliug. ftøglemagten tjolbeg i $@re, og ber minbeg om, t)tttlfen ftor fcrøft ben bringer be forfærbebe @amttittigl)eber, og at ©ub frcetter $ro af og, at oi ffulle tro benne 2lf!øgning fom en Sftøft ber Itober fra §imlen, og at benne Xro ttaa (Srjriftug i ©anbtjeb ottnaar og annammer ©rmberneg $orlabelfe. tilforn oar bet be fnlbeftgjørenbe ©jerninger1), fom man otter al 3J?aabe otttjøiebe, men om tøen, ©Jrifti gortjenefte og XroenS fßetfcerbigtieb talte man iffe et Drb. derfor bør oore Æirfer i bette ©tøffe ingenlunbe lafteB. %fy ben fHoå ere feitt oore SRobftanberc nøbte tit at gitte 01, at Særen om Soben er meb ftørfte g(ib af SBore Metten berjaubtet og ottftoret. 2. 3ften om ©friftemaalet lære be, at Ottregning af Dttertræbelferne iffe er fornøben, og at ©amttittig* rjeberne feller iffe bør befttæreS meb Sefrjmring for at ottregne alle Ottertræbelfer, efterfom bet er umnligt at ottregne bem alle, fom $falmen ttibner [19, 13]: „£>ttem fjenber Ottertræbelferne?" Sigelebeg Seremiag [17, 9]: „2Renne|letg fjerte er onbt og ej til at übgranffe." $erfom ingen ©mtber Mette forlabte üben be, fom ttare ottregnebe, 'funbe ©amttittigljeberne atbrig faa Sfto, ba be fjtterfen fe eller lunne erinbre be flefte ©rmber. $>e gamle ©rnbenter ttibne ogfaa, at Ottregning iffe er nøb* oenbig. 3 3>efreterne attføre» Ort), ber x) fterbeb be gobe ©jeritinger, fom ©friftefaberen i ben romerffe Bxte paalægger ©Jrtftebørnene til „^tbeftøiørelfeM for begangne ©unber (f. @j. dønnet, Sllmtéfer o. t.) 3 gor binbclfe ineb angeren" og „Beijenbetfen" (fot kreften) «b - gjøre be efter §in fttrfeé Sære „sBoben3 ©nframent."lyde saa: „Jeg forlanger ikke af dig, at du offentlig skal angive dig selv eller anklage dig for Andre; men jeg vil, at du skal adlyde Profeten, naar han siger: „Fremlæg din Vej for Gud“ [Ps. 37, 5]! Bekjend derfor dine Synder for Gud, den rette Dommer, med Bøn. Aabenbar ham dine Synder, ikke med Tungen, men i din Samvittigheds Erindring“ o. s. v. Og Glossen om Boden (Dist. 5 cap.

«Consideret«) indrømmer, at Skriftemaalet kun er en menneskelig Anordning. Dog beholdes Skriftemaalet hos os saavel for den store Velgjernings Skyld, vi have i Afløsningen, som ogsaa paa Grund af andet Gavn for Samvittighederne.

Den seksogtyvende Artikel. Om Forskjel paa Spiser.

1. Det har været en almindelig Tro ikke alene blandt Menigmand, men ogsaa blandt Kirkens Lærere, at Iagttagelse af Forskjel paa Spiser og lignende menneskelige Vedtægter vare Gjerninger, nyttige til at fortjene Naaden og gjøre Fyldest for Synden. Og at hele Verden har ment dette, er klart deraf, at der daglig indførtes nye Skikke, nye Ordener, nye Helligdage, nye Faster, og at Lærerne i Guds Hus krævede Overholdelsen heraf som en nødvendig Gudsdyrkelse til at fortjene Naaden og gjorde Samvittighederne saare forskrækkede, naar Noget af dette undlodes. Denne Tro paa menneskelige Anordninger har afstedkommet stor Skade i Kirken.

2. For det Første er derved Læren om Naaden og Troens Retfærdighed bleven fordunklet, hvilken er det fornemste Stykke af Evangeliet og især bør indtage en høi og fremragende Stilling i Kirken, forat Christi Fortjeneste kan blive ret erkjendt og Troen, som tror, at Synderne forlades for Christi Skyld, blive sat høit over Gjerningerne. Derfor driver ogsaa Paulus mest paa dette Stykke, sætter Loven og menneskelige Overleveringer tilside for at vise, at den christelige Retfærdighed er noget ganske Andet end deslige Gjerninger, nemlig Troen, som tror, at Synderne forlades uforskyldt formedelst Christus. Men denne Pauli Lære er næsten bleven aldeles undertrykket af menneskelige Anordninger, som have35 fremlalbt bcn 2flening, at man oeb at gjøre gorffiel paa ©pifer og oeb lignenbe $orfetfer maa fortjene yiaabt og fßetfcerbtgljeb. Sftaar titan tjanbtebe om Sobert, tatte man albrig om Xroen; matt fremftitlebe åtene btéfe fotbeftgjørenbe ©jerninger; i btéfe åtene fønteS ben at beftaa. 3. gor bet Slnbet r)aoe btSje 2ftenneffebub for* bnnftet ©üb3 Sub, ibet 9#enneffebub bteoe langt fore* trutne fremfor ©üb§ 93ub. £ete (Stjriftenbommen an toge§ at beftaa i Sagttagetfen af otSfe £etligbage, ©fiffe, Rafter, Slcebebragter. SDiSfe Sagttagetfer bteoe ttUagte bet faare ærefulbe Sftaon af aanbetigt Sto og futbfom ment Sb. ©eritttob fjaobe ©übå S3ub tit (Snrjoer i fit Kalb ingen Slnfeetfe; at en §u§faber opbrog ftneSørn, at en 2Kober føbte Søm, at en $orfte regjerebe ftt Sanb, — bette attfaaeS for oerbølige og ufutbfomne ©jerninger, ber oare langt rtngere, enb tjitte glimrenbe Sagttagelfer. Og benne Sitbfarelfe oolbte fromme ©am oittigrjeber megen $ine, ibet be førgebe ooer, at be oare bunbne til en ufulbfommen SioSftiUing i 2@gtejfab, Øo rigtjebspofter og anbre borgerlige Seftitlinger, beuttbrebe SWunfene og bere§ Sige og mente faljletigen, at bi§fe§ Sagttagelfer oare ©ub mere oetbetjagetige. 4. gor bet £rebje |a»e faabanne Stfemteffebub bragt ©amoittigrjeberne i ftor gare, forbi bet oar umu ligt at ooerrjolbe bem alle, og man bog anfaa btéfe Sagttagetfer for at ocere nøboenbtge ©üb§btjrfetfer. ®er fon1) fortceller, at mange ere falbne i gortoiotetfe, at «Kogle enbog fjaoe berøoet fig feto Sioet, forbi be mær febe, at be tffe funbe gjøre rjine Sebtægter grjtbeft, paa famme £ib, fom be iffe fif tjøre noget SErøftenS Orb om SroenS «Retfcerbigtjeb og STCaaben. 9Jton fer, f)Oor* lebeå ©nmmifter2) og anbre SHjeotoger famle tjitte gor* ffrifter og føge efter gormilbelfer til Settelfe for ©am* Oittiarjeberne, og bog er bet faa langt fra, at be beroeb tilfulbe befri ©amoittigtjeberne, at be unbertiben toert* 3 ot) an ©erfort, en berømt Scerer »eb Um&erfttetet i $a ri§, bøb 1429. *) ©aalebeg falbteS i ben fenere SJJtibbelalber be Xtjeologer, ber fremftiHebe (summa) of ben djriftetige Sære t en Dibenjfobelig gorm.36 imob tægge «Snarer for bem. Og i ©foterne og $ro> bifenerne fyar man oæret faalebe3 optagen meb at famle fyine gorffrifter, at man iffe fyar fyaot $ib til at røre oeb ©friften og frembrage ben mere gaonfige Sære om Stroen, om Korfet, om §aabet, om be borgertige gor* fyolbeg SScerb, om ©amoittigfyeberneg Strøft i fyaarbe Slnfegtetfer. derfor fyaoe ©erfon og anbre Sfyeologer bitterlig Haget ooer, at Ki» om bisfc 9ttenneffebub fyar fyinbret bem fra at beffjæftige fig meb en bebre og nd> tigere Sære. Ogfaa SfuguftumS forbO>r at befttcere ©amoitttgfyeberue meb beélige Sagttagelfer og paaminber oifelig SamiariuS om, at fyan maa oibe, at faabanne $ing bør iagttageå, men bog fom ligegtolbige; faatebeS l&ber nemlig fyanå Orb. 5. 2ftan bør berfor tffe bømme om $ore, at be üben fljeHig ©rrntb eller af $ab tit Siffoperne fyaoe rørt oeb benne ©ag, fyoilfe SKogte fatfletigen mtétcenfe bem for. ©et gjorbeå fyøjtig fornøbent at aboare SHr* fente om be Silbfarelfer, fom fyaobe rejft fig af fyine mtéforftaaebe 2Kenneftebub. Sfyi ©oangeliet brioer o3 tit at inbffjærpe SMenigfyeberne Særen om SKaaben og SRetfærbigfyeben af£roen, fyoitfen bog irte fan forftaaeg, faafremt golf tro at funne fortjene SRaaben oeb feitt*

oatgte Sagttagetfer. 6. derfor fyaoe be lært, at Oi iffe funne fortjene Sftaaben eller btitte retfcerbtggjorte oeb Sagttagelfer af 3Kenneffebub, fyoorfor man iffe maa mene, at btéfe Sagt* tagelfer ere en nøboenbig ©übåbtorfetfe. ©e titføje $ib= neSbtorb af ©friften. SKattfy. 15 [3] unbffolber (SfyriftuS slpoftlerne, ba be iffe fyaobe rettet fig efter en atminbe* lig oebtagen ©fif, fom bog iffe føttteS at angaa noget i fig Utittabeligt, men en 3Kibbelting og at oære beflægtet meb be i Sooen foreffreone 9fanfetfer, og figer [93. 9]: „$e borfe mig forgjæoes meb 2Reimeffebub." £au fræ* oer attfaa ingen unyttig ©orfetfe. Og tibt efter tilføjer fyan: ‚$U bet, fom inbfOmmer i SWunben, gjør iffe 3tfenneftet urent." Sigetebeg $om. 14 [17]: „©ubS SRige beftaar iffe i Wlab og Sriffe." Kot. 2 [16]: „Bngen bomme eber 1 9ttab eller SDriffe eller i £en= feenbe tit etter £øjtib"; tigetebe§ [SB. 20. 21]: „3)erfom 3 ere afbøbe meb (SfyriftuS fra $erben3 93ørne*37 tærbom, t)Oi tabe 3 cbcr fom be, ber teoe tjßerben, be* focere meb 9tnorbninger: SRør iffe, fmag tfte, tag me bertoaa?" ity. ©jern. 15 [101 figer $eter: forfor frifte 3 ©ub oeb at tægge et Stag paa £>tfctpteneé §atfe, fom Itøerfen ot etter bore gæbre l)aoe formaaet at bære ? 2Ken t)i tro at btioe fange oeb oor £erreS Sefu Umt ftaabe paa jamme 9Kaabe, fom og be." fter forbtiber ifeeter at befoære ©amotttigrjeberne meb ftere ©Ime, hoabettten be ere fra 9Kofe§ etter $nbre. Og 1 Jim. 4 [I—3] falbeS gorbubet mob ©pifer £jæote§ fiærbom, forbi bet ftriber mob ©oangetiet at anorbne etter øoe faabantme ©jerninger i bert £enfigt, beroeb at fortjene SKaaben, etter fom om ber tffe funbe oære ©rjrtftenbom tit üben faaban , ~ 7. éer forefafte SWobftanberne 08, at Ot, ttgefom [forbuml SooiniannS1) forbrjbe £jøbet3 Sugtetfe og £>ø* belje. 9Ken bet ott befinbeS anbertebeå af SSore§ ©frt> ter. Xbi om Sorfet t)aoe be atttb tært, at bet bør be efirifttte at tibe Srcengfter. Sette er ben rette, aloor* tige og ujtrømtebe ftøbetfe, i mangefjaattbe Ærængfler at øoe§ og for§fæfte§ meb ©IjriftuS. 8. $)erf)o§ tære be, at entjoer ©Ijrtften er ffrjlbtg oeb tegemiig £ugt etter tegemtige Øoelfer og «rbetber faatebeS at øoe og betoinge fig feto, at tfte Meone og ØrføtøSfieb ffat anfpore tit ©rmb, — bog me, at ot oeb biSfe Øoetfer mene at fortjene ftaaben etter gjøre Mbeft for oore ©rmber. Og benne tegemttge Sugt bar man uaftabetig at øoe, i!fe åtene paa nogte enfette beftemte Sage; fom ©jrifttttf befaler [Su*. 21, 341: „sßogter eber, at tffe eber§ hjerter befoæreå meb Jru!* fenffab." SigetebeS [HRattø. 17, 21]: ~jDette ©iagS onbe Stanber farer iffe üb, üben oeb gafle og Søtt. Og $autui§ figer [1 $or. 9, 27]: ~3eg unbertotnger mit Segeme og fjotber bet i Srætbom." tøermfer tjan «artig, at tjon berfor tugter fit Segeme, tffe for oeb faaban Sugt at fortjene ©mtberneS gortabetfe, mett for at fjaoe fit Segeme unberbanigt og ftirfet til aanbeltge Xing, at £>a« fan opfotbe fin $tigt efter ftt ftatb. Ser* M 3ot>inian, en romertf SJlunf i bet 4be Blarf>., fotiaftebe alle utøorteS fom untotrige 09 ftabeltge. 438 for forbømmeS iffe feloe gafterne, men be tyaahub, fom forejfrioe oiSfe ©age, t»i§fe ©pifer, til gare for 6am= mtttgtjeben, fom om beSlige ©jerninger oare en nøb oenbig Styrfelfe. £ 2)og oebtigefjotbeå $o* o$ be ftefte af be gor føjmnger, ber tjene tit, at Sitt fan ffe orbentfigen i Stir* fen, faafom Slnorbningen om, fjoab ber oeb 9)tøfen' ffat optæfeå, >mt om be oigtigfte £øjtiber. 2ften berfiog blider 2tfenigmanb paaminbet om, at en faaban ®t)rfetfe iffe gjør retfærbig for ©üb, og at bet iffe maa anfeeS for ©tynb at nnbtabe faabanne Sting, når bet fan ffe üben gorargtffe. Senne meb £enfOn tit men neffettge ©fiffe oar iffe gæbrene übefjenbt. 3 Øfter* tanb Jolbt be nemlig paa en anben £ib enb i «Rom, og ba SRomeme paa ©runb af benne gorffjellig fjeb beffolbte Øfterlænberne for at fjaoe frænfet ÆirfenS ©nljeb, minbebe btéfe bem om, at faabanne ©fiffe iffe ooeratt befjøbe at ocere be famme. SrenæuS 1) figer: „Uooeren3ftemmetfe angaaenbe gafte optjceber iffe Doer enSftemmelfe i £roen;" tigefom ogfaa $aoe ©regor (dist. 12) ttffjenbegioer, at en faaban UooerenSftemmetfe tffe frænfer SHrfenS (Snt)eb. Og i historia tripartita») 9be S3og ere mange ©jempter paa utige ©fiffe famlebe, og fammeftebs læfe oi føtgenbe Orb: „set oar- iffe SlpoftterneS Stgt, at gioe Slnorbninger om £eHigbage, men at præbife en gob Omgjængetfe og ©übfrtogtigijeb." ®en ftjoogtt)Oenbe Slrtifel. Om 9Jhmfetøfter. 1. §oab ber f)o3 o§ læres om 9ftunfeløfterne, oil man bebre forftaa, når man fommer i|n, Ijoorban ÆloftreneS Sitftanb Ijar oæret, fioor Stteget ber baglig i feloe Ætoftrene er foregaaet toertimob tirfelooene. jsaa Slugufting %ib oare be frie goreninger; fenere, ba Ætoftertugten forfatbt, bteo ber ooeratt føjet Søfter tir, forát Stugten funbe blioe gjenoprettet, ligefom oeb et funftigt übtænft gamgfet. ©fterljaanben bteo ber foruben l) Srenceuø, berømt fttrfefaber, Stfloi) i Shon, brt 202 ') 6e ©. 32. Wttm. 3.39 Søfterne enbnu tilføict mange anbre SSebtægter. Og btéje Saanb bleoe toertimob tirfelooene paalagte Slange, førenb be fjaobe opnaaet ben rette Stlber. 2ftange fom inb i bette 61ag3 £io üben at tube, fjttab be bermeb giorbe, ibet be, om be enb Ijaobe fiberen, bog manglebe tforftanb til at bebømme fine egne tefter. ®e, fom ba faalebeS oare befnærebe, bleoe toungne til at

bltoe, enbog ha, når be ifølge Æirfetooene funbe blioe be» friebe. Og bette Ijænbte enbog oftere i 9tonnefloftrene, enb i SDhmfeftoftrene, enbffjønt man burbe fjaoe mft ftørre mob bet foagere Æjøn. $enne §aarb* Ijeb mtéljagebe mange retfinbige 3Jiænb før benne %\o, ibet be faa, fjoorlebeS unge $iger og brenge bleoe ftufne i mofter blot for at faa 2io3opf)oib; be faa, tjoilfe utålelige gølger benne $remgang§maabe fjaobe, §oitfe ftorargelfer ben affteb!om, s»iWe ©narer ben lagbe for @amoittigt)eberne; be ftagebe ooer, at shrfe* tooeneS 9ftt)nbigl)eb i en faa ftberft betænfetig ©ag bleo atbeteS ooerfeet og tilfibefat. r 2. Sil btéfe Onber fom ogfaa en Stnffuelfe om t)tne Søfter, fom man oeb, forbum ljår enbog be forftanbigere blanbt 2Kunfene felt). 9Kan lærte nemttg, at Søfteme oare at agte lige meb £)aaben; man lærte, at man oeb bette @lag§ Sio fortjente ©tonbSforlabelfe og SRetfærbigf)eb for ©üb. 3a man tiHagbe 9ttunfeltoet iffe alene at funne fortjene Sftetfærbigljeb for @üb, men enbog meget 3ttere, efterbi man bertieb iagttog iffe alene SBubene, men ogfaa be eoangeliffe SRaab 1). 3. %aa ben Stfaabe fif man golf til at tro, at 2Jhmfeløftet »ar bebre enb ®aaben, at 9Kunfeltoet oar mere fortjenftligt, enb 00rigf)eb§perfoner3, $refterS og SignenbeS £io, fjoilfe toge oare paa fit SMb efter ©üb3 slnorbninger üben felogjort ©übgtjenefte. Sntet af bette fan negteS; tt)i bet ftaar i bere§ egne ©frtfter. 4. #»orlébe§ gif bet fiben til i Æloftrene? gor* bum oare be ©foler, Ijoor man unberoifteS i ben Ijetttge M goruben SooenS 93ub, fom Stile ffulte fjolbe, gx»e3 ber efter ben romerjfe Sære ogfaa „e»artgelifte 3taab", ber lun ete be ftemte for bem, fom bille opnaa en fjøjere enb ben af Soben Iræbebe; fertil tjører bo natmhg be tre «Øluntetøfter, ben fritriMge «rmob, flt)bfff)eb og Stjbtg^eb.40 ©frift 09 anbre SSibenflabcr, fom cre gaonlige for Æirfen; berfro tog mon grefter og Sitøer. 9?u er bet anber* tebeS; btt er unøbigt at fortcelle, ljoab #oermanb oeb. $orbum ftuttebe be fig fammen for at tære. 9lu foregioe be, ot bette ©tag§ Sto er inbftiftct tit ot fortjene SRaabe og ja be uOxaate bet for en gutbfommen* fjebenS ©tanb og ftitle bet E)øit ooer Sioet i enljoer anbert af ©ub inbftiftct ©tanb. fcette anføre oi üben af $ab at ooerbrioe Sjoget, forât SoreS Sære om benne ©ag fan btioe bebre forftaaet. 5. gor bet gørfte tære be bog 0$ faatebeS angaa* enbe bem, ber inbtræbe i 2@gteffab, at bet ftaar Me, fom iffe ere fftffebe til at tetoe i ugift ©tanb, frit for at inbtrcebe i 2@gteffab, forbi Søfter iffe funne gjøre ©üb§ Snbftiftelfe og «Befaling tit 3tøtet. ©et er ©übå Sefating: „sor ©fjørteonets ©fylb tjaoe Gmfjoer fin egen tøuftra" [1 £or. 7, 2J. Og iffe ©üb§ Sefating alene, men ogfaa Naturen, fom ben of fjant er ffabt og orbnet, nøber bem tit at gifte fig, fom iffe oeb @üb3 færegne ©aoe berfro ere unbtagne, ifølge fiint: „®et er iffe gobt, ot 9ttemteffet er alene" [1 2Rof. 2,18]. $)er= for gjøre iffe be fig fftitbige i nogen ©tmb, fom ere f)in ©üb3 Sefaling og Orbning tobige- §oab fan inb* oenbeg rjerimob? 2ab Sftogen anflaa SøftetS forbinbenbe Sraft faa fjøjt, Ijau oil, — fjan oil bog iffe funne brioe bet bertil, at Søftet ffal funne gjøre @üb3 befaling til Sntet. ftirfetooeue beftemme, at i ett)»ert fiøftc forbe* rjotb«3 ben |>øjere<§ IRet; faa gjcelbe ba btéfe Søfter enbnu meget minbre ligeooerfor ©üb§ Sub. SDcrfom ben oeb Søfter inbgangne fjorpligtflfe iffe af nogenfomljetft Siar* fag funbe foranbreå, faa funbe fetter 'iffe be romerffe s£aoer fjaoe fritaget berfor; tlji et 9J?enneffe ljår iffe Soo til ot optjæoe en gorptigtelfe, ber ligefra cjrunber fig paa et gubbommeligt Sub. 3Éen meget oifeltg rjaoe be romerffe Rafter forment, ot man bør oife SiHigfjeb meb £enføn til Ijin gorptigtetfe. 2Ran læfer berfor, at be ofte fjaoe fritaget fra Søfterne. 23efjenbt er om slrragonerne§ $onge, ber bleo tilbagefalbt fra $lo* fteret1); ogfaa fra oor Xib tjar man ©fempter fjerttaa. l) 3) on 31 ami ro, ySxinå af s2trfagonien, »av tnbtraabt i et ftlo fter, men ombtjttebe, bo l)an3 Prober, ben arragonijle ftonge, øar b»b üben røørn, ftlofteret meb Xljronen i «oret 1134.i 41 6. ©ernfcft, f)»orfor anflaa 2ttob[tanberne Søftctg forbinbenbe ®raft etter Sirfning faa ljøit, mebenS be tie fritte om 2øftet§ egen Øiatur, at bet nemlig maa angaa ©ing, fom ere mulige, ot bet moa oære frioittigt, aflagt ifølge egen ©rift og meb oelberaab £>u? 3ften fyoortebeS bet ftaar i et 9ttenneffe3 3Jtogt at beoare en beftanbig Sfyjf* fjeb er noffom befjenbt. Og formange er bet oel, fom aftægge Søftet af egen ©rift og meb oeiberaab $u? Unge $iger og ©renge ooertaleå, førenb be felo funne bømme berom, tit at aftcegge Søftet; ftuubom toingeS be enbog bertit. ©et er berfor i!fe bittigt at tale faa [trengt om §orpligtetfen, ba bog Sitte maa inbrømme, at bet ftriber mob Søfteté Statur, at bet btioer aflagt üben egen ©rift og üben Ooertceg. ©e flefte SHrfetooe erftære be Søfter for ugulbige, fom ere aftagte før bet 15be Siar, forbi Sngen'før benneSltber antageé at t)aoe faa megen gorftanb, at l)au fan tåge en 23eftemmelfe for fit f)ete £io. @n anben SHrfetoo, fom tåger mere §enfton tit menneffelig ©frøbeligljeb, fræoer nogle Siar mere; ben forbober, at ber aflæggeå noget Søfte før bet 18be Siar. 3ften £»t>il!en af btéfe Sooe oi enb oitte føtge, Ijaoe bog be gtefte gtilbig Unbfftotbning tit at forlabe Øoftrene, forbi

be gtefte f)aoe aflagt Søftet før benne Sltber. 7. Snbelig, om bet enb funne bableå, at man brøb Søftet, fone§ beraf bog iffe ftrafé at føtge, at 2©gte* jfaber, ber ere inbgaaebe af faabanne bør op= løfe3. Sluguftin mener, at be iffe bør opløfeS (27be @pørg§m. lfte $ap. om SSgteffabet), og rjartg lening er iffe af ringe $egt, jfjønt Slubre fenere Ijatoe oæret af en auben Storing. 8. (Sttbffjønt nu ®üb§ Slnorbning angaaenbe S@gte= ffabet ftoneS at fritage be glefte fra berel Søfter, anføre SSore bog enbnu en anben ©runb for, at btéfe Søfter ere ugtotbige, ben nemlig, at enljoer ©üb3bt)rfetfe, fom üben ®üb<§ «Befaling af 3ttemteffer 'er inbftiftet og übfeet til at fortjeue 3letfærbiggiørelfe og Waabt, er ugubelig, fom (StjriftuS figer: „©e btorfe mig forgjceoeS meb 9Ken= neffebub" [SOiattr). 15, 9]. Og $autu§ lærer ooeralt, at 9føtfærbigt)eb iffe er at føge oeb oore egne Sagttagetfer og ©torfetfer, fom ere übtcenfte af attenneffer, men at42 ben oeb £roen oorber bein til $el, fom tro, ot be af @ub tageS til maabt for (Sljrifti ©folb. 9. Wien nu er bet oittertigt, at Støunfene f)aoe tært, ot fetooatgte ©übSbtorfetfer ftilbeftgjøre for ©dn* berne, fortjene Waabt og Sftetfcerbiggjøreife. §oab er bette Stnbet, enb ot forringe ©Éjrifti 3@re famt forbunde og fornegte £roen 3 SRetfcerbigljeb? $eraf føtger bo, at f)ine gjængfe Søfter tjaoe oæret ugubetige ©orfelfer og berfor ere ugtolbige. Xfji et ugubetigt og mob ©übs 23ub aftagt Søfte ljår ingen ©gtbigljeb; tfjt, fom Æirfe* tooen figer, intet Søftc bør binbe tit bet, fom er ©tonb. 10. $autu§ figer: „3 Ijatoe 3tøtet meb ©IjriftuS at gjøre, 3, fom oille retfærbiggjøreg oeb Sooen, 3 ere falbne fra Støaben" [@al. 5. 4]. ®aa gjælber bet ba ogfaa om bem, fom trille retfcerbiggjøreS oeb Søfter, at be Sntet jjaoe mob SljriftuS at gjøre og ere falbne fra Sftaaben. %fyi ogfaa be, ber tilffrioe Søfter fin Sftetfcer* biggjøretfe, tilffrioe bermeb fine egne ®rcefter, fjoab ber egentlig fjører ©tjrifti SÆre tit. 11. 2ften negte§ fan bet iffe, at SJhtnfene t)aoe tært, at be oeb fine Søfter og Sagttagetfer blioe retfær* biggjorte og fortjene ©Onberneø ja be Ijaoe funbet paa, tjoab ber er enbnu urimeligere, be f)aoe fagt, at be funne laane Slnbre fine gobe ©jerninger. 2)erfom Skogen oitbe gioe en tjabff ©tilbring, af btéfe Xing, fjoor SWeget funbe ba iffe famle, tjoorooer nu 2sunfene felo ffamme ftg. fertil fommer, at be fjaoe inbbilbt golf, at btéfe fetogjorte ©übåbtirfelfer ere ben djriftelige Sutbfommenljebå ©tanb. @r iffe bette at tilffrioe ©jer* ningerne SRetfærbiggjøreffen ? 35ct er iffe en ringe $or* argelfe i Æirfen, at forelægge golfet en oté ©Orfelfe, übtænft af 9ftenneffer üben ©üb3 Slnorbning, og tære, at en faaban ©torfetfe retfærbiggjør aftenneffet. $f)i StroenS SRetfærbigfjeb, fom førft og fremft bør forebrageå i Æirferne, fætteS i ©foggen, nåar f)in oibunberlige ©ngtebttrfetfe, tjtnt 2trmoben§, 2)bmogf)ebenå og ben entige ©tanb§ üboorteS ©fin, f)olbe<o frem for SWenneffeneé Øjne. 12. SDeSuben fttttteS @üb3 23ub og ben rette ©übS* bftrfelfe i ©fggge, nåar golf f)øre, at Sttunfene alene ere i gutbfommenljebenå ©tanb; ben cfjriftelige $utbfommen*43 fteb beftaar nemlig meget mcrc i aloorttgen at frbgte ©nb og fao tittige fatte tjete fin Sib ttl £am og for* mebelft Sbriftuø fortrøfte fig tit, at ot fjatte en forfonet ©üb, bebe ©ub om £jættt og ftffert oente ben af Jam i 51a, bttab oi efter ffatbs 2flebfør tjatte at übrette, fornt bertjoå i oor nboorteS SBanbet ufortrøbent gjøre gobe ©ierninger og tåge oare ttaa oort Saft. Sert beftaar ben fanbe Mbfommenf)eb og ben fanbe ©üb%rfelfe; ben beftaar ifle i etttig ©tanb, i Siggert etter i fmu> fiqe fitæber. SKengotfet banner fig mange forbæroeltge 3Keninger rna ©runb af t)ine falffe Sotttater otter SKimte* tittet. 5De fijenre ngift «Stanb t»ætte§ tit ©hjerne; berfor er bet meb befoæret ©amoittigtøb, ot be tette t WW* f!ab. 2>e tjøre, at Siggere åtene ere fntbfomne; berfor er bet meb befoæret ©amttittigfjeb, at be bebolbe fm (Sienbom og britte £anbet. S)e fjøre, at bet futt er et ettangetif! &aab i!!e at føge £ettn; berfor er ber Kogle, fom tffe betcenfe fig ttaa feitt at tåge £ettn t bet torroate Sitt; be fjøre nemlig, at bet er et «Raab, tittet Sub. Stnbre bertmob anfe Øttrigf)eb§ttofter og borgerttge Se* ftittinger for at oære ©jrtftne nttærbtge. 13 SSi Icefe om ©jempter ttaa 9flenneffer, ber fiatte fortabt røgtefælle, (Smbebe i ©taten og jfjutt ftg t Sto* ftrene. Sette fatbte be at ftti Serben og føge et Sto, ber er ®\ti ttelbefjagetigere, og be inbfaa tffe, at man flot tiene ©ub netott i be 25ub, t)art feto ljår gtoet, tffe t be 93ttb, fom ere übtænfte af Staneffer. Stføert Sttt, fom grunber fig ttaa ©üb§ Slnorbning, er gobt og fulb* fomment. £erom gjøreS bet fornøbent ot ttaamtnbe Spikt, ftør btéfe Xiber fjor ogfao atterebe ©erfon bafc tet 9Jhtnfene3 ttitbfarenbe lening om gulbfomment)eD, og t)an bettibner, at ttaa IjattS £ib ttar ben Sære nb, at 2Runletittet ttar gutbfommenfjebenS ©tanb. 14 ®aa mange ugnbetige 2Renutger mebføre alt faa Søfteme: at be retfærbtggjøre, at i bem beftaar ben cfiriftetige gntbfommenfjeb, at be übgjøre > Ottftttbetfen af aue Sftaab og S3ub, at man tteb bem gjør «røere, enb tjttab Sotten frætter. 2>a att berte er faft og grunbtøft, faa gjør bet ogfaa Søfteme ugtttbige.44 3)en otteogtt)Oenbe Strtifet. Om ben fitfelige 9ttagt. 1. $>er tjor oceret [tor ©trib om S3iffoperne3 Wlaat og ajtynbtgfjeb, unber

fyfflm 9?ogte poa en fjett upaS* fenbe SKoabe fjaoe fammenbtanbet gejftlig og oerbslig 2tfagt. Cg of benne ©ammenblanbing tjaoe be foærefte Ærtge, be ftørftc Urotigfjeber rejft fig, ibet ftøt tenbe fig tit 9?øglemagten, iffe afene t)aoe anorbnet ntoe ©übSbtorfetfer famt befoceret @amoittigt)eberne oeb at forbefjotbe fig færegne Silfælbc og oeb ootbfomme 93an= fættetfer, men enbog formaftet fig til at affætte og inb* fætte longer i SBerben og fratage Æeifere bereé |erre* bømme. s)enne ugubetige gærb tjaoe fromme og tærbe 9ttænb i Sttrfen atlerebe forlængefiben atoortig bablet. £it ©amoittigtjeberneé £røft fjaoe SBore berfor feet fig nøbfogebe tit at oife gorffjetten mettem ben gejfttige og ben oerbslige 3Kagt, og be fjaoe tært, at begge iføtge @üb§ befaling ffutte betragteå meb Rettig SÆrefrOgt oa fjotbeS tjøjt i Sigt fom ©übg ftørfte SSetgierninqer baa Torben. 2. ®e tære nemlig, at 9?øgtemagten etter 33ifperne§ 2ftagt tføtge (goangetiet er en 3ttagt etter af @ub gioen Sefating og gutbmagt tit at forfbnbe (Soangetiet, at fortabe og &et)olbe ©onber og foroatte ©aframenterne. mt meb benne befaling übfenber ©fjriftuS Slpoftteme: -fSigefom gaberen tjar übfenbt mig, faa übfenber og jeg eber. Stnnammer ben £etlig*2lanb! 2)em, tjoté ©mtøer 3 fortabe, ere be fortabte; bem, f)oi3 ©imber 3 befiofbe, ere be befiotbne" [3o§. 20, 21 ftg.J. ;,@aar t)en og præbtfer ©oangetiet for al ©fabninqen" o. f. o. 2ftarf. 16 [15]. 3. S)enne Sftonbigljeb übøoeS åtene oeb at tære etter forfynbe Drbet og ræffe ©aframenterne, enten tii 2Kange etter tit ©nfefte, efterfom SMbet fan fræoe bet; tfu Ijer gioeå iffe timetige Xing, men eoige, en eoig $etfærbigt)eb, ben &et%2lanb, et eoigt Sio. 3)téfe £ing ere iffe at faa üben Drbeté og ©aframenterneS betjening, fom $autuå figer: „@oangetiet er en ©üb§ Æraft tit ©atiggjørelfe for fjoer ben, fom tror" røtom. 1, 16]. 2)a attfaa ben geiftlige 2#agt Ijar bet #oero,45 ot mebbele eoige ©ober, og olene nbøoeS t)eb OrbetS Setiening, er ben iffe bet oerbstige Regimente tti noget ftinber, ligefaalibtfom ©bngefwtften er bet oerbsltge leqimente tit §inber; tlji bet oerbSlige «Regimente Bar meb qanffe anbre £ing ot beftiUe, enb ©oangeltet; m* riqbeben oærger iffc ©jætene, men Segemerne og be leqemltqe Sting mob aabenbare tanfelfer og fjolber oeb ©ocerbet og timelige (Straffe «JRennejfene t Sloe for at opretbotbe ben borgertige «Retfærbigfjeb og Sfreb. 4. derfor ffat man iffe fammenbtanbe ben gejftltge og ben oerb§tige «JRagt. 25en gejftlige f)ar finJßefaltng, ben nemlig, at forfnnbe ©oangeliet og ræffe ©aframen* terne. 2)en ffat intet Snbgreo gjøre i fremmeb 2Rmt* biqbeb, iffe affætte og inbfætte longer t Staben, tffe afffaffe $origl)eben3 Sooe, iffe opfjæoe loomæSftg Stobtg* beb, iffe iægge £inbringer i Sveien for £>omnte angaa* enbe nogen borgerlig «ilnorbning eller DoerenSfomft, tffe foreffrioe éorigfeben Sooe ongaaenbe ©tatenå forfatning, fomCfitifttt» feer: „Wt «Jttge er tffe af benne Staben" Sofi. 18, 36]. SigetebeS: „#oo |ar fat mtg hl ©om* mer eller ©eler ooer eber" [Snf. 12, 14]? Og «JSantnS fiqer: JBast 35orgerffab er i £imtene" p. 3 [2]. Æoxt ©tribsoaaben ere iffe fjøbelige, men mægttge for ©nb til at forfare Slnflag" o. f. o. 2 «or. 10 [4], 5. %aa benne «iftaabe ffjelne SBore mellem ben ene oq ben anben 3Kagt§ og bbbe at fiolbe begge i Sigt og S@re og anerfjenbe bem fom ©nbå ©aoer og Selgjerninger. fcs,. «» * 6. ©aafremt SBiffopeme Ijabe noa,en oerbåltg «JJtagt, ha baoe be benne iffe fom S3iffoper, ifølge (SoangeltetS Slnorbning, men ifølge mennejfetig «Ret, fom «Roget, ber af longer og Æejfere er bem forfenet ttl bere§ Seftb* betferS oerbslige SSeftttrelfe. Støtte er imiblertib en an ben forretning, enb ©oangelieté betjening. 7. «Råar ber altfaa f»ørge§ om SBifioperneS (£m* bebåmtonbigljeb, ba bør ber ffjefaeS mellem bet oerbslige «Regimente og ben gejftlige «Wtonbigkb. Sfølge @oan* qettet etter, fom bet |eber, ifølge gubbommeltg «Jtet ttl* fommer ber iffe SBiffo&erne fom $ijfoper, b.e.fombem, boem DrbetS og ©aframenterneS betjening er betroet, nogen anben 2Rrjnbigt)eb, enb ben at fortabe ©tonber,46 unberføge £æren, forfafte ben Sære, ber afoiger fra ©oangetiet, übeluffe be Ugubefige, tøt* Ugubettg&eb er aabenbar, of ÆirfenS ©amfunb, iffe t)eb mennefleltg 3Kagt, men oeb Drbet. §eri ere 2tfenigf)eberne nøb* oenbtgoté og iførge gubbommefig $et ftytbige at oife bem £tjbigf)eb ifølge f)int Orb: „#oo, fom bører eber, Jører mig" [Suf. 10, 16J. 2Ken nåar be tære etter faft fætte 9?oget, fom ftriber mob ©oangetiet, ba tjaoe 9ftenig* ©übl Sefating, fom forbtjber Stobigfjeb: „sog= ter eber for be fatffe profeter" 2Kattf). 7 [15]: „Dm enbog en @nget fra himmelen forf&nber et anbet ©oan* gelmm, Ijan oære en $orbanbetfe" ©al. 1 [18]. „S3i formåa iffe STCoget imob ©anbtjeben, men for ©anb* Jebrø" 2 «pr. 13 [BJ. SigetebeS: „o<3 er gioenSKagt tii og iffe tit 9?ebbrt)betfe" [». 10]. <&aa* tebeS foreffrioe ogfaa Æirfetooene (11. qu. VII. cap. »Sacerdotes« og cap. »Oves«). Og Stuguftin figer i ftt ©frtft mob $etilian§ S3reo: „2ta flat fjetter iffe gtoe be fatijotffe 93iffoper SRebfjolb, faafremt be i noget ©tøffe fare oitb etter {jatte nogen lening, fom ftriber mob be gubbommetige fanoniffe ©frifter." 8. ©erfom be fjaoe nogen anben 2tfagt etter @m

bebSmtonbtgfjeb tit at bømme i otéfe ©ager, fom f. @j. angaaenbe SÆgteffab, Stienbe 0. f. 0., ba §aoe be benne jføtge menneffetig IRet; naar fjer Drbinarierne1) ere efter* labne, faa nøbe§ gtorfterne enbog mob fin JBitje tit at fftfte m btanbt fine Unberfaatter, forat ftreben fan ottoe beoaret. JL SrembeteS er bet ogfaa et omtoiftet ©pørgSmaat, om Stfperne etter fjaoe Ølet tii at anorbne gubåtjenftfia.e ©fiffe i £irfen famt faftfætte Sooe om fPm, £øjtiber, ©raber meHem ÆtrienS Sjenere, geift= Så6 5rb™er °- f- * ®e> ber tittægge Sifpeme benne UJtønbtgljeb, anføre bette SBibneSbtorb: „Beg f)ar enbnn Steget at fige eber, men 3 funne iffe bære bet nu: men naar $an, ben ©anbljebS Slanb, fommer, ffat Ban oei* febe eber tit ai ©anbljeb" fåotj. 16, 12]. ®e anføre x) Orbinariug falbeé i beu romerfle ftirfe enfioer SBiffoto, ber er ben orbentltge og felbftænbtge 3nbesaoer af ben firfeltae inbenfor et Stift.47 oofaa «boftlerne» ©jembel, ljbiße bøbe, at moriMbe afbolbe fig fra Slobet og bet tolte rø. ®t 15, 20]. SDe anføre, ot ©abbatt)en er foranbret tit ©ønbagen, fom bet fbne», tbertimob be ti 93ub; og ber er urtet ©rembei, fom be gjøre mere SSæfen of, enb ©abbatfjenS ftoranbring. ©Tor, baaftaa be, maa SirfenS 9Kagt bære, noar ben lon fritage for et af be ti S3ub. 10. 2TCen ongaaenbe bette ©børgSmaat lære SBore faa, ot Siffoberne, fom obenfor oift, i!!e Ijabe aJtogttti ot foftfætte Stoget, fom ftriber mob ©bangeltet. Jet fomme lære Sirfelobene (IX, Dist.) (Snbbtbere ftriber bet mob ©friften at gitte £obe eller fræoe bem pbftolote, forat bi beb faaban Sagttagetfe fEutte gjøre JHM for bore ©tonber etter fortjene Waabt og 9tetfærbtgt)eb. £t)t ©firifti ftortjenefte<§ 3@re frænfeg, naar bi beb faabanne Sogttagelfer ftræbe at fortjene SDet er ogfaa bitterligt, at Jbaa ©runb af benne £ro fjor 2ln* taflet af Oberleberingerne i Sirfen boffet t bet Uenbelige, meben§ Særen om £roen og £roen§ «ftetfærbtgßelJr Ut bæret begroben, ibet fra Xib til onben flere blebe anorbnebe, Rafter baabnbte, nbe ©eremonter, ntoe Mgenbbrfetfer inbførte, forbi DbljabSmænbette |erttl troebe, at be t)t\> flige ©jerninger !unbe fortjene ftg SRaaben. ©aalebeS er forbum S3ob§lobene§ turtal boffet, f)boraf bi enbtm fe nogle ©bor t gtotbeftgjørel* li. £igelebe§ bonble Obliabåmænbene til faabanne Sobe mob (SnbS Sefaling, naar be lægge ©tonben t bt§fe ©bifer, ©age og beålige £ing °9 befbære Sctrfen meb £ooen§ Srælbom, ret fom om (Stjriftne for at fortjene Sdetfærbiggjørelfen bei)øbebe en ®br!elfe fom ben lebtttffe, bbi§ Slnorbning ha ®ub ffulbe fjabe betroet ttl Stbofc lerne og 93iffobeme. <Baa ffribe nemlig Sftogle, og tya* berne ftoneS for en M at bære blebne bilblebebe beb 2Kofetoben§ ©jembel. £erfra f)ibrøre biSfe Størber, at bet flat bære en £)øb3fønb at arbejbe meb §ænberne poa en éefligbag, felb noar Sfobre ilfe forarge» berbeb, at bet ffal bære en 2)øb3tønb at forfømme be af Strfe* lobene faftfatte Sebetimer, at bisfe ©bifer befmttte ©ara* *) ©mlgn. 6. 33 Hrnn. 1.48 Pttttgljeben, at Rafter ere ©jerninger, fom forfone ®üb, ot ©tmb t et forbefjotbt Stitfælbe iffe fan fortaber, übenot bet j!er i toft of bena 2Ktmbig§eb, fom bi laget gorbefiolbet, uogtet bog feloe Æirfetooene iffe tare om ftorbef)otb af ©ftjlben, men fun of ben firfeliqe ©traf. 3 12 fioorfra f)aoe Siffoperne detten tit at paa* lægge Ætrferne btéfe 93ub tit ©amoittigljeberneg 93efnæ retfe, ba bog $eter [Stpoftt. ©jern. 15, 10] forbober „at lægge ttoget Slag paa SDifcipleneg katter", og $ait= m [2 Stor. 13 10] figer, „at ber er gioet bem 3Kagt ttl Dpboggelfe, tffe til 9? ebbrobelfe" ? fioorfor forøqe be ba ©Onberne oeb bisfe tyaabub? JJL 2tten ber gioeS Hare SBibneSbOrb, fom forbr.be at gioe begttge Sub, fjooroeb STCaaben ffutbe funne for* tjenes, eller fom ffulbe oære nøboenbige tit ©alig&eb. FHi u§ W v \ derfor bømme Sngen eber i 3Kab eller ? r S e . t eller $ tiab n °9 en M tib e tter «Kontoane eEer ®abbat| angaar" 2, 16]. £igetebe§: „serfom 3 ere afbøbe meb fra «erbeng Sørneiærbom, forfor gtoe 3 ba Slnorbninger, fom om 8 reoebe i «erben: iffe, fmag iffe, tag iffe bexpaa f boilfet alt forgaar oeb S3rugen, og bet er Sttennefferé 93ub oa Særbom, tjotlfe ijaoe $Btébom<§ ©fin" f®. 20]. Siqefaa Bo* 'mtf-n, 14] førtyber |an aabenbarrig faabanne ,• ? ulte xf!e a 9 te P aa i gabler og mennefte* itge 33ub, fom oenbe fig fra ©anb§eben." , 14. ©aa taler ogfaa (SfiriftuS fett) [«matti). 15,14] om bem, fom fræoe Dpfotbelfen af «JKenneffebub: „2a= ber bem fare, be ere blinbe og SlinbeS SBejtebere": oa |att forfaftet: faabanne Storfelfer: „£oer «JSlantetfe, fom aber iffe ar tantet ' fa* oproffeé meb atOD [Jo. 13]. 15. SDerfom «Biffoperne (jaoe «Ret tit at paafægge Shrferne en Uenbettgfjeb af «JHenneffebub og lægge ©na* rer for ©amoittigt)eberne, forfor forbober ba ©friften faa ttbt og ofte at gioe og at iobe Htfemteffebub? for for falber ben bem en bjæoetff Sære [1 £im. 4, 1] ? £ar ba ben £ellig=2lanb gioet benne Slboarfel for* gjæoeå ? ' 16. #eraf folger attfaa, at ba «norbmnger, ber49 cre inbftiftebe fom nøboenbige elter i beit Sanfe, berbeb ot fortjette 9tøaben, ftaa i ©trib nteb (Soangetiet, er bet iffe nogen 93ifEop rtttabt at inbftifte etter fræoe faabanne Størfelfer. ®et er nemtig fornøbent i tirferne ot faft* Ijolbe Særett om bett cfjriftetige ot Srætbom un* ber Sooett iffe er nøboenbig tit

SRetfærbiggjørelfe, fom bet f)eber i 93reOet tit ©ataterne [5, 1]: „2aber eber iffe atter toinge unber XrætbomS Stag!" 2)et er for* ttøbettt at f)otbe faft oeb bet foraemfte Stoffe i (Soan* geitet, at oi ertjotbe Sftaaben for Sntet oeb £roen paa GtjriftuS, iffe oeb otéfe Sagttagetfer etter oeb Styrfetfer, inbftiftebe af Sftennejfer. ,17. |>oab ffat matt mette om ©ønbagen og lig* ttettbe lirfeffiffe? fertil foare§, at bet er Siffoperne elter tittabt at træffe $oranftattninger, foråt Sitt i tirferne fatt ffe meb Orbett og ©ømmeligt)eb, iffe foråt Oi oeb bem jlutle fortjette 9? aabe etter gjøre $o> beft for oore ©tmber, etter foråt ©amoittigtjeberne ffutte bittbeå tit at attfe bem for ttøboettbige Styrfetfer og attfe Det for ©Onb, når be ooertrcebe bem ttbett Slttftøb for Slubre. ©aalebeS fororbtter $autu§, at i gorfamtin* gertte ffutte toinberne bebceffe fit |>ooeb [1 tor. 11, 5. 6], at i gorfamtiitgen ffutte be, ber übtcegge ©friften, IjøreS, ben ©ne efter ben Stnben [1 tor. 14, 30]. JJL ©aabanne gorføjninger titfommer bet tirfen at øoertjotbe for tjærtigf)eben§ og $reben3 ©Mb, foråt bett ©ne iffe ffat forarge ben Slnben, foråt Slit fan ffe i tirferne meb Orben og üben gorfttirretfe [1 tor. 14 40. fmtg. gil. 2, 14], bog faa, at ©amoittigfjeberne iffe befoæreå etter anfe bem for Sing, ber ere nøboenbige tit ©atigfjeb, og I)olbe bet for ©tynb, når be frænfe bem üben Sluftøb for Slnbre, tigefom Sugen oit fatbe paa at fige, at ben toinbe forftmber fig, fom oifer fig offentlig meb übebæffet £ooeb, når Sugen beri finber noget Stnftøbetigt. J.9, ©aatebeS forf)otber bet fig meb ©øubagenl, $aaffett§, famt tigneube §ettigbage3 §ettigt)ol= betfe og tirfeffiffeneS Sagttagetfe. $)e, ber mene, at Settigtjotbelfen af ©øubagen iftebetfor ©abbatljen er i traft af tirfenS 2Rmtbigljeb paabuben fom nøboenbig, tåge ftorligen fejt. ©friften fjar opfjæoet ©abbattjen,50 ibct ben lærer, ot oHc mofaiffe (Seremonier funne bort* fatbe, efterat ©oangettet er aabenbaret. 3tten bo bet bog tmr nøboenbigt at faftfcette en beftemt ©og, forot golfet funbe mbe, når be ffutbe fomme fammen, faa tøar $ir= fen bertit beftemt ©ønbagen, fom ogfaa of ben ®runb ftmeS at oære bleoen foretruffen, for at man funbe rjaoe et ©jempel paa crjriftetig gritøeb og toibe, at rperfen <3abbatr)en§ eller nogen anben $)ag3 |jettigrjotbelfe er nøboenbig. 2Q. Om Sooen§ goranbring, om ben nbe Soos ©iffeTom ©abbatrjenS $ortæggetfe ljår ber oæret ført fcelfomme SDifputationer, §oi!fe alle rjibrøre fea ben falffe $ormening, at SHrfen maatte fjaoe en ©tirfelfe i Stgt)eb meb ben teoitiffe, og at (Srjriftug f)ar ooerbraget 3lpoft* terne og SBiffoperne at übtænfe nrje ©eremonier, fom ffulbe oære nøboenbige tit ©aligtjeb. 25t3fe SSitbfarelfer ijat>e inbfneget fig i Æirfen paa en £ib, ba £roen3 SRetfærbigrjeb iffe biet) fremftiHet meb titftræffelig Ælar* jjeb. Siftogle paaftaa, at ©ønbagenS £ettigr;otbetfe oet iffe er en aubbommetig Slnorbning, men bogtigefom en gubbommettg Stnorbning; be gioe gorffrifter angaaenbe SeHigbage, fporoibt bet paa bem er tillabt at arbejbe. i)t>a.\) er faobonne $aaftanbe anbet, enb (Snarer for @amt>ittigrjeberne? £rji om man enb ftræber at lempe paa Ooerteoeringerne, fan man bog albrig opnaa nogen ret 83iHigt|eb, faatænge ben £ro oebblioer, at be ere nøboenbige, og en faaban Xxo maa bebblioe ooeratt, rjoor man Sntet oil oibe af SroenS Sftetfcerbigrjeb og ben crjriftelige %xify\). 21. Stpoftlerne befalebe, at man ffutbe aftjolbe fig fra 93tob [2lp. @j. 15, 20]. fioem iagttager oet bet nu? Og oog ft;nbe iffe be, fom nu iffe iagttage bet, forbi iffe engang slpoftterne felt» oilbe befoære ©ant* oittigrjeberne meb en faaban Xrælbom, men forbøbe bet for en Xib for at forebtogge gorargelfe. SBeb et faa* bant 93ub maa man nemlig fjaoe for Øje, rjoab ber er (StmngelietS beftanbige SBitje og lening. 22. Sfteppe nogen af SHrfetooene blioer nøjagtig ooerrjotbt, og rjoer 2)ag gaar mange af bem af 23rug felt) tjo* bem, fom paa bet S&rigfte forfoare Ooerleoerin* gerne. tøeller iffe fan man paa nogen 2Jtoabe ffaffe51 Sftaab og for ©amttittigfjeberne, mebminbre faa* bon SBiUigfieb iagttageg, ot mon erfjenber, at be funne iagttacjeg üben bog ot anfee3 for nøbttenbige, og ot ©amttittigrjeberne iffe frænfeS,. om enb Dtterletteringerne gaa of 83rug. 23. 2ften 23iffotterne ttilbe lettelig funne fifre fig ben fftolbige 2tibigf)eb, faafremt be iffe breoe ttaa 3tøgt* tagelfen af Dtterletteriuger, fom iffe meb a,ob ©amttittig* t)eb funne iagttageS. Nu paabftbe be ugtft ©tanb, ott* tåge Sugen [i Scererftanben], mebminbre r)an aftægger @b ttaa iffe at oifle forftmbe (Soangelietå rene Sære. åirferne forlange iffe, at S3iftterne for at tittteiebringe ©nigrjeb ffuHe ottgitte Sjoget af fin SBærbigfjeb, om ©aabant enb ttel funbe fømme fig for gobe £>ttrber. 3)e forlange fun, at be jfulle borttage utilbørlige SBttrber, fom ere nrje og ttaalagte imob ben alminbelige ÆirfeS ©æbttane. (Snfette Seftemmelfer funne oiftnof fra førft af fjatte rjattt rimelige ©runbe for fig, men ttaåfe bojg iffe for fenere £iber. Om nogle of bem er bet flart, at bet er Uforftanb, fom r)ar fremfalbt bem. S)et an= ftob berfor nu ben ttrefteltge 9Kilb|eb at femtte paa bem, ttji i faabanne 2ing roffer iffe SHrfenS ©nigljeb. Xtji mange mennejfelige Otterletteringer rjatte, fom feitte nbttife, i £tben§ £øb unbergaaet $oranbring. ©fulbe tti berfor iffe ottnaa, at bisfe 3agt= tagelfer, fom

iffe funne otterr)otbe§ üben ©ttnb, ttorbe eftergittne, ba Bør bet oå at følge ben attoftolijfe Slegel, fom bttber at abltibe ©ub mere enb SKenneffer [Sitt. ©j. 5, 29]. 24. $eter forbtober Sijfotteme at rjerffe og btobe otter SHrferne [1 $et. 5, 3]. §er fjanbleå bog iffe om at fratage SBiftteme bere§ aftttnbigr)eb, men rjer fun bette Gme, at be ffulle taale, at Gsttangeliet forfdn* be§ tturt og rent, og ttife (Sftergittenfjeb meb §enfmt til nogle faa S3eftemmelfer, fom iffe funne iagttageS üben ©tmb. SBitle be t)eri åntet eftergitte, ba fe be feitt til, cjttortebeS be funne aflægge ©ub SRegnjfab for, at be tteb fin £aarbnaffetf)eb rjatte forttolbt ©ttlittelfe.52 Sluttuttjjéorb. 1. $ette er be fornemfte Strtifter, ber anfeeS for omtbiftebe. Xf)i enbffjønt ffere 3fti§brug funbe paa* taleå, tjabe bi bog for at unbgaa SBibtløftigtjeb futt fatn* menfattet be bigtigfte, f)boraf man lettelig bit funne flutte fig til bet Øbrige. 2. 35er t)ar bæret ført ljøjrøftebe flager ober 2lf* taben, ober Satfarterne, ober 2fti§brug af Sanfættetfen. ©ognene blebe paa mangfotbige Sftaaber blagebe af StflabSfræmmere. Utallige £biftigf)eber f)abbe $refterne nteb Sttunfene om ©ogneret, ©friftemaat, SBegrabelfer, \)th færegne Sejligljeber og utallige anbre Xing. sllt ©aabant 'fjabe bi forbigaaet, foråt bet, fom i benne @ag er bet SBigtigfte, be 3 tettere funbe bltoe forftaaet, nåar bet bteb fremfat iat ®ortt)eb. gjeller iffe er noget af bette btret eller anført for atbeffjæmme Kogen. SHun bet fyabe bi omtalt, fom forefom os nøb benbigt at fige, foråt bet fan inbfee§, at ber |oå og iffe er obtaget Sjoget Ijberfen i Særen eller i fom ftriber mob ©friften elter ben atminbetige ®irfe; tin' bette er bitterligt, at bi baa bet Dmftøggeltgfte tjabe baaget ober, at ingen ntoe eller ugubelige Særbomme ffulbe faa 3nbba§ i bore Éirfer. 3. Sfølge @ber 3 attajeftætS befaling Ijabe bi ta Ijermeb bittet fremlcegge obenanførte Slrtifter, foråt i bem bor £roe§befjenbetfe fan ligge for £)agen, og erfares af ben Sære, fom Særerne IjoS o§ føre. ©fulbe ber fabneå Sjoget i benne 93e* fjenbetfe, ba ere bi berebte til, om @ub bil, at gibe en übførligere i Dberenåftemmelfe meb ©frifterne1). *) (Efter ben tajfe %c]ctt „£)g om ber ffulbe finbeé 9iogen, fom itte Ija&be no! beri, faa er man Ditltg til at gitte en ©aaban tribere SBeffeb meb SBegrunbelfe af ben gnbbommelige hellige ©frift."53 @ber§ Æejferiige Sttojeftæté tro og unberbonige SoljanneS, §ertug of ©ac§fen, ©eorg, Wlaxt* greoe of 83raubenburg. Gsrnft, Rettug af Siineburg. Wlip», Sonbgreoe af £e3fen. SorjanneS griebridj, $ertug af ©adjfen. §rantø, |)ertug af Sihteburg. SBotfgang, grjrfte of Slttrjalt. $aabet og Øorigfieben i SKiirnberg. SRaabet i 9*euttingen. 554 V. Dr. «Ptørttø «utljcr* titte fiatcføgmué for be memge Sognekrefter og 2ftartin Sutter ønffer alle troe, fromme prefter og Sfatabe, 93arm|jertigl)eb og $reb i 3efuß (Sfjriftug, oor fjerre. 1. £it at bringe benne ®atedjtému§ eller lige Sære i faaban fort, fimpet og enfotbig $orm f)ar ben beflagelige, etenbige -iftøb touttget og breoet mig, fom jeg ntjtig erfarebe, ba ogfaa jeg oar meb at mfitere $irferne. Sl!, bu fjære ©üb, fioor mangen gammer Ijar jeg ber feet, at 9taigmanb, tjær paa Sanbet, faa aU beleg Sntet oeb om ben djriftelige Sære, og mange @og* neprefter beSOærre ere faare ujfiffebe og übngtige til at (ære, og bog ffuEe Stile f)ebe (Sljriftne, oære bøote og ntobe bet tjelXige ©aframent, funne * ljoerfen gaberdor etter STroen eller be ti S3ub, teoe Ijen fom bet fjære $oæg og ufornuftige ©trin og tjade bog nu, ha (Soan* getiet er fommet, tipperlig tært ret fom 2fteftre at mté= l) 3). e, en Itben £aanbbog. Ænrflintnan1). Dr. Wlaxtin SutljerS ftoxtak.55 bruge ol $rif)eb. Og 3 Sijfoper! £oab oiHe 3 bog engcmg foare (Sljriftug, ot 3 faa ftammetig tjaoe tabet Rottet gaa fyen og atbrig noget Øiebtif røgtet eber§ @m= bebe? Sit bog iffe at Utgffe maatte fomme ooer eber! 3 oaabobe ©aframentet i een ©fiffelfe og brioe paa eber§ Sftenueffebub, men fpørge paa famme £ib Sntet efter, om be funne gaberoor, Xroen, be ti 83ub eller nogetfomveift ®üb§orb. Sl! og SSe ooer eberå £>ooeb eoinbelig! 2)erfor beber jeg for ©übå ©frjtb eber alle, mine fjære og SBrøbre, fom ere ©ogneprefter eller at 8 af hjertet oiHe tåge eber af eber§ dmbebe, forbarme eber ooer eberé $otf, fom er eber betroet, og tøæfye 08 at inbprente ifærUngbom* men, ®atetf)témen og, forfaaoibt 8 iffe oibe at gjøre bet bebre, tåge btéfe Saoter og benne gorm for eber og forelægge bet Orb for Orb paa føtgenbe ffllaabe. 2. gor bet $ørfte maa Spræbifanten for aUeXing oogte fig for og unbgaa mangeflag§ eller forjfjeHig STejt og $orm af be ti S3ub, g-aberoor, £roen, ©aframen* terne o. f. 0., men tåge een gorm for fig, blioe oeb ben og beftanbig brioe paa ben bet ene Siar fom bet anbet. SEt)i be Unge og Gsnfolbige maa man unberoife meb een beftemt Sejt og gorm; eEer§ blioe be meget let foroirrebe, nåar man tærer ibag faa og om et Siar faa, fom oilbe man gjøre bet bebre, og bermeb btioer at HØtøje og att Slrbejbe fpilbt. ©et Ijaoe be fjære gæbre ogfaa oet inbfeet, fom r)aoe brugt gaberoor, £roen, be ti 83ub, Slttfammen paa een og famme ffllaabe. S)erfor ffuEe oi ogfaa tære be Unge og Gsnfotbige faabanne ©ttyffer faatebeg, at oi iffe foranbre en ©taoelfe etter foretjolbe eller forefige bem bet ene Siar anbertebeS enb bet anbet. SDerfor oætg big, fjoilfen $orm bu oit, og btio faa beroeb

eoinbelig! Élen når bu præbifer for be Særbe og gorftanbige, faa fan bu otfe bin $unft og fremftitte btéfe ©tofter faa broget og frufet og breje bem faa meftertig, fom bu formaar. Wien når bu tjar meb Ungbommen at gjøre, maa bu blioe oeb een beftemt, faft 50rm °9 Wlaabe og tære bem fremfor Slit btéfe ©tofter, nemlig be ti Sub, £roen, gaberoor o. f. 0., efter STeyten Orb for Orb, at be ogfaa funne fige bet faatebeS efter og lære bet übenab.56 3. 2ften bem, ber iffe triHe lære bet, bemf!alman fige, at be fornegte ©tjrifiuB og ingen (Sljriftne ere; be flutte feller iffe ftebe§ tit ©aframentet, iffe t)o!be noget ©orn ooer 2)aaben, fetter iffe bruge noget ©ttiffe af ben dbriftetige griljeb, men ligefrem fjjemoifes til $aden og IjanS Dfficialer1), ja tit fétoe 2)jædeten. Sertilmeb fEutte gorælbre og negte bem 3ftab og Sriffe og tabe bem oibe, ot dit jage flige fsou ub af Sonbet o. f. o. $fji fjooro.et man iffe fan etter ffat toinge Drogen tit £roen, faa ffat man bog Ijotbe og brioe |)oben tit, at be oibe, fjdab ber er ret og uret IjoS bem, fo 3 tioem be oitte bo, ernære fig og leoe. £tjt ben, ber oit bo i en ©tab, (jan ffat fjenbe og Ijolbe @taben§ Soo, fom l)an oit nube©obt of, Ijoabenten Ijan nn tror etter i hjertet f)oS fig felo er en ©falt etter ©fjelm. 4. gor bet Stnbet, når be funne Xejten gobt, faa tær bem berefter ogfaa SØføningen, faa be forftaa, tjoab bermeb er fagt, og tag faa atter for big ben gor= ftaring, bu finber i btéfe £aoler, etter ogfaa en anben fort, beftemt gorfiaring, f)Oitfen bu oit, ag blio oeb ben og foranbre ben iffe meb en ©taoelfe, tigefom utolig er fagt om STerten, og tag big £ib bertil; tf)i bet er iffe nøboenbigt, at bu tåger afte ©tuffer fore paa een ©ang, men, bet ene efter bet anbet. Øtoar be førft ret forftaa bet førfte 33ub, faa tag berpaa bet anbet for big, og faa frembeleå; etterå btioe be ooerlceåfebe, faa be iffe ret befjotbe noget af bem. 5. gor oct Srebje, når hn nu f>ar tært bem benne forte ftatedjiSme, faa tag ben ftore Æatedjtéme for big ocj gio bem ogfaa en rigere og oibere gørftanb paa Songen. $)er maa bu ba fremtjæoe etljoert 93ub, enljoer ©øn, éttjoert ©tdffe meb bet§ mangeljaanbe ©jerninger, SRtotte, ®aon, gare og ©fabe, faalebeS fom bu rigelig finber bet attfammen i faa mange 93øger, fom berom ere ffreoue. Dg i SBeftmbertigljeb maa bu brioe meft paa bet 93ub og ©tdffe, fom meft blioer frænfet i bin SDfonigfjeb. Set fooenbe Sub om S&oeri maa bu faa* lebeå eftertrtiffelig inbffjærpe |janbet§mænb, *) 3). e. ©mbebåmamb, ber Dore mbfatte of SBtffofcerne tit ot un» berføge og feoobømme be bem unberlogte SRetåjoger.57 ogfaa SBønber og Xjeneftefolf; tfji $o* beSlige golf er attefjaanbe utroffab og Xtooagtigf)eb ftor. $)et fjerbe 33ub maa bu ligelebeS oel inbffjæroe Søm og 2ftenig* manb, at be moa oære fritte, tro, tobige og frebfomme* ttge, og altib maa bu anføre mauge (Srmpler af ©frif* trø pao, at ©ub fer ftraffet etter oelfignet faabanne golf, 3 $efonbertigf)eb maa bu ber ogfaa tnbffjærfce og gorælbrene, at be maa regjere oel og tjoCbe fine SBørn til ©fole, og oife bem, |oortebeå be ere ffylbige til at gjøre ©aabant, 03 ljoiifen forbømrae* Hg ©tinb be begaa, uaar be iffe gjøre bet, tf)i be om* fttorte og øbetcegge beroeb baabe ©übS og SSerbenå IRtge Mm be oærfte §tenber baabe af ©ub og 2Wenneffene; rjolb ogfaa oel frem for bem, rjoilfen gruelig ©fabe be gjøre, uaar be iffe Ijjæloe til at otobrage 93øru til $re* [ter, ©fritere 0. f. 0., at ®ub ott ftraffe bem forfærbetig berfor. £f)i j)er er bet ret fornøbent at præbife; ftorælbre og Øorigtjeb tønbe nutilbagS i bette ©toffe faalebeS, at bet ille laber fig übfige; $jce* oelen tjar ogfaa uoget ©rufomt i ©inbe. 6. Silftut, efterbi $aoenS Stiranni nu er forbi, faa oitte be iffe mere gaa til ©aframentet, men foragte b«t. $er er bet nøboenbigt at brioe og tilffrjnbe, bog faalebeS at forftaa: 58i flutte iffe toinge Stogen til Stroen eier til ©aframentet, ej fetter beftemme nogen £00, £ib etter ©teb, men oræbife faatebeg, at be üben oor Sod brtøe fig felo frem og ligefom nøbe o 3 grefter til at ræffe bem ©aframentet, og bette gjør man paa ben fflaafo, at man figer bem: 9iaar(£n iffe føger eller be* gjærer ©aframentet ibetminbfte een til fire ©ange om Staret, ba er bet at frtogte, at f)an foragter ©aframentet og iffe er nogen (Sf)riften, Itgefom ben ingen (Sbriften ex, fom iffe tror etter fjører ©oangetiet; tf)i (Stjriftué fagbe iffe: „£aber bette oære", etter: foragter bette", men: „©jører bette, faaofte 3 bet briffe" 0. f. 0. £an oil i ©anbfjeb fjaoe bet gjort og iffe paa nogen Wlaabt forfømt og foragtet. „©jører bette", figer r)an. 9Ken når Skogen iffe agter ©aframentet f)øit, ba er bet et Segn paa, at r)an ingen ©rmb, tittet ®jøb, ingen S)jæ* oel', ingen SSerben, ingen &øb, ingen $are, intet §el* tebe fjenber, b. e. tjan tror Sntet of alt bette, om 'f)an58 enb fibber mibt i bet til op ooer Ørene og er SDjæoe* ten§ to ©ange; paa ben anben ©ibe trænger fjan fetter ifte tit nogen Waabe, Sio, $arabi§, £immerige, (Stjri* ftuå, ©ub etter nogetfomfjetft ©obt. Jlji t)t»t§ |an troebe, at fjan Ijaobe fatl meget £)nbt og trængte til faa meget ©obt, faa oitbe fjan iffe faatebeå forfømme ©a* framentet, t)Oori faabant Onbe Mioer afijjulpet og faa meget ©obt fljenfet. Man beljøoer feller iffe meb nogen £00 at toinge en ©aaban tit ©aframentet, men fjan til !omme tøbenbe og farenbe af fig feto, toinge fig fett» og nøbe big, at bu maa gioe {jam

©aframentet. 7. ©erfor maa bu Ijer iffe opftitte nogen Soo, tigefom $aoen gjør. £otb fun ret frem dotten og ©faben, oa, (Saonet, Raven og gretfen i berte ©aframent, faa oitle be nof tomme af fig feto, übenat bn toinger bem; fomme be bog iffe, faa tab bem fare og fig bem, at be tjøre £)jæoeten tit, fiben be .iffe føte fin ftore 9iøb og iffe agte ®übå naabige §jætp. Wien fioiS bu iffe inbffjærper ©aabant etter gjør en £00 og ©ift beraf, faa er bet bin ©fytb, at be foragte ©afra* mentet. ijoortebeS ffutbe be iffe oære bobne og tabe, nåar bu fooer og tier? 8. SDerfor, agt berpaa, $reft og $ræbifant! SSort (Smbebe er nu bleoet noget Stnbet, enb bet Oar unber $aoen; bet er nu bteoet Stloor og tit $retfe. derfor f)ar bet ogfaa nu tangt mere 9ftøje og Strbejbe, gare oø Slnfegtetfe, bertit tibeu £øn og £af i SSerben; men (£|riftU!o oil feto oære oorSøn, faafremt oi arbejbe meb Stroffab. tertit fjjælpe o§ al Waabeå gaber! oære Soo og £af i ©oigtjeb oeb (Sljriftuå, oor §erre! Stmen.59 faalebeS fom en £u3faber enfotøigt ffal fordjoføe fit Styenbe bem. ©et førfte 23ub. $>u flat tffe Ijooe attbre ©ttber. $V<A er bet? @oar: SBi flutte oøer åtte £ing frbgte og etfle ©ub og forlabe o§ poa fjant. ©et anbet S3ub. $tt ffal tffe toge bitt ©ttb§ Watm forfættgeltg1). £oab er bet? ~~oab er bet? tt ffal fjæbte bin Sober og bin 2Rober3). §toab er bet? ©oar: SSi flutte frtogte og etffe ®üb, faa m iffe foragte eller fortørne oore gorælbre og tøerrer, men fjolbe bem i 2@re, tjene, abfybe, elffe og agte bem.~~60 ©et femte 93ub. Du fiol tffe floo Ujiel. £joab er bet? @oar: SBt ffutte frtigte og cljlc ®üb, faa oi iffe gjøre oor Støfte nogen ©fabe etter nuget Dnbi paa r)auS Segeme, men tjjælpe og ftaa fjåm 6i i ot tegemtig «Tiøb. ©et fjeiteJßub. 2>u fiol iffc fcebrtøe $ør. |joab er bet? @oar: m flutte frtigte og eljle ®üb, faa oi føre et foff og tugtigt Seonet i Orb og ©jerninger og eljle og ære, (Snrjoer fin 2®gtefcelle. ©et frjoenbe #üb. Du fiol iffe fljcefe. $oab er bet? ©oar: &i flutte frtogte og etffe ©üb, faa oi iffe tåge oor StøfteS $enge etter ©obs, ej feller titoenbe o 3 bem oeb fatff SBare etter §anbet, men |jæfye rjam at oeoare fit @ob§ og fremme fin færing. ©et ottenbe 33nb. Du flot «fe flge folfl æibueS&iftb «Wb bin Kæjte. §oab er bet? @oar: SSt flutte frtigte og etffe @üb, faa oi iffe fatfletig befooe, forraabe, haQtate etter bertigte oor Støfte, men unbfltotbe ham og tale ©obt om §am og uolægge Sitt ttt bet Sebfte. ©et nienbe 83ub. Du flat tffe Begjære Mn 9tøfieB #u*. $Oab er bet? @oar: «i flutte frtigte og etffe ©ufo, faa oi iffe meb Sift &9te tffe? *or &W* to etter £u§ etter »«b noget ©fm af føt titoenbe o§ bet o. f. 0., men røre jjam tit tøjcetp og Sjenefte, foråt Ijan maa befjotbe bet.61 $et tienbe S3ub. 2>tt fhsl tffe begjære bitt «RæfteS #itftrtt, Sjener, $æ efler liuob fjone! er. £>oab er bet? @oar: $i ffufle frogte og elfte ®üb, faa oi iffe fraoenbe, afnøbe eller fratofte oor Støfte f)anS £uftru, etter $æ, men ljolbe bem tit at btioe tøoS fjant] og gjøre, tjoab be ere fftitbige. $oab figer nu ©ub om åtte biSfe 23ub? @oar: San figer faa: „3eg, ferten bin ©üb, er en nib= fjeer ©üb, fom ljoab bem angaar, ber Ijabe mig, tjjem* føger $cebrene§ ©onb paa Sørnene inbtU trebje og fjerte £tb; «ren bem, ber elfte mig og Mbe mine 23ub, bem gjør jeg oel imob i tnftnbe £eb" [2 9Eof. 20, 5 f] |>oab er bet? ®tø*r: @Ub truer meb at ftraffe alle bem, ber ooertræbe btéfe S3ub; berfor ffutte oi frogte for t)an§ SSrebe og i!fe Ijanbte mob btéfe Sub. SKen Ijan forjetter åtte bem, ber f)olbe btøfc 33ub, Maate og alt ©obt; berfor flutte oi ogfaa etjle fyam og fortabe oS paa f>am og gjerne gjøre efter t>an3 23ub. 11. Sroø, fom en £usfaber pna øct <£ttfofotgfte ftøi foreljolbe fit Stjenbe beit. $en førfte «rtitel £>m ©fabelfen. 3feg tror paa ©ttb gfaber, 2H»t«gtige, £tttttnelen§ og 3»rbenB ©fofjer. §oab er bet? ©oar: Seg tror, at ©ub Bar ffabt mig tittigemeb åtte ©fabninger, fyar gioet mig og frembeleå opfjotber £e= geme og ©jæl, Øjne, Øren og åtte Semmer, ssDrnuft °962 alle ©anbfer, bertttmeb og @fo, 9Kab og fcrtffe, £u§ og #jem, §nftru og Søra, 9flarf, gæ og alt ©obt, at Ijan rigelig og bagtig forførger mig meb al Støøbtørft og færing for bette Segeme og Stø, beffjermer mig mob al gare og oogter og beoarer mig for att Dnbt, og bette attfammen af ibel faberlig, gubbommetig ©obljeb og $Barmljjertigt)eb, üben nogenfomljelft min gortjettefte eller SBærbigtjeb; og for alt bette er jeg fftolbtg at taffe og prifc f)am og berfor at tjerte Ijam og oære Ijam l> big. SDet er otéfetig fanbt. 35en anben Slrtifet. Om ©jettløgningetu Og paa 3efuB GfcriftitS, IjaitS een&acmte <3jm, nor £erre, fom er ttttbfongctt «fJen #etttg=2la»tb, føbt of jomfru 3Karia, Jtttt itnbcr $ttatné, fotSfaftet, b.ob og Degraoett, tteb for ttl feloebe, otftob tgien trcbjc $ag frc be $øbe, otfor ttl ©tmmelé, ftbber ljos ©übS, beit almægttge OfdberS, føjre£aattb, goorfra gan ftal fontme for at bømmt Seoenbe og 2>øbe. $t)ab er bet? ©oar: Seg tror, "at SefuS ©(jriftuø, fanb @üb, føbt af gaberen t @mgljeb, og tiMge fanbt 9#enneffe, føbt af Somfru mana, er min $erre, fom $ar gjenløft mig fortabte og forbømte 9)Jennef?e, erljoeroet og mtnbetmig fra alle ftinber, fra 2)øbett og fra SjæoetenS SRagt, tffe meb ©utb eller ©øto, men meb fit fjelltge, btorebare Sslob og meb fin nftylbige Sibelfe og 2)øb, foråt jeg ffal oære IjanS @gen og i Ban* 9ftge leoe unber l)am og tøtteJam t eotg ftetfærbigfjeb,

Uftylbigljeb og <Sa= Itgtjeb, Itgefom tjatt er opftanben fra Søben, leoer og regjerer i ©otgljeb. S&éi er otéfelig fanbt. Sen trebje 9lrtifel. $eg tror paa ben £etttg=9lattb, en Rettig <$rtfteUg fttrfe, be ©amfuttb, ©tottberneé ftotlaMfa SjøbetS Op\tan belfe og et eotgt fiio. Sluten. £>oab er bet? ©oar: Seg tror, at jeg if!e af egen fornuft elter taft fan tro paa $efug min |jerre, eller fomme tit Om $efltggjm(feiu63 f)am, men ben §etlig=2lanb fyar falbet mig oeb @oan* geitet, opttoft mig meb fitte ©aber, fyelliggjort og opfyolbt mig i ben rette Zxo, tigefom fyan falber, forfamler, op* Itofer, fyetliggjør ben fyele ©fyriftenfyeb paa Torben og opfyolber ben fyoå Sefu§ SføiftøS i ben rette, ene £ro, i fyoitfen (Sfyriftenfyeb fyan fyoer £)ag rigelig fortaber mig og alde Sroenbe al «Stjnb og paa ben dberfte $)ag oit opoæffe mig og alle 2)øbe og gioe mig tittigemeb alle STroenbe i ©fyriftuå et eoigt Sto. $>et er otéfelig fanbt. 111. cdfartøar, faalebeS fom en $u£faber paa bet (gttfolbtgfte ©Ub oil fyermeb loffe oS, at oi ffutte tro, at fyan fr oor rette gaber °9 m fyan§ rette 23ørn, forot D* trø* ftig og meb fulb Sillib flutte bebe fyam, ligefom be fjære Søm fin fjære $aber. 2)en førfte S3øn. uørbe bit 9latm! $oab er bet? ©oar: ®üb§ Sftaon er oiftnof i fig felo fyelligt, men oi oebe i benne S3øn, at bet ogfaa maa olioe fyelliget fyo§ o§. £oorlebeå ffer bet? <Soar: Sflaax ©üb3 Orb læreå purt og rent, og oi ogfaa teoe fyellig berefter fom ©übå S3ørn; bertil fyjælp o§, fjære gaber i himmelen! 9#en fyoo ber lærer og teoer anberlebeS, enb ©üb§ Orb lærer, fyan oanfyelliger ©üb§ Sftaon iblanbt o3; berfra beoar o§, fyimmelffe gaber! flat fureljolbe fit Styenbe bct. guibcr dov, on, fom er i ."pimutclcu! føtiab er bet? Stiar:64 ®en onben Søn. Jtlfommc bit Ofcige! $ttab er bet? <Stmr ©nbg 9foge !ommer ttet üben ttor Søn of fig feitt, men tti bebe i bemte Søn, at bet ogfao maa !omme tit og. Dttorlebeg ffer bet? (soar: ftaar ben fjimmetffe gaber gitter på fin Jjettig=3lanb, faa tti tteb f)ang funne tro f)ang IjelFige Orb og fette gubeltg t)er i Stben og tjigfet i ©ttigtjeb. SDen trebje Søn. Sfc bitt Silje, fom i <$immcicit, faa og paa Torben! |)ttab er bet? ttab er bet? @ttor: <#Ub gitter nof bagligt Srøb ogfaa üben ttor Søn, ogfaa åtte onbe 9ftenneffer, men oi Übc i benne Søn, at fjan ttit labe og oaaffjønne og meb Saffigelfe mobtage ttort baglige Srøb. |jttab forftaaeg ta oeb bagligt Srøb? @ttar: 2Ht, fjttab ber tjører tit Segemetg færing og 9faob= tørft, faafom 9»ab, dritte, Ælæber, ©fo, #ug, @aarb, SRatf, $æ, $enge, ©obg, en from 9@gtefcelle, fromme Søm, fromt Stjenbe, fromme og trofafte Dtterrjerrer,65 \ gob ©tdretfe, gobt SSejr, $reb, ©unbfjeb, Xugt, røre, gobe fenner, trofafte Sftaboer og beåtige £ing. $)en femte 93øn. Dg forfab oS bor @ftjtb,'fMti t»i forlabe »ore ©fljlbttere! §oab er bet? ©oar: 9St bebe i benne ©øn, at ben r)tmmelj!e gaber if!e tut fe f)en til bor ©mtb og iffe for ben£ ©f&tb negte oS benne 23øn, tlji oi ere tffe ocerb floget af bet, oi bebe om, tyaoe fetter iffe fortjent bet, men at ljan tott tilgioe oé bet attfammen af Raabe, tf)i oi fonbe bagtig meøet og fortjene ibel ©traf; faa ffulle oi otéfelig ogfaa igjen hjertelig titgioe og gjerne gjøre bem oet, fom forfønbe fig imob o£. £)en fjette Søn. Ofl leb 08 iffe übi Uriftctfci $oab er bet? ©Oar: ©nb frifter oet Sngen, men oi bebe i benne 23øn, at ©nb nit beoare og optjolbe 08, foråt iffe £)jceoeten, SSerben og oort eget ®jøb ffal bebrage 08 etter forføre 08 tit SSantro, $ortoiotetfe og anben ftor ©fjænbfet og Saft, og at oi, om oi bermeb ffulbe btioe anfegtebe, bog titfibft maa ooeroinbe og betjotbe ©ejer. 3Den føoenbe 93øn. 2Ren fretø 08 fua bet ©itbe! §oab er bet? @oar: SBi htbt i benne 93øn fom i en Sum, at ben Ijim* metffe gaber t>it fretfe od fra atteflagS Dnbt, paa Segeme og ©jæl, ©ob§ og røre, og titfibft, nåar oor Sime fommer, forunbe 08 en falig ©nbe og i Raabe Ijente 08 fra benne Sammerbal til fig i himmelen. Smeit. §oaber bet? ©oar: 2lt jeg ffal oære oté paa, at faabanne 93ømter ere ben Ijimmelffe $aber oelbefjagelige og bønljørte; t|i ljan66 l)ar felt) befalet og at bebe faatebeg og forjcettet, at §an ml bøntjøre oS. Simen, Simen, b. e. So, Sa, bet flat ffe faatebe§. faalebeé førn en £u3faber enfolbtg f!al for^olbc gor bet gørfte. £tmb er SDaaben? ©oar $)aaben er iffe fimtoett $anb alene, men ben er SBanbet, inbbefattet i @übå befaling oa forenet meb ©nbs Orb. #oilfet er ba berte ®üb§ Orb? @oar: S)er, r>or ben £erre (Ssriftu3 figer t)og 3Jcattrjceu§ i bet fibfte Æatoitet: „©aar Ijen og tærer alle got! og bøber bem i tomtet gaberenS og ©ønnené og ben £elltg*Stanb§" 28, 19]. gor bet Slnbet. |jt>ab gioer eller ntotter 2)aaben? ©oar Ssen oirfer ©onberneg gortabetfe, fretfer fra 2)øben og $)jæOeten og gioer åtte bem ben ebige So(igr)eb, ber tro bet, faalebeS fom ©üb§ Orb og gorjættetfe laber. goitfet er ta bette ©üb§ Orb og gorjættetfe? ©oart $er, fjoor oor fjerre (SrjriftuS ftger t)o3 2Karfn§ i bet fibfte kapitel: „§oo fom tror og bttoer bøbt, f!al blioe fatig; men f)do fom iffe tror, ffal blioe forbømt" [matt. 16, 16].. IV. fit Styeitbe bet* $or het SCrebje. fon $cmb übrette faabcmne [tore Sing? @dar: SBanb übretter bet mftnof iffe, men ©üb§ Drb, fom er meb og §o§ $anbet, og £roen, fom fortaber fis67 paa bette ©üb§ Orb i SBanbet. %$ üben ©nbS Orb er SSanbet fimpett SSanb og ingen SDaab; men meb ©üb§ Orb er bet en s)oab, b. e. et naaberigt

SiofenS SSanb og et ©jenføbetfenå 93ab i ben |jellig*stanb, fom ©t. $aulu§ figer tit £te i bet trebje $ap. [SS. .5 jf]: „seb ©jenføbelfenå 93ab og $orntietfen oeb ben |)emg* 2lanb, fjoilfen t)an fjar rigelig übøft ooer oø oeb 3efu§ ©f)riftn§, oor |)erre, foråt ot, retfcerbiggjotte oeb ljan§ Stfaabe, jtnlle efter føaabet oorbe sltoinger til bet eoige Sio. $)ette er en trooærbig Zate." gor bet $jerbe. |>oab betober ha faaban SDøben meb SSanb? ©oar: . ©et bettiber, at ben gamle 51bam i o§ jlal brufne§ oeb baglig Slnger og 930 b og bø meb aUe ©tmber og onbe Stifter, og berimob et nrjt 3Kennejle baglig frem* fomme og opftaa, fom ffal leoe for ©nb i $etfcerbigr)eb og SRentjeb eoinbelig. $Oor ftaar bet ffreoet? ©oar: ©t. $autu3 figer til Sftomerne i bet fjerte Rap. [95. 4]: „23i ere begraone meb (£f)riftu§ Oeb ©aaben til 2)øben, foråt, ligefom ©r)rtftué er oprejft fra be £)øbe oeb gaberené |>er(igljeb, faa flutte og oi oanbre i et not Seonet." V. llttøpta man jfial teyt <tø (BnHåtyt at jftqiflte. ©friftemaalet inbbefatter i fig to ©tijSet, bet ene, at man befjenber ©Onben, bet anbet, at man mobtager Slfløåningen eller ©onbåforlabetfen af ©friftefaberen, fom af @nb felo, og enbelig iffe toioler berom, men tror faft, at ©tmberne beroeb ere forlabte for @ub t himmelen.68 £oitfe ©tmber ffal man ba ffrifte? gor ®ub ffal mon befjenbe fig ffylbig i aUe ©tyn* ber, ogfaa i bem, bi iffe fjenbe, ligefom oi gjøre i gaberoor. 9ften for ©friftefaberen frutte oi alene befjenbe te ©tmber, fom oi oibe og føle i hjertet §oil!e ere be? (Se fjer fyeit tit bin ©tanb efter be ti 23ub, om bu er gaber, Sftober, ©øn, 25atter, |måbonb, Sjener, om bu |ar oceret utobig, utro, booen, om bu Ijcr fjanbtet ilbe mob Sftogen i £>rb eller ©jerning, om bu f)ar ftjaatet, oceret forfømmetig, ffjøbeétøg, gjort ©fabe. ®jcere, fremfcet mig eu fort Wlaabe at ffrifte paal ©oar: ©aatebeå f!at bu fige til but ©friftefaber: „23cerbige, fjære sperre! Seg beber eber, at 3 oit tjøre mit ©frifte* maal og titfige mig ©tinberne§ gorlabelfe for følnte ©fblb." ©ig frem! „3eg, arme ©tynber, befjenber mig for ®ub ffdtbig i åtte ©tonber; ifcerbeleåtjeb befjenber jeg for eber, at jeg er en Sjener, Sjeneftepige o. f. 0., men jeg tjener besocerre min §u£bonb meb Utroffab, u)i oeb ben og ben Sejligljeb fjar jeg iffe gjort, fyoab be befalebe mkj; jeg fjar fortøraet bem og bragt bem tit at banbe, tjar oceret forfømmetig og tabet ©fabe ffe, ljår ogfaa oceret uforffammet i £)rb og ©jeming, t)ar trcettet meb mine Sceonlige, fnurret og banbet mob min §u§raober. sttt bette gjor mig onbt, og jeg beber om -iftaabe; jeg oit bebre mig." (Sn Suåbonb etter §u§mober fige faalebeå: „3fcer* belestøeb befjenber jeg for eber, at jeg iffe meb Srøffab bar tebet mtt S3aw, mit Spjenbe, min tit ®übs fee. Seg fjar banbet, cjioet ftet (Sfempel meb utugtige Orb og ©jerninger, gjort min SJcabo @fabe og tatt ilbe om tjarø, folgt for btjrt, gioet fatjfe og iffe futbe SBarer", — og fyoab ban nu forøorigt fan Ijaoe gjort mob ®übs S3ub og fin ©tanb. 9Jien ora Sftogen iffe finber fig befoæret meb faa= banne etter ftørre ©tmber, ba ffal f)an iffe ocere cengftelig berfor etter oibere føge etter opbigte ©tmber og faatebeé69 i gjøre ©friftemaatet til en $ine; men nceon en eller to, fom bn oeb, faatebeS: tfSfcerbele§t)eb befjenber pg> at jeg engang fyar banbet, engang tolt ufømmeligt, engang forfømt bet og bet" o. f. o. — og tab bet faa bermeb ocere no!! Sften oeb bu ftet ingen (fyoab bog itfe oel er mu* ligt), faa næon fetter ingen ifcerbeteåfjeb, men mobtag $ortabelfen paa bet aiminbelige ©friftemaai, fom bu for ©üb3 Slnfigt aflcegger for ©friftefaberen! 2)erpaa jfal ©friftefaberen fige: „®ub oære big naabig og ftrjrfe bin £ro! Simen." $rembeteS: „Xror bu ogfaa, at min $ortabeife er @üb3 gor* tabeife?" ©Oar: ‚3a, &erre!" S)erpaa fige r)an: „2)ig ffe, fom bu tror! Og jeg, efter oor £erre£ Sefu ©rjrtfti SBefating, fortaber jeg big bilte ©rmber i SKaonet gaberen§ og ©ønnenS og ben §eHig=9tanb§. Simen, ©a? fjen i $reb!" 2ften be, fom ere meget befocerebe i ©amoittigfjeben eller ere bebrøoebe og anfegtebe, bem oit en ©friftefaber oet oibe meb flere ©prog af ®üb3 Drb at trøfte og loffe tit $roen. SDette flat fun ocere en atminbelig SJKaabe at flrifte paa for be ©nfolbige. VI. %ltmm £øtøarøtnfe, faalebeS fom en #u3faber enfolbtg ffat fotljolbe fit Styenbe bct, |joab er SUrerenS ©ofroment? ©oar: S)et er bor §erreS 3efu (Srjriftt fanbe Segeme og SBlob unber Srøbet og SBinen, af ©IjrifttS fel» mbftiftet, foråt ot Gtøriftøe flutte æbc og brtffc bet. G70 |jDor [toar bet ffreoet? @Oar: ©aafebeS ffride be (Soangelifter, SRatt&æug [26, 26 ff.], Marius [14, 22 ff.], Sufoå [22, 19 f.] oa @t. $autu§ [1 Æor. 11, 23 ff.]: „®or £erre Sefué ©§riftu«, i ben 9tøt, ba tjan biet) forraabt, tog tjan S3røbet, taffebe og brøb bet og gao fine ©ifetple bet og fagbe: Sager f)en, æber! SDette er mit Segeme, fom gto for eber. SDette gjører tit min Støn!ommetfe! Sigefaa tog tjan og halfen efter StftenSmaaltibet, ta!* febe og gao bem ben og fagbe: Xager tjen og briffer alle beraf! ©enne ftatt er bet nbe Seftament i mit JBfob, fom nbgtobeé for eber tit 6tonbeme§ gortabelfe. 2>ette gjører, faa ofte fom 9 bet briffe, tit min tyn* fommetfe!" $\)ab netter ba faaban 2@beu og 2)riffen? et oife o 3 btéfe Orb: t,fom for eber gioeS og nbgt)be§ tit ©gnberneg gorlabetfe", nemlig, at ber i @a!ramentet beb btéfe Orb gioe<§ o 3 @t)nberneå

gor* tabetfe, Sio og @atigtjeb; tfji fjoor Oorlebe£ fan tegemtig 2@ben og fritten übrette faa* banne ftore £ing? 6oar: Sit æbe og briffe übretter bet oiftnof iffe, men be Orb, fom ber ftaa: „fom for eber gioeS og übgt)be§ tit @tmberne§ gortabetfe", fjoilfe Orb tiltigemeb ben legemtige 2@ben og ©riffen er §ooebftt)ffet i @afra* mentet, og tjoo ber tror btéfe Orb, tjan É)ar, tjoab be fige, og fom be tybe, nemtig ©tmberaeå gorlabetfe. §oo annammer ba faabant ©aframent oærbigen ? <3»ar: gafte og tegemtig Serebetfe er oet en fmuf üb* oorteå £ugt, men ben er ret oærbig og oet fiffet, fom fyar £roen yaa btéfe Orb: „fom for eber gioeé og üb* gtobeg til @tonberne3 gjorlabetfe." Wien fdo ber iffe tror btéfe Orb eller toioter, f)an er uoærbig og ujfiffet; tf)i bet Orb: „for eber" fræoer ibet troenbe hjerter.71 i fttoørlebeS en £u3faber ffal tøre fit Stoettbe at fcebe om ælftønelfe 9Jiorgen 09 9(ften. Hftorgenbønnen. Om SRorgenen, nåar bu ftaar op of bin ©eng, ffol bu betegne big meb bet fattige ÆorfeS £ean og fige: Æ&toe ©ub $aber, ©øn og £eltig4lanb!" ©erpaa, fnælenbe etiev ftaaenbe, £roen og tfaber* oor; oit bu, \aa !an bu bcrtil føie benne titte Søn: „Seg taffer big, min t)immetffe $aber, oeb SefuS (Stjri* ftuS, bin fjære ©øn, at bu i benne Sftat l)ar beoaret mig for at ©fabe og gare, og beber big, at bu ogfaa benne 2>ag ott beoare mig for ©gnber og alt Dnbt, faa al min ©jerning og mit ganjfe £io maa tæffe§ btg; tin' jeg befaler mig, mit Segeme og min ©jæt og Silt i bine ftænber. $in tjellige @nget oære meb mig, faa ben onbe ftienbe ingen 2tfagt faar ooer mig! Simen." Og gaa faa meb ©tæbe tit bin ©jerning og ftmg, om bu oit, en $fatme, faafom be ti 93ub, etter t>oab bin Slnbagt gioer big. Stftenbønnen. Om Slfteneu, uaar bu gaar titfengS, ffal bu betegne big meb bet tjettige ®orje3 Segn og fige: „&jætpe ©ub §aber, ©øn og |>ettig*9tanb!" 2)erpaa, fnætenbe eller ftaaenbe, £roen og tfaber* oor; oil bu,]aa fan bu bertil føje benne litle 93øu: „3eg taffer big, min tiimmetffe gaber, Oeb SefuS ©t)n* ftu§, bin fjære ©øn, at bu benne £)ag naabig ljår be oaret mig, og jeg beber big, at bu oil fortabe mtg alle mine ©onber, |oormeb jeg t)ar tjanblet itbe, og naabig beoare mig i benne 9?at; tt)i jeg befaler mig, mit Se* geme og min ©jæt og Sitt i bine £ænber. S>nt rjellige Snget oære meb mig, faa ben onbe gienbe ingen 3Kagt faar ooer mig! Simen." Og \aa [trafs og gtab til at fooe!72 #borlebe3 en £u3fober ffal lære fit Stjenbe at Bebe „Benedicite" og „Gratiasul). «ørnene og $t)enbet flutte meb fotbebe £cenber og ærbart træbe tjen for SBorbet og fige: „stHe§ Øjne oogte poa big, £erre, og bu gioer bem bereS @pife i fin stib; bu optaber bin mitbe £aanb og mætter alt bet, fom teoer, meb SBetbefjag." gorHarenbe SBemærfning. „selbef)ag" bettjber, at åtte leoenbe ©fobntnger faa faa SWeget at æbe, at be ere gtabe og oet titmobe ber* oeb; tlji Seftimringer og ©jerrigtjeb forfjinbrer faabant SBetbetjag. 2)erefter $aberoor og benne føtgenbe 23øn: „§erre ®üb, f)immetff"e gaber, oetfign ~~o. e. $øu før og efter SWaalttbet.~~73 i I / gttStttolett, nogle ©prog for attetjaanbe fiefltge ©tcenber, fyov beb citljucr nf betn fom beb fin egen £er,t bliber baamtnbet om fit ©tnbebe -og fin Sjenefte. $or 93 if f operne, $Jsrefterne og Gm Stffop bør bet at oære uftraffeltg, een ®mnbe3 3ftanb, aaroaagen, finbig, fømmelig, gjæftfri, jfiffet til at lære Slubre, iffe fjengioen til S3m, iffe til at ffaa, i!fe til flet SSinbing, men billig, iffe fioagtig, iffe penge* gjerrig, (En, fom bel foreftaar fit eget #u 3, fom (at ttibige Søtn meb at iffe in, fom ntoftg er bleoen omoenbt, (Sn, fom rjotber faft oeb bet fanbe Orb efter Unberm§ningen, foråt Ijan fan ocere btogtig til baaoe at formane oeb ben fnnbe Sære og at ooerbeoife bem, fom fige imob. 1 Sim. 3[2 ff.] Sit. 1. [6 ff]. $t>ab £tll)ørerne ere fine Særere ffblbige. §erren l)ar fororbnet for bem, fom forftinbe ©oan* getiet, at be flnEe leoe af (Soangeliet. 1 ®or. 9 [14]. £)en, fom unberoifeS i Orbet, ffat bele alt ©obt meb ben, fom unberoifer J)am. ©al. 6 [6]. SDe B@tbfte, fom ere gobe gorftanbere, ffal man ljolbe bobbett 3@re oærb, ifær be, fom arbejbe i Orbet og i Særbommen; tøt ©friften figer: S)u ffal iffe binbe JiDfamben til paa eu Dffe, fom tærffer, og Slrbejberen er fin 2øn oærb. 1 Xim. [17. 18]. Slbtøber ebetS SSejtebere og oærer bem ljørige, tøi be oaage ooer eberå 6jcele fom be, ber jf ulle gjøre ftegnff ab f foråt be funne gjøre bet meb ©tæbe og iffe fuffenbe, tøi bet er eber iffe gatmligt. £ebr. 13 [17] 1).. • Dm oerbålig Øorigljeb. føtiert 3ttenneffe oæfe be forefatte iØorigfjeber wtbet* berbanig, tøi ber er iffe Øorigljeb üben af ®üb, faa at ben, fom fætter fig op imob Øorigljeben, mobftaar ©nbé $ororbmng, men be, fom mobftaa, ffulle faa fin $om; *) Sette ©tfttfe finbeå futt i ben latinjfe £ejt.74 tr)i ben bærer iffe ©bærbet forgjæoeå, tf)i beit er ®übå Sjener, en .£eoner til ©traf otter ben, fom gjør bet Onbe. SRom. 13 [1 ff.]. §oab. Unberfaatterue ere Øorigrjebenffblbtge. ©ider ®ejferen bet, fom ftejferenS er- 9J?attrj. 22. [21]. Ijoert 9#enneffe oære be forefatte £Sorigf)eber un= berbanig o. f. o. SDerfor er bet fornøbent at oære unberbanig, ifte åtene for ©traffenå ©ftitb, men ogfaa for ©amoittigrjebenå; tr)i berfor betale 3 ogfaa ©fat; trji be ere ©übå Sjenere, fom juft tåge oare ttaa bette. ©ber berfor 511te, rjoab 3 ere bem fftjtbige, ben ©fat, fom ffrjlbeå ©fat,

ben Stolb, fom fftolbeS SÉolb, ben grtjgt, fom fftotbeg grtjgt, ben Wtt, fom flolbeå »e. $om. 13 [1. 5 ff.]. Seg formaner førft for alle £ing, at ber gjøre§ rjbmoge Segjæringer, bønner, ftoihømiev, %ah figetfer for alle Stftenneffer, for longer og aUe bem, fom ere i t)øj SSærbigljeb, foråt ot maa teoe et rottet og fittle 2io iat ©übfrtogtigtjeb og 2@rbarrjeb. 1 %m. 2 [1 f.]. J|3aaminb bem at ocere $tirfter 09 Øorigrjeber unberbanige 0. f. 0. %\t 3 [I]. SScerer at menneffelig Orben unberbanige for berrene ©frjlb, htt ocere en ®onge fom ben 2)bperfte elter Sefatingémænb fom be, ber fenbeå af fjåm. 1 $et. 2 [13 f.]1). $or $@gtemænbene. 8 9#ceub, leoer meb eberå §uftruer fom meb ben foagere £>el meb $orftanb og oifer bem $©re, \)a ogfaa be ere Sftebaroinger tit Sioeté &aabegaoe, foråt eberé Sønner iffe ffutle forrjinbreå. 1 $et. 3 [7]. Og oærer iffe bitre mob bem. Stol 3 [19]. gor $@gtef oinberne. Æohtberne ocere fine egne 2)?ænb unberbanige, fom tigefom ©ara oar Stbraljam ttibig og fatbte fjant terre, og tjenbeå 93ørn ere 3 bteone, berfom 3 gjøre obt og iffe for nogen 9læbfel. 1 $et. 3 [1. 6. @f 5, 21]. ') Sette <St\)lU finbes tun i beit lattnffe 2ejt.75 f i(gor gor ælbrene. 3 gæbre, opirrer ille ebers 25ørn, foråt be ille flutte tabe Sttobet, mett opføber bem i |>erren§ STugt og gormauing. @f. 6 [4 80l 3, 21]. gor 93ørnette. 3 23ørn, abttober eber§ gorælbre i |jerren, tt)i bette er ret. ssr bitt og 3JJober — fillet er bet førfte 33ub meb gorjcettetfe —, foråt bet maa gaa big oe(, og bu moa tættge leoe $aa Torben. @f. 6[l ff.]. gor Xjetterne, ?Jsigerne, £)agtøunerne, 2lrbej= berne o. f. o. 8 Sjenere, abltjber eberå §errer efter Æjøbet meb grtyitt og Sæoett i eber3 kjertel ©nfotbigfjeb, fom (Erjrtftué, ille meb iØjentjenefte, fom be, ber oitte tælleé SKenneffer, men fom Sljrifti Sjenere, faa 3 gjøre ©üb£ SSilje of hjertet og meb SSetoifligtjeb tjette §erren og ille, SOfønnefler, ba 3 oibe, at fytxxb ®obt (Snljoer gjør, bet flat gjengjcetbeå rjam af fjerren, t)»abenten Ijan er Sjener etter gri. @f. 6 [5 ff. Stol 3, 22]. gor og §u3møbrene. 8 berrer, gjører bet @amme mob bem og (aber Srubfet fare, ha 3 oibe, at ogfaa eberå $erre er i Dimtene, og ber er ille $erfon§ Stnfeelfe fioå fiam. ©f. 6 [9 ftot. 4,,1]. gor Ungbommen i Sttminbeligrjeb. S Unge, ocerer be SStbfte unberbanige og fmtjller eber meb $)bmt)grjeb, tf)i* ©ub ftaar be imob, men be $bmrjge gitter r)an eber ber* for unber ©üb3 oætbige $aanb, for at lian maa op* jjøje eber i fin Sib. 1 $ct. 5 [5 f.] gor ©nlerne. S>en, fom er en ret @nle og forlabt, fjar fat fit $aab tit ©ub og btioer oeb i 23øn og $aalalbetfe og $)ag; men ben oettriftige er teoenbe bøb. 1 Sim. 4 [5 fl76 $or Sftenigfjeberi. @lf! bin «Ræfte fom big fete! 3 bette Orb ere alle S3ub tttbbefottcbe. &om. 13 [9]. Og rjotber t>eb meb S9øn for alle 2Remtejter. 1 Sim. 2 [I]. 9laax £>t)er fit ©übåorb tære eit, $)a ftaar bet gobt i |jufet tit.$aa ben norffe Siutljerfriftelfeå gorlag er übgibet og at ert)olbe i Sanbeté SBogfaber: ®e£fer, Dr. $. 28. 2BitHam3. ©ttbf)ab3øerneS 3J£té= fionær meb 1 tr., i ©fiirtinqSbinb, 1.50 og i ©ulbfnit 1.75. SBrun, ©»., ©ognepreft. og ©ønbag 0.15. Sufrofå, Dr. $ame§. i93 é ti) ani en. Seta ©læber, ©orger og betg fjimmelffe ©jæft. 50 Øre, i ©fjirtinaS-- binb 1 tr. 35 Øre, meb ©ulbfnit 1 tr. 60 Øre. Sen trofafte fVorjætter- 93etragtning til b>er Sag i en Sftaaneb/ inbb. 30 Øre, i $ragtbinb 65 og 90 Øre. Set Sabentafel meb gorflaringer og ttoøe Segninger. 30 Øre, inbb. i s4sapbinb 45 Øre. @n Sømntebtbelg 2bet Øplag. 2.40, i ©IjirtingSbtnb 3.40, meb ©ulbfnit 4.00. ©Heng SSlomfter. (£n gortceHing for 25ørn meb mange QGuftra» tioner. 3 1.30, i ©f)irting<§binb 1.80. gtffergutteu fra $en Wlan. Stteb gttiiftrationer. 1-60, i ©t)tr= tmgébinb 2.40, i ©ulbfnit 3.20. %Ws,)fl, ©blbne Sir a a be. @n gortælling. 30 Øre, inbb. i 45 Øre. gra Sanbåbben og ©fob en. Sre gortæEinger. 50 Øre, i ©t)irtingébinb 1 tr. 20 Øre. £ul)n, 21- $. Set Jjettige gaberbor, inbb. 75 Øre, i ©Jjirtmgébinb 1 tr. 20 øre. $ætterneå Cmertrinber etter ben tamp, alle maa fjæmpe. Silte goriff gortætling meb 40 Qlluftrattoner. $ $apbinb 1.75, i ©tjirtingSbinb 2.40. taf)ut§, Dr. tart $r. Slug. tirfeng ©ang fremftillet i SioSbilleber, inbb. 6 tr., i ©ulbfnit 6 tr. 50 Øre. tlaijenefg, Sl). 2©gteftabet og §u§libet. (St Ørb til unge 2©gtefotf. 35 Øre, inbb. 0.50 og 0.75 i meb ©utb= .fnit 1 tr. tuntren, £>• trifteltge gortællinger til £utt)er3 tateftémuå. 3 $apbinb 30 Øre. tom tlju, at bu Ijelltger <£>t)tlebagen. Sre gortællinger. 15 Øre. fiaactjc, 91. $ føuåanbagtåbog, «ibelfttiffer meb 93etragt ninger tit b>er Sag i låret. t «etffb. 5 tr. 20 Øre, i Sljagrinåoælffb. 6 tr. 50 Øre, i meb ©ulbfnit 7 ti. 50 Øre. Dr. Martin Huiljer, T t)an3 400aarige gøbfelå' af sMtor 3 ©. «lom. tingsbinb 1 tr. 50 Ør 75 Øre. >epotbiblioteket tataloger blifer paa gor i iiiiinii iiiiniiiiiiiiii 76g0 89 556h